

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Metin Eloğlu

İstanbullu

ÖYKÜ

İSTANBULLU

Metin Eloğlu (İstanbul, 1927-1985) Mehmet Metin, Mehmet Emin, Ali Haziranlı, Etem Olgunil ve Nil Meteoglu imzalarını da kullandı. 1943'te Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'ne girdi. 1946'da siyasal nedenle iki ay tutuklu kaldığı için Akademi'den kaydı silindi. 1947'de askere alındı; disiplinsizliği yüzünden askerliği beş yılda bitirebildi.

İlk şiiri 1943'te İzmir'de *Kovan* dergisinde Mehmet Metin imzasıyla çıktı: "Sabah Şarkısı". İlk öyküsü ise 1944'te *Servetifünun-Uyanış* dergisinde yayımlandı: "Balıkçı Çocukları Şehri". Dizin ile 1972 TDK Şiir Ödülü'nü aldı.

Şairliği yanında ressam olarak da tanınan Metin Eloğlu, 1. DYO Sergisi'nde (1967) ve Yarımca Sanat Şenliği'nde (1976) birincilik ödülleri aldı.

Yapıtları

Şiir: *Düdüklü Tencere* (1951), *Sultan Palamut* (1957), *Odun* (1959), *Horozdan Korkan Oğlan* (1961), *Türkiye'nin Adresi* (1965), *Ayşemayşe* (1968), *Dizin* (1971), *Yumuşak G* (1975), *Rüzgâr Ekmek* (1978), *Hep* (1982), *Yine* (ilk altı kitabın birlikte basımı, 1982), *Şiirce* (son üç kitabın birlikte basımı, 1982), *Ay Parçası* (1983), *Önce Kadınlar* (1984), *Kuşla Gelen Kartlar* (sergi kitabı, YKY, 2001), *Bu Yalnızlık Benim - Toplu Şiirler* (1951-1984) (Haz. Mehmet Taner, YKY, 2003), *İbresiz Bir Pusula* (Kitaplarına Girmemiş Şiirleri) (Haz. Turgay Anar, YKY, 2007). **Öykü:** *İstanbul* (Haz. Turgay Anar, YKY, 2009). **Uyarlama:** *Bektaşî Dedikleri* (şiirleştirilmiş Bektaşî fıkraları, Oğuz Tan- sel ile, 1970). **Derleme:** *Garip Şiirler Antolojisi* (Ümit Yaşar Oğuz- can ile, 1957).

Turgay Anar (İstanbul, 1975). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Aynı bölümde doktora çalışmalarını sürdürüyor. İlyas Dirin ve Şaban Özdemir'le birlikte Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 1928-1960 arası gazete ve dergilerde yayımlanmış ama kitaplarına girmemiş yazı, röportaj ve anket yanıtlarını içeren bir derleme hazırladı: *Mücevherlerin Sırrı* (YKY, 2002). Çanakkale Savaşlarıyla ilgili "kurmaca" hikâyeleri bir araya getirip inceledi: *Çanakkale Savaşı Hikâyeleri* (2007). Metin Eloğlu'nun kitaplarına girmemiş şiirlerini *İbresiz Bir Pusula*, YKY, 2007) ve öykülerini *İstanbul*, YKY, 2009) derledi. (turgayanar@gmail.com)

*Metin Eloğlu'nun
YKY'deki kitapları:*

Bu Yalnızlık Benim: Toplu Şiirler (1951-1984) (2003)
İbresiz Bir Pusula (Kitaplarına Girmemiş Şiirleri) (2007)
İstanbulu (öyküiler, 2009)

METİN ELOĞLU

İstanbul

Hazırlayan
Turgay Anar

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları – 2956
Edebiyat – 883

İstanbul / Metin Eloğlu
Hazırlayan: Turgay Anar

Kitap editörü: Selahattin Özpalabıyıklar
Düzelti: Filiz Özkan

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com
Sertifika No: 11957

1. baskı: İstanbul, Ağustos 2009
2. baskı: İstanbul, Mart 2017
ISBN 978-975-08-1651-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2014
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeralı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz (*Turgay Anar*) • 7

Balıkçı Çocukları Şehri • 19

Cahil Hasan • 24

Rezil Ayna • 31

İşsizler Cemiyeti • 37

Çivi • 41

Figaro'nun Düğünü • 46

Bamteli • 51

Mahmut Bey • 54

Demokrat Aile • 58

Allah'ın Bildiği • 64

Kupa Kızı • 69

Sevdalı Bekir • 75

Hikâyemsi • 80

Kulakları Çınlasın • 90

Gurbet Elde Her Akşam • 96

Enayilik •	102
İstanbul •	109
Et •	112
Senli Benli •	118
Zavazingo •	127
Ana Ölüsü •	133
Kaçak •	135
Diyecektim ki... •	137
Erkek •	140
Şey •	145

Önsöz

Turgay Anar

Metin Eloğlu'nu tanıtmak amacıyla yazılan hemen her yazıda geçmesi muhtemel iki kelime vardır: Şair ve ressam. Bu iki kelime, aynı zamanda onu en kestirmeden anlatan iki sıfat, kalıp ifade, onun Türk edebiyatındaki yerinin bütünüyle ortaya çıkarılmasına imkân vermez. Metin Eloğlu'nun sanatkâr kimliği daha pek çok kelime ve sıfatla da anlatılabilir. Onun şairliği, ressamlığının yanı sıra, şiirlerinde kullandığı zengin ve temiz Türkçe, çağdaşlarından onu her yönüyle ayrı tutan ironisi, hınzırlığı ve hırçınlığı, sanatkâr mizacı, halkla olan içli dışlılığı, desen ve süslemeleri... Bütün bunları sayıp dökerek de onun Türk edebiyatındaki yerini apaçık ortaya koyamayız. Çünkü Metin Eloğlu'nun şimdiye kadar pek az insanın bildiği ve onun sanatkârlığına farklı ve zenginleştirici bir yön ekleyen, dikkatlerden nedense kaçmış bir özelliği daha vardır. Metin Eloğlu, kaliteli bir öykü yazarıdır aynı zamanda. Onun kaliteli bir öykü yazarı olduğunu söylemeden onu tanıtan cümleleri tamamlamak, edebi yönden değerini eksik gösterecektir. Bu hükmü verebilmek için ise Metin Eloğlu'nun öykülerinin ortaya çıkarılmış olması gereklidir.

Metin Eloğlu'nun ilk edebi ürünleri arasında öykü türünün de bulunması, onun edebi bir tür olarak öyküye de hiç yabancı olmadığını göstermektedir. Onun ilk öyküsü, Türk edebiyatında yayımlandığı müddetçe birden fazla topluluğa kucak açarak edebiyatımızda pek çok yeni şair ve yazarın filizlenmesine fırsat vermiş olan *Servetifünun* dergisinin 2464. sayısında (1994) yayım-

lanmıştır: “Balıkçı Çocukları Şehri”. Bu öyküden yedi ay önce de ilk şiiri yayımlanmıştır.¹ Şiir ve öykü, iki kardeş nehir gibi birbirlerini destekleyerek akmaya devam etmiştir yıllar boyunca. Şair kimliği ağır basmış olacak ki, 1951’e kadar yayımladığı şiirlerinden bir derlemeyi *Düdüklü Tencere* ismiyle kitaplaştırmıştır. Şiir kitabından sonra da öyküler yazmaya devam etmiştir Metin Eloğlu. Ama bunların kitap olarak piyasaya çıkması ölümünden de çok sonra mümkün olacaktır.

Metin Eloğlu’nun Öyküleri

Cemal Süreya, Metin Eloğlu’nun 1950-1960 yılları arasında hemen hemen bütün genç şairleri etkilediğini söyler. Bu devirler onun kendine has bir dile yaslanmasından, dili kendi içinde de arıtmasından hemen önceye rastlar. 1960 sonrası, Eloğlu’nun yürürlükteki dile de sırtını çevirdiği, kendine has bir “burç” kurmaya çalıştığı yıllardır. Eloğlu, kendini “öykünme yeteneksizi” olarak anlatır. Hemen her anlamda “kendi kalmayı” tercih etmiş, kendi kalarak asıl davası olan dili işleme, temizleme, genişletme, arıtma yolunda çalışmalar yapmıştır. Belki dille ilgili eylemi devam ettiği için, belki kişisel özelliği olan hiçbir kurala boyun eğmeyen mizacı sebebiyle eserlerini verirken Türkçe’ye katkısı, etkisi tam manasıyla irdelen(e)memiştir. Sebebi her ne olursa olsun, Metin Eloğlu’nun Türk edebiyatı için bir zenginlik olabilecek, farklı, derin ve yine onun mührünü noktasından virgülüne taşıyan öyküleri artık ortaya çıkmıştır.

Şiirlerini okumakla her şey başladı aslında. Onun şiirleri, modern Türk şiirinde dil zevkinin, işçiliğinin mükemmel bir şekilde nasıl yapılması gerektiğini gösteren zengin bir kaynaktır. “Türkçe”yle bu türden sahici ilişki kurmuş bir Türkçe sevdalısının öykülerini merak etmem, elinizde tuttuğunuz kitabın ortaya çıkmasını sağladı. Eloğlu’nun öykülerini bir araya getirmek hiç de kolay olmadı. Hakkında sağlıklı ve detaylı bilgi alınabilecek hemen hiçbir malzeme olmayan bir şairin, öykü yazmış

1 Metin Eloğlu, *İbresiz Bir Pusula (Kitaplarına Girmemiş Şiirleri)*, Hazırlayan: Turgay Anar, YKY, İstanbul, 2007, s. 11.

olduğunu Asım Bezirci'nin 1971'de çıkan *Metin Eloğlu* kitabından öğrenmiştim. Bu kitap, Bezirci'nin *Soyut* dergisinde Metin Eloğlu'nun şiirleriyle ilgili yazılarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştu.² Asım Bezirci kitabın girişinde, tanıma fırsatına sahip olduğu Metin Eloğlu'nun hayatını sadece beş sayfada anlatmıştı. Burada da onun öyküleriyle ilgili sadece bir cümle yer alıyordu. Bezirci Eloğlu'nun "*dergi ve gazetelerde kalmış otuz kadar hikâyesi*"nden söz ediyor, ancak bu öykülerin niteliği, konusu, içeriğiyle ilgili bir ipucu ya da, kısacık bile olsa, bir hüküm vermiyordu.³ Onun öyküleriyle ilgili bu türden bir "suskunluk", merakımı iyice arttırdı. Bu "merak" beni yıllar sürecektir bir araştırmaya sürükledi. Metin Eloğlu'nun ürün verdiğini düşündüğüm üç yüzden fazla süreli yayını incelemek yaklaşık dört yılını aldı. Bu süre boyunca onun yirmi beş öyküsünü/metnini bulabildim.

Bezirci'nin, Eloğlu'nun öykülerinden söz ettiği 1971 yılına kadar, Metin Eloğlu'nun gazete ve dergilerde bilebildiğimiz kadarıyla 19 öyküsü yayımlanmıştır. Bir öykü kitabı çıkarmak için iyi bir sayı. Metin Eloğlu'nun öykülerini kitap bütünlüğüne getirmesini bekleyen pek çok okuru da olmalıdır. Öykülerin kitaplaşmasını dört gözle bekleyenlerden biri Behçet Necatigil'dir. İki şairin arkadaşlığını besleyen asıl kaynak, edebiyata aşkla bağlı olmalarıdır. Eloğlu'nun bütün öykülerini ondan habersiz derlemiştir Behçet Necatigil. Fakat Metin Eloğlu, üşengeçliği sebebiyle, bir araya getirilmiş bu öyküleri bir öykü kitabı olarak ortaya çıkaramamıştır.⁴ Onun bu üşengeçliği, Metin Eloğlu isminin Türk edebiyatındaki öykücüler arasında yer almasını/bulmasını yıllar yılı engeller.

2 Asım Bezirci bu yazıları önce *Soyut* dergisinde yayımlamıştır: "Metin Eloğlu/ Dündüklü Tencere", *Soyut*, S. 5, Eylül, 1965, s. 4-11; "Metin Eloğlu/Sultan Palamut ile Odun", *Soyut*, S. 7, Kasım 1965, s. 4-8, 10; "Metin Eloğlu/ Horozdan Korkan Oğlan", *Soyut*, S. 8, Aralık 1965, s. 3-4, 8-10. Daha sonra bu yazıları *Metin Eloğlu* adıyla kitaplaştırmıştır.

3 Asım Bezirci, *Metin Eloğlu*, Güney Yayınları, İstanbul, 1971, s. 8.

4 Metin Eloğlu, "Divan Şiirinden Payıma Zırnık Düşmemiştir", röp: Füsun Akatlı, *Hürriyet Gösteri*, y. 1, S. 12, Kasım 1981, s. 7.

İstanbullu Bir Şairin Öykü Kitabı

Kitabın ismi konusunda da birkaç söz söylemeliyim. Eloğlu yaşıyorsa, belki öykülerini farklı bir isimle yayımlardı. Derlediğim bu öykülerden belki birkaçını da kitabına almazdı. Benim böyle bir lüksüm de hakkım da yok. Amacım, Metin Eoğlu'nun öykülerini bir araya getirmek, bazı acemiliklerine, tekrarlarına, ek yerlerinin görünmesi pahasına onun öykücü kimliğini belirginleştirecek malzemeyi ortaya çıkarmaktır.

Metin Eoğlu, bir "İstanbul tiryakisi"dir. Üsküdar'da doğmuş ve yıllar yılı çok sevdiği İstanbul'u iliklerine kadar zevkle, aşkla yaşamıştır. Dünyaya gözlerini açtığı Üsküdar için şiirler yazmış, İstanbul'un köşe bucağını o güzel Türkçesiyle ölüm-süzleştirmiştir. Öykülerinde de İstanbul bir masal mücevheri gibi muhteşemdir. İstanbul, her şeye rağmen öykülerinin pek çoğunun mekânı, öznesi, kahramanın merkezi, hayatın başlangıcı olacak kadar değerli ve özlemle anılan bir şehirdir. Eoğlu'nun şiirine zenginlik, derinlik, kalıcılık, başka şairlerden şiirini ayıran bir çarpıcılık katan öğelerin en önemlilerinden birisi de İstanbul ve İstanbul sevgisidir. Bu sevginin oluşmasını sağlayan unsurları onun şiirinden atamayız asla. Kaldı ki onun şiirlerinde geçen İstanbul'a ait yer isimlerini de değiştirmemiz, şiirin büyüsunü bozmamıza sebep olacaktır. İstanbul, o şiirlerde adeta "Metin Eoğlu'nun kalıbı, aynası" gibidir. İstanbul'u şiirlerinden atmak nasıl imkânsızsa, öykülerinde de İstanbul aynı oranda hayati bir öneme sahiptir. Bu şehir, özlenen, iç çekilen, sevilen, sevdiklerinin hayat sürdüğü, tepe tepe, doya doya, kana kana yaşanan, öykülerinin pek çoğunun atardamarı olmakla öyküyü var eden bir güce sahiptir. Bu sebepten Eoğlu'nun öykülerini bir araya getiren bu kitabın da ona layık bir isme ihtiyacı vardı. Kitabın editörü Selahattin Özpalabıyıklar'ın "İstanbullu" isimli öyküden hareketle önerdiği isim, bu hassasiyet, özen ve dikkate en güzel şekilde uyduğu için tercih edildi.

Eloğlu Öykülerinde Dil

Burada Eloğlu şiirinin etkilendiği başka bir damarla ilgili bilgiler vermemiz gerekli. Eloğlu'nun şiirlerini yayımladığı ilk yıllarda “yeni bir halk şiiri”ne varmak istediğini söyleyebiliriz. Onu bu tür şiirlerinde görüldüğü gibi, yapmacık ve faydasız bir şairanelik, sadeliğin dışında kurulmuş mısralar, süslü ve bir şey anlatmayan söz sanatları tamamen terk edilmiştir. Eloğlu şiirinin özünde halka açılan bir anadamar mutlaka bulunur. Eloğlu ile yapılmış bir konuşmada onun halk şiiri ile ilgili görüşleri şöyledir:

“Yeni bir ‘halk şiiri’ne nasıl varmalı; onu araştırıyorum. Yazıp çizdiklerimde insanın içini sıkan bir noksanlık var. Bir bencillik, bir şairanelik, bir eski düzen diyeceğim geliyor. (...) Yeni bir halk şiirine varabilmek için şu ezberlediğimiz cici şiir öğelerinden, şekil inceliklerinden, mısra hendeselerinden cayıp; daha yalın, daha özden bir deyiş çeşnisi bulmalı gibime geliyor.”⁵

Aradan yıllar geçince, doğal olarak onun bu tavrında da bir değişim gözlenir. İlk şiirlerinde dikkatimizi çeken “yeni bir halk şiiri” oluşturmak için yaptığı çalışmaların giderek azaldığını, şiirlerine çok farklı bir yön geldiğini söyleyebiliriz. *Odun*’da başlayan değişim, *Horozdan Korkan Oğlan*’la devam eder. *Türkiye’nin Adresi* (1965) ile değişim netleşir artık. Şiirlerinde artık hikâyeleme, sıralama, kendi yaşantısının açık verileri, gevşek doku gibi özellikler kalkmış, halkın dertlerini doğrudan dillendiren ve ilk şiirlerinde “*şiirin toplumsal gerçekleri paldır küldür değiştireceği*”ne⁶ inanan anlayış bitmiştir. Bunların yerine dile ve imgeye yaslanan, ilk şiirlerine göre daha soyut bir dil, şiir anlayışı gelmiştir. Bunun sonucu Eloğlu şiirinin hayat veren işlevi, yılların geçmesiyle “karamsarlık” tonu artarak değişir:

“Bugün ise, şiirin toplumumuzdaki görevi, olsa olsa, belli bir ilgililer kümesini yüceltmeye yeter anca... Daha açık bir deyimle: Dünyaya çapında bir düzeye eriştiği söylenen şiirimiz, şu otuz milyonluk

5 “M. E. ile Bir Konuşma”, *Yeditepe*, S. 15, 15 Haziran 1952, s. 3.

6 “Ayşemayşe Üstüne Konuşma”, röp: Asım Bezirci, *Yeni Dergi*, y. 5, S. 50, Kasım 1968, s. 373.

Türkiye’de pek pek üç beş bin kişiyi etkilese bile, bu etkinin toplumda olumlu olarak yansımaları düşsel bir kanı.”⁷

Bütün bunları hatırlatmamızın sebebi, Metin Eloğlu’nun, şiirlerinde bir tahkiye unsuru olarak kullandığı öyküleme tekniğini sonradan bilinçli bir biçimde şiirinden uzaklaştırdığını göstermektir. Şiirden uzaklaşan tahkiye, kurmacanın hele de Metin Eloğlu kurmacasının bütün olağanüstülüklerini de yanına alarak, asıl yurduna, öykülere dönecektir.

Öykü, tür olarak şiirden çok farklı özelliklere, teknik ve yapıya sahiptir. Ama Metin Eloğlu’nun öyküleri, şiirlerinde olduğu gibi bir dil işçiliğine, temiz ve yadırgatıcı olmayan bir Türkçeye, şiir dilinin imkânlarının zaman zaman kullanıldığı üstünlüğe de sahiptir. Onun şiirlerinden yola çıkarak, öykülerine projeksiyon tutmak mümkündür. Çünkü Metin Eloğlu’nun işi gücü, öykülerle insanlara ahlak dersi vermek, doğru bir yol göstermek veya herhangi bir yön ve yol göstermek türünden iddia, kaygı ve amaç taşımaz. Onun asıl işi, davası, amacı “dil olanaklarını kurcalamak”, “dilimizi bir de öykülerle yeniden ve kendince kurmaya” çalışmaktır. Bu yüzden ana eksen içinde kalan şiir dilinden, öykülerindeki dilin büyük bir farkı yoktur. Onun kurduğu, kurguladığı dil, Türkçemize zenginlik katan bir dildir. Bundan dolayı Metin Eloğlu’nun öykülerini, şiirlerinin bir devamı gibi de okuyabiliriz. Bazı öyküleri, onun olduğunun mührüne sahip şiir diliyle yazılmıştır. Hatta bazı öyküleri şiir gibi de okuyabiliriz. Terekesinden bulup çıkardığım “Şey” öyküsü buna güzel bir örnektir. Öykülerinin o yapmacıksız, keskin, dipdiri ama kendince ahenkli dili, sırtımayan kelime kadrosu, günümüzde pek az insanın kullandığı bazı kelimeler (*şergil, kısınk, singöröz* vb.), ustalıklı örülmüş sürprizleriyle birlikte bir seviyenin göstergesidir. Metin Eloğlu, dilimizi şiirlerinin dışında öyküleriyle de kurmayı amaçlamış, bu amacına da dilin olanaklarını kurcalayarak ulaşmak istemiştir.

Öyküleriyle İlgili Bazı Dikkatler

Metin Eloğlu’nun öykülerindeki kahramanlar genellikle alt ve orta kesimden insanlardır. Ya âşıktırlar ya da âşık olmak üze-

7 “Ayşemayşe Üstüne Konuşma”, *a.g.d.*, s. 373.

redirler. Metin Eloğlu'nun deyimiyle “yaşamak aşkı”yla dopdolu insanlardır. Onlar için suç işlemek olağan bir durumdur. Kahramanların hemen hepsi zevkle içki içer, kadın peşinde koşar, kumar oynarlar... Bu üç özellik, kahramanların temel vasfı gibidir. Yani Metin Eloğlu'ca yaşamak konusunda benzerliklere sahiptirler. İçki sofraları, meyhane ve kahve tasvirleri, hayatın içinden bir gözle kurgulanmış öyküler olmaları yönüyle oldukça gerçektir. Bazı kahramanlar son derece hırslıdır. “Kupa Kızı” öyküsündeki Muharrem, kumarda elindeki her şeyi kaybetmiştir; fakat son bir kez daha şansını deneme hırsı, onun felaketine sebep olacaktır. Eşinin üzerine kumar oynar ve kumarı kaybeder... Öykü, bu facia atmosferiyle eve gelenlerin gözlerine vurgu yapılmış bir şekilde sonlanır.

Kahramanların kadın için yapmayacakları şey yoktur. Kadınlara sahip olmak, onlarla vakit geçirmek, onların önemli zevk ve eğlenceleridir. Kimi kahramanlar zor hayat şartlarıyla yaşamak zorundadır. “Çivi” öyküsündeki işsiz ve parasız İzzet'in kahveci İbrahim Efendi'den aldığı borç para, kaderin yüzüne hiçbir zaman gülmeyeceğini gösterir. İş kurmak, Üsküdar'da ev tutmak hayalini kuran İzzet'in hayatı, hediye edilen ayakkabının çivisinin ayağını mahvetmesiyle kâbusa döner. İnsanların acımasızlığını, yokluk içindeki insanların çaresizliğini içe işleyici bir biçimde anlatır bu öykü. “Bamteli” öyküsünde ise Arif'in, sorumluluğu işaretleyen ev ile “hürlük emeli” arasındaki bocalaması anlatılır.

Kahramanlar deniz ve balıklarla içli dışlıdır. Bazı öykülerde deniz sevgisi o kadar muhteşem tasvir edilir ki, okur bir cezbe halinde metinle bütünleşir, anlatılanlar bir bakıma onun hayatının gerçeği olacak düzeyde gerçekleşir: “*Hep o kırçıl, içi bulutlu tenha denizin bitişiğinde yaşasaydık. Nedense, arsa satar gibi deniz satmazlar. Yoksa Saadet'in küpelerini rehine kor, Yenikapı önlerinde üç arşınlık bir deniz alırdım. Süslerdim orasını. Bir sal, mantara bağlı rakı şişeleri, paraketa... Yosunlarında karides beslerdim. Sırf iş olsun diye, yârımı alır, gurbete çıkardım. Denizimizi özlerdik.*”⁸

Balık avı ve balık isimleri de Metin Eloğlu öyküsünün dikkat çekici özelliklerindedir. Sait Faik'in, hikâyeci olmanın önem-

8 İstanbullu, s. 100.

li bir vasfını ortaya koyduğu “balık isimlerini bilme” kriteri, Metin Eloğlu’nun bu kriterden başarıyla geçtiğini gösterecek düzeydedir. İşte, pek çok İstanbullu’nun dahi ismini bilmediği şölen içindeki balıklar ve balık avı:

“Civarınalar tozu dumana katarken, bir yelken bezine bürünüp, yavru orkinosları, kaplan postlu, dört dikenli diragonyaları beklemek... Hapı yutan kılıcın nazlı nazlı salınması, gitgide iflahtan kesilmesi... Siyah sarı al benekli minakoplar... Koçan gibi kefalları ileryalardan ayrı koyun... O canım iskorpitler, taş balıkları isperkolar... Kadınca edalı kupesler... Bulbulyanın o yumuşacık kokusunu bir yol genizde sessizce tebdili şaşan karagözler... Bandura koyuna girer girmez, o morumsu kılı kart pağuryaların pityalineslere abandığı görülür. Karavidesler, kabuklu kabuklu, serapa yosun aynalar, içi sedef kakmalı pinalar...”⁹

Metin Eloğlu’nun şiirlerinde argonun yeri ne kadar önemliyse, öykülerinde de o kadar önemlidir. Öykülerindeki kahramanların hayatlarındaki gerçekliği en güzel yansıtan bir değer olarak kullandığı argo, öykünün nasıl bir gerçek temele oturtulmuş olduğunu gösterir.

Metin Eloğlu’nun sevdiği mevsim yazdır. Öykülerin birçoğunda zaman olarak da hazirana özel bir yer verilir. Eloğlu’nun haziran ayına olan tutkusu, bu ayı müstear isimlerinden birinde kullanmasında da bellidir: “Ali Haziranlı”.¹⁰

Metin Eloğlu, Türk öykücülüğü için önemli ilklere de imza atmıştır. “Figaro’nun Düğünü” öyküsü, Türk edebiyatında karışık teknik kullanılan ilk öykülerdendir. Böylece, deneysel edebiyat verimlerinin hemen hiç rastlanmadığı bir zamanda (1952), Eloğlu deneysel bir eser vermiştir. “Zavazingo” (1961) öyküsü de, Erdal Öz’ün *Yaralısin* romanından (1974) yıllar önce sen-öyküsel anlatım kullanılarak yazılmıştır.

Eloğlu birkaç kere mahkemelerde yargılanır. Bunlardan ilki, askerliğini uzatmasına sebep olan bir izin ihlalidir. İkincisi ise yayımladığı bir edebi metin dolayısıyladır. 41 *Buçuk* isimli bir mizah dergisinde çıkan, “Demokrat Aile” başlıklı bir perdelik melodram türündeki metinde, “aile müessesesini aşagılamak” suçundan bir buçuk ay ceza alır. “Demokrat Aile”, elinizdeki

⁹ *İstanbul*, s. 87-88.

¹⁰ Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Kitaplar, İstanbul, 2006, s. 146.

öykü kitabına dahil edilmiştir. Bu sayede, anlatıya bağlı türler içinde yer alan bir metin dikkatlere kolayca sunulabilecektir. Bu metin de tıpkı “Figaro’nun Düğünü” ve “Zavazingo” gibi, dönemi için “yeni”dir. Metin Eloğlu’nun yürürlükteki ahlaki, toplumsal düzene, kokuşmuşluğa karşı tavrını açıkça gösterdiği bu metin, ondaki gerçeği hafifletmeden söylemeye teşne davranışının en sert biçimidir. Metnin yayımlandığı sırada Demokrat Parti’nin iktidarda olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır.

Eloğlu’nun şiirlerine nasıl titizlendiğini pek çok şiirinde zamanla yaptığı değişikliklerden anlayabiliriz. O, öyküleri üzerinde de titizlenmiş, bazı öykülerinde yıllar sonra değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliğin izlerini en açık görebileceğimiz öyküler “Et” ve “Erkek” ile “Senli Benli” ve “Şey” öyküleridir. “Et” öyküsü 1957’de yayımlanmıştır. 1985’te yayımlanan “Erkek” öyküsü, konusu, kahramanları, olayları, kelime kadrosu ve cümle kuruluşları bakımından “Et”e çok benzer. Benzer şekilde, Eloğlu’nun terekesinde bulduğum “Şey” öyküsü, 1958’de yayımlanan “Senli Benli” öyküsünün ilk bölümüyle hemen hemen aynıdır. “Şey” öyküsü, daktiloya çekilmiş bir buçuk sayfalık bir metindir. Eloğlu, öykünün başlığını daktiloyla “İkimizlik” olarak yazmış, fakat sonra bu başlığı kurşunkalemle karalayıp “Şey” isminde karar kılmıştır. Bütün bu benzerlikler, onun öykü çalışmalarında da nasıl titiz bir çalışma yürüttüğünü, öyküleri üzerindeki dikkatini gösteren bilgilerdir.

Eloğlu, doğuştan Üsküdarlıdır. Çocukluğu Çamlıca’da geçer. Şehrin merkezine uzak, zenginlerin yazın şenlendirdiği bir sayfiye yeridir burası. Şiirlerinde anlattığı alt ve orta kültüre mensup insanların dünyalarını, onlarla birlikte bu tür yerlerde yaşayarak öğrenir. Eloğlu’nun ilk şiirlerinde bariz bir şekilde görülen bu tür insanlara ait unsurlar, ondaki suni olmayan hayata ait değerlerdir. Onun “Üsküdarlama” ismini verdiği uzun bir şiirinin olduğunu hatırlatalım. Öykülerinin mekânı genellikle İstanbul’dur. İstanbul, tek yönlü, tek boyut ve çevreli değildir; burada İstanbul’un kenar semtleri, mekânları, yer yer izbe köşeleri, kahveler, meyhaneler en vurucu, şenlikli öğeleriyle anlatılır. Ama bu şehrin dışında geçen öyküleri de vardır. Metin Eloğlu, aslında İstanbul öykücüsüdür. İstanbul dışını anlattığı öyküler-

de Anadolu insanın gerçeği dillendirilir. Bu öykülerdeki Anadolu insanı, toplumcu gerçekçilerin anlattığı düzeyde tek boyutlu, yaşamayan kahramanlar değildir. “Cahil Hasan” öyküsündeki Hasan’ın başından geçenler, hayatın sillesini yemiş bir Anadolu insanının karşı karşıya kaldığı zor ve kötü durumu başarıyla gösterir. Kahramanların hayata ve yaşanan olaylara verdiği tepkiler, bu coğrafyayı yakından tanımış, bizzat onlar arasında yaşamış bir yazarın gözlemlerinden oluştuğundan etkileyicidir.

Metin Eloğlu’nun Anadolu insanını yakından tanınmasını o muhteşem aylıklığı sağlamıştır. 1947-48 yıllarında Akademi’yi bitirmeden askere alınır. İzin ihlali sebebiyle altı ay hüküm giyer. Bu yüzden aralıklı olarak beş yıl askerlik yapmak zorunda kalır. Askerlik yaparken de Anadolu coğrafyasına açılır, Anadolu insanını tanır. Diyarbakır, Sivas, Malatya, Siirt, Bingöl, Elazığ’ı dolaşır.¹¹ Yaşadığı zengin hayat, öykülerine ister istemez sızmıştır.

Metin Eloğlu’nun öykülerinde annesi, babası ve ikinci eşi Nur Eloğlu’yla ilgili bazı ipuçlarına da ulaşabiliriz. “Ana Ölüsü” öyküsü, Metin Eloğlu’nun vefat etmiş olan annesi Nahide Hanım’ın nasıl defnedildiğinin hikâyesidir. Nahide Hanım, Mart 1970’te vefat etmiş, “Ana Ölüsü” ise Haziran 1970’te *Günney* dergisinde yayımlanmıştır. Annesiz kalışın ilk zamanlarını anlatır öykü. Öykü kahramanı ve anlatıcı, Metin Eloğlu’nun ikizi gibidir. Öyküdeki abla, enişte, dayı, dayı oğlu şeklinde geçen kişilerin, onun gerçek hayattaki akrabaları olma olasılığı çok yüksektir. Öyküde ismi Nur olarak yazılmış kahraman, Metin Eloğlu’nun ikinci eşi olan Nur Eloğlu olmalıdır.

Eloğlu’nun aile geçmişini bilmeden, öykülerdeki ipuçlarını tespit edemeyiz. Metin Eloğlu’nun babası Boyabat’ın Perinçek köyünden Hasan Efendi’dir. Hasan Efendi’nin babası, yani Eloğlu’nun dedesi ise, “kanarya beslemeyi” çok seven, orta halli bir çiftçi olan Halit Ağa’dır. Eloğlu’nun ailesi ve yaşantısıyla ilgili birçok bilgi aldığımız Asım Bezirci, Eloğlu’nun babasının yirmi yaşında evliyken, karısını ve Fatma isimli bir kızını köyde bırakarak İstanbul’a göç ettiğinden bahseder. Bu ayrılığın sebebini ise açıklamaz. Belli ki bu konuda onun da net bir bilgisi yoktur. Eloğlu’nun babası, toprakla haşır neşir bir insan oldu-

11 Bezirci, a.g.e., s. 6.

ğundan İstanbul'da yeteneğine uygun bir iş arar. O zamanlar için çalışmanın öyle çok kolay olmadığı bir yerde kendine iş bulur. Osmanlı'nın son şehzadelerinden Yusuf İzzettin Efendi'nin konağına bahçıvan olarak girer.¹² Eloğlu, "Ana Ölüsü" öyküsünün bir yerinde babasının hayatına ait bir detayı açık eder: "*Bahçıvan babamdan arta kalan doğaseverliğiyle dikip suladığı sardunyalara, ceylangözüler ala pencereden bakınıyor.*"¹³ Yusuf İzzettin Efendi'nin konağı, "Allahın Bildiği" öyküsünde "saray" şeklinde geçmektedir.

Eloğlu'nun ailesiyle ilgili konuşmayı çok sevmediğini sanıyorum. Araştırmalarımın rağmen onunla yapılmış röportajlarda ve kendi yazılarında ailesiyle ilgili detaylı bilgiler pek bulamadım. Eloğlu sadece iki konuşmada bu suskunluğunu kısaca bolar, ailesiyle ilgili dikkatimizi çeken ufak ipuçları verir. Eğer atavizme inanacak olursak, Eloğlu'nun güzel sanatlara olan ilgi ve yeteneğinin ona babasından miras kaldığını söyleyebiliriz. Çünkü Hasan Efendi, "ressam yaradılışı" bir bahçıvandır. Kadıköy, Taksim ve Gülhane parklarının düzenlemesine katılır. Çiçeklere, kendine has ve güzel bir şekil vererek bahçeler yaparmış. Babasının hayatın güzelliklerine, bir nevi güzel sanat diyebileceğimiz bahçe düzenlemesine olan tutku ve yeteneği, onu direkt olmasa da dolaylı bir biçimde etkilemiş olmalıdır. Babasının tutkusu sadece bu değildir. Eloğlu bir konuşmasında, babasıyla ilgili şu çarpıcı bilgiyi verir: "*Babam bahçıvandı; yıllarca sardunya-karanfil melezi bir çiçek var etmeye çalıştığını hatırlıyorum.*"¹⁴ Metin Eloğlu, babasından tevarüs ettiği "melezleme" kabiliyetini öykü ve şiirlerindeki bazı kelimeleri farklı şekillerde kullanarak, onları Türkçe içinde başka kelime, ek ve takılarla melezleyerek gösterecektir. "Metin Eloğlu melezlemesine" tabi tutulmuş kelimeler bu sayede de şiir ve öykülerine kendi mührünü kaliteli bir şekilde taşıyacaktır. Eloğlu'nun karışık teknik kullanılmış olan "Figaro'nun Düğünü" öyküsünü yazmasına belki de bu melezleme kabiliyeti yol açmıştır.

Metin Eloğlu'nun kendine özgü dilini şiirlerinde zevkle tadan okur, yeni ortaya çıkan, Türkçe için bir başarı ve zirve sayı-

12 Bezirci, *a.g.e.*, s. 5.

13 *İstanbullu*, s. 133.

14 "Metin Eloğlu'yla Bir Konuşma", *Dost*, c. 7, S. 40, Ocak 1961, s. 27.

labilecek bu öyküleri, bir edebi ziyafetin başlangıcı kabul etmelidir.

Bu eserin ortaya çıkmasında yardımlarını esirgemeyen eşim Beyza Anar'a, ağabeyim Tuncay Anar'a, arkadaşım Ümit Yaşar Özkan'a, öykülerin kitaplaşma aşamasındaki o muhteşem dikkat ve titizliği için Selahattin Özpallabıyıklar'a çok teşekkür ederim.

Balıkçı Çocukları Şehri

Bu şehirde en candan dostlarım balıkçı çocuklar.

Sabahları küçük sahil kahvesinin arkasındaki kumlukta buluşuyoruz.

Bana bu kadar çabuk ısınmaları, şüphesiz ki görmedikleri, fakat daima tahayyül ettikleri şehirlere, güzel kadınlara ait hikâyeler anlatmamdan ileri geliyor.

Önce tuttuğum paketten birer tane cigara yakıyorlar, sonra şehrin küçüklüğünden, eğlence yerlerinin olmadığından ve kızların kendilerine yüz vermeyip, zengin ve kız gibi çocuklarla konuştuklarından şikâyet ediyorlar. Bir tanesi, artık burada yaşayamayacağını söylüyor. İnsanın mesut olabilmesi için benim bahsettiğim şehirlerden birinde, benim bahsettiğim kadınlarla yaşamak lazım olduğuna kani..

Akşamları balığa çıkıyoruz. Ve sabaha kadar uğraşıp tuttuğumuz balıkları, herhangi bir dükkâna ucuz fiyatla veriyorlar.

Zamanla, burada mesut olunamayacağına emin olan çocuk bu garip kanaati, bir sâri hastalık gibi ötekilere de geçti!

Üzüntülerinden kurtulmak için yegâne çareyi içmekte buluyorlar. Sabahları kumlukta, akşamları kayıkta mezesiz rakı içiyoruz.

Uzak mahallerden birinde bir kötü ev varmış. Bunu garip düşünceli çocuk keşfetti.

Bir akşam kayıkta rakı içerken orada şehirdekilere benzeyen kadınlar bulunduğunu ve insana bütün üzüntü ve arzularını unutturduklarını söyledi.

Ötekileri de bir merak ve mahrumiyet sarhoşluğu sardı ve birkaç gün içinde hepsi oraya dadandılar.

Artık sabahları kumlukta rakı içerek ve başka yerlerden bahsederek geçirdiğimiz vakitleri, o kötü evde bütün üzüntü ve arzularını unutarak yaşıyorlar.

Onunla arkadaşlığımız bozulduktan sonra kendime yeni dostlar bulmak ihtiyacını hissetmedim. Sabahları yine kumluğa gidiyor ve saatlerce düşünüyorum. Rakıyı ancak evde oturup kitap okumadığım zamanlar, küçük sahil kahvesinin تنها bahçesinde içiyordum.

* * *

İnsan en güzel ve özlenen yerlerde bile hep aynı hayatı yaşasa bıkar. Değil ki böyle bir küçük ve basit insanlar, basit maceralar şehrinde olursa.

İşte ben de öyle oldum! Yalnız dün sabah kumlukta gördüğüm güzelce ve esmer bir kız beni biraz meşgul ediyor. Siyah saçlı, siyah entarili ve ince bacaklı kız. Kimin nesi olduğunu bilmiyorum. Saatlerce denizde kalıyor, sonra çıkıp sahilde Rumca güzel nağmeli şarkılar söylüyor.

Bu sabah da erkenden kalkıp kumluğa gittim. Yine cırlıçırplak denizdeydi. Beni görünce ne korktu, ne de utanıp suya daldı. Sadece şaşkın şaşkın yüzüme bakıp gülümsedi.

Başımla sahile gelmesini işaret ettim.

— Yok, dedi, gelemem! Çıplağım!

— Peki, dedim, ben arkamı dönerim, sen giyin gel, konuşuruz.

Arkamı dönüp oturdum; bir de cigara yaktım. Biraz sonra çorapsız ve ince bacaklarından sular süzüle süzüle yanıma geldi, oturdu.

İlk olarak o konuştu:

— Sen yabancısın, eğer bizi beraber görürlerse laf olur. Ama bugün canım çok sıkılıyor! Kim görürse görsün aldırmam.

Ve o günden sonra arkadaş olduk, bu böyle sürdü gitti; belki bir hafta, belki bir ay!

Artık sabahları küçük sahil kahvesinin arkasındaki balıkçı çocuklarla buluştuğumuz yerde oturmuyorduk.

Evlerinin arkasında ağaçlı bir tarla var. Üç akşamdır oraya çağırıyor; saatlerce bir yabancı erik ağacının altında oturuyoruz.

Her tarafı deniz kokan bu fakir kızla, seviştiğimiz bile oluyor!

Bazı akşamlar konuşacak şey bulamadığımız vakit, bana başka yerlere, geceleri yatağında saatlerce tasarladığı, sonra rüyasında gördüğü şehirlere gitmek istediğini söylüyor. Tıpkı artık üzüntü ve arzularını unutan sarhoş balıkçı çocuklar gibi...

* * *

Bir akşam aldı beni evlerine götürdü. Bir annesi ile bu küçük evde yaşıyor.

Geceleri içinde muazzam bir hayat düşündüğü veya arzu ettiği örtüsüz yer yatağı bir kenara atılmış çuval gibi.

Bir aralık annesinin yanında, bana şimdiye kadar bahsetmediği şeyler anlattı:

Babası ve ağabeyi büyük bir harpte ölmüşler. Sonra evlerini satıp, bu kulübeye kira ile sığınmışlar.

Eğer bu yakınlarda birisi ile evlenmezse başka bir şehre hizmetçiliğe gidecekmiş.

Yanımızdan bir aralık kaybolan annesi, biraz sonra demir bir maşrapayla vişne şerbeti getirdi. Kana kana içtim.

Yine yalnız kaldığımız bir zamanda benimle evlenmesini teklif ettim!

Bu kızın en tuhaf tarafı, ani ve beklenmeyen bir vaka, bir söz karşısında hep aynı lakayt tavırla gülümsemesi... Ama bu sefer gülmedi. Yalnız ayağa kalktık ve kendisinin bu husustaki fikrini söylemeye lüzum görmeden:

— Bunu annem de kabul eder ama bir kere soralım, dedi.

Belli ki kendi hesabına bu teklif hoşuna gitmişti.

Ve sorduk...

İhtiyar kadın, damarları koyu mavilikleriyle dışarı fırlamış, kuru ve pembe elinin parmaklarını ötekilerle çıtlatarak biraz

düşündü. Sonra nereli olduğumu, babamın neci olduğunu, ismi mi bile sormadan kabul ediverdi.

O zaman anladım ki deminki hareketi, öyle icap ettiğinden yapmıştı. Zavallı kadın kızını bana vermeyi, belki biraz bu meseleyi açmadan kabul etmişti.

Ve o gün bu mesut kararın şerefine beyaz peynirli, karpuzlu, biralı bir ziyafet çektik!

* * *

Günler ve aylar birbiri ardınca su gibi geçti.

Artık her gece onlarda kalıyordum. Bana ancak bir yatak sığacak genişlikte, duvarları çiçekli kâğıtlarla kaplı, rafında bir gaz lambası bulunan bir oda vermişlerdi. Kız da her iki gecede bir odama geliyor, sabaha kadar kalıyordu. Dediğine bakılırsa beni seviyormuş! En büyük arzusu bütün geceleri beraber geçirmemizmiş!

İhtiyar kadın ile aramız çok iyi... Bana her akşam oldukça güzel bir rakı sofrası hazırlıyor; üçümüz beraber içiyoruz. Rakı olmadığı zamanlarda, demir maşrapayla şerbet yapıp odama getiriyor.

Sonra uyuyuncaya kadar, evlilikten, karı koca arasındaki geçimsizliklerin manasızlığından, kendi kızının benim her emrime itaat edeceğinden bahsediyor. Zira Eftelya terbiyeli büyümüştür ve birtakım görgüsüz kızlar gibi iki günde “ne oldum” delisi olmaz!

* * *

Nihayet güzel bir yaz akşamı Eftelya ile yatakta konuşurken evleneceğimiz günü kararlaştırdık!

Ve o gecedan itibaren kızı daha güzel, daha sevimli, daha asil görmeye başladım.

Onun da her fırsatta beni deli gibi sevdiğini, çok kibar bulunduğunu söylemesi herhalde o geceki fevkalade kararın icap ettirdiği şeylerden biriydi.

Birkaç gün evlerine uğramadım. Onlar bunu benim düğüne hazırlandığıma yoruyorlar ve kendileri de ellerinden geldiği kadar o mesut ve büyük günü karşılamaya çalışıyorlardı.

Eftelya bile, o en beklenmeyen vakalarda itidalini kaybetmeyen kız, kaç sabahtır kumluğa gelmiyor!

Ve nihayet ben evleneceğimize bir gün kala bu balıkçılar ve mahrumiyet şehrinde, bütün hatıralarımı bırakıp büyük bir vapurla ayrılırken, sahilde eski dostlarım balıkçı çocukları ve uzakta bir evde pencerelerin açıldığını görür gibi oldum.

(Mehmet Metin)

Servetifünun, y. 54, S. 2464, 25 Mayıs 1944, s. 11-12

Cahil Hasan

Köy, Tuz Gölü'ne akan bir derenin kıyıcığındaydı. Sırtını, boz, çırılçıplak, çakal sürüleriyle dolu bir tepenin eteklerine dayamış, şöyle 30-40 haneli, nüfusu iki yüz kişiyi geçmeyen yoksul, has-talıklı bir yer... Gündüzleri herkes tarlasında, davarcığının pe-şinde, geceleri de çoluk çocuk evde, erkekler Boşnak Kerim'in kerpiç duvarlarını is bürümüş, üstüne çuval parçaları gerili pey-kesinde bitler yüzen kahvesinde... Altmışaltı oynanır, civar köy-lerin dedikodusu yapılır, bir ay önceki tarihi taşıyan gazeteler heyecanla, hayretle okunur, rastgele bir laf yüzünden dövüşü-lür, sonra tekrar barışılır, sevişilir...

Orada kaldığım müddetçe tarlalarına gidip, nankör bir top-rak parçasıyla cedelleşmelerini seyrettim, kahvelerine oturup yarenlik ettim, askere ve şehre para kazanmaya gitmiş oğulla-rından gelen mektuplarını okudum, istidalarını yazdım. Garip insanlardı. Kendi şartları, kendi çevreleri dışında yetişmiş olan-lara ısınamıyorlardı kolay kolay... Gıpta mı desem, ürkeklik mi desem, ilgisizlik mi desem; ahablıklarını geciktiren, çelmele-yen bir tarafları vardı. Kalkıp ayaklarına kadar gelişimin sebebi, onların faydasına bir eksikliklerini tamamlayıp yüzlerini gül-dürecek cinsten bile olsa, yabancıya karşı daima çekingendiler.

Yalnız, Cahil Hasan dedikleri 18-20 yaşlarında bir delikan-lı vardı ki, onunla çarçabuk ahab oluvermiştik. Hasan zaten kiminle ahab değil ki? Bütün gününü şurada burada pinekle-yerek, çeşme başındaki üvezin altında, suya gelen kızları seyre-derek veya köyün gerisindeki ıssız tepelerde bir aşağı bir yukarı

gayesiz dolaşarak geçirir, akşamları tekrar kahveye döndüğünde, başıboş geçen bir günün yorgunluğu ile bir köşede uyuyuverirdi.

Bahtsızın biriydi Hasan... İrili ufaklı herkesin alay ettiği, ufak tefek işler buyurduğu, hiç yüzünden hırpaladığı, tam manasıyla bir işe yaramaktan âciz zavallı bir köy genciydi. Böndü, toydu, çelimsizdi, mütevekkildi, hemen hemen her şeye karşı la-kayitti. Bir şey sorsanız, herhangi bir şeyden bahsetseniz kızırır bozarır, “Bilmem ki... Ben ne bileyim...” gibi beylik laflarla, onca çok güç olan bu durumu savuşturmaya çalışırdı. İşte bu yüzden “Cahil Hasan” demişlerdi ona.

* * *

Gittiğimin haftasıydı galiba... Kahvede bir dedikodudur aldı yürüdü. Babalığı Hasan’a kasaba fakirlerinden birinin kızını bulmuş. Kız, akça pakça, eli her işe yatkın, tam Hasan’ı evirip çevirecek cinsten bir şeymiş. Kimseyle oynaştığı da işitilmemiş daha... “Bir lokma ekmeğe, kuru bir döşeğe razıyım; bana bunları verecek erkek de her kim olursa olsun, öpüp başıma koyarım” diyormuş.

İlkten inanamadım doğrusu. Allah’ın garibine gönül eğlen-dirmek için oyun ediyorlar sandım. Öyle ya canım; bu çocuk-çağızın hayat görgüsü yok, muayyen bir işi yok, şusu yok, busu yok... Üstelik akli fikri de pek tam değil. Babalığının yanında zaten kendisi sığıntı; bir de başına karı derdini satın alınca büs-bütün kötüleşecek. Babalığının hangi akla hizmet edip de böyle bir kasaba kızına sahip çıktığını da anlayamadım. Hoş bu adam-çağızın hali vakti diğer köylülerinkinden biraz farklıdır, 30 dönümlük bir tarlası, 8-10 baş koyunu, evinin bir köşesinde unu, bulguru, mercimeği, yağı ve yoğurdu vardır ama, şimdi böyle durup dururken, bu azığı paylaşacak birisinin peşinde ne diye koşsun? Hem de, açlığıyla, çıpla[klı]lığıyla pek ilgilenmediği ev-latlığı uğruna. İnsanın akli böyle garip işlere kolay kolay ermiyor ki...

Sıcacık bir haziran günü, Boşnak Kerim’in kahvesinin önüne iskemleleri atmış oturuyorduk.

— Hasan be, dedim, demek yakında sen de dünya evine giriyorsun? Eh artık işin iştir.

Güldü. O bir yere takılıp dakikalarca kalan çipil gözleri yuvalarından oynayı oynayıverdi.

— Bilmem ki valla...

— Peki ama Hasan, karı aş ister, giyim kuşam ister, karşısın da tuttuğunu koparan erkek ister. Bunları nereden bulacaksın? Uzaktan davulun sesi hoş gelir. Ya sonu çapanoğlu çıkarsa bu işin...

— Nebliyim... Bilmem ki...

— Hasan, dedim, gel bu sevdadan vazgeç. El kıızıyla uğraşmak güçtür; babalığının yanında yaşayıp gidiyorsun işte... Karının tok, sırtın pek... Öyle pek fazla çalışıp çabaladığın da yok. Gel vazgeç şu sevdadan...

O zaman Hasan'ın halini bir görmeliydiniz. Saf, güler yüzlü suratı bir anda kararıverdi, çene kemikleri oynamaya başladı, gözleri büsbütün çipilleşti, dizkapağı üzerinde kenetli ellerinin yavaşça çözülüp, titrediğini hissettim.

— Bırak be abi... Ne olursa olsun. Ben ne bilirim. Dedem zorluyor işte. İbraam Ağa'yla bakkal Niyazi de zorluyor. Bilmem ki...

İbrahim Ağa'yla bakkal Niyazi ne diye zorlasınlar Hasan'ı? Besbelli ki yalan söylüyordu. Belki de rüyalarına bile seyrek giren bir iş gelip çatıvermişti karşısına. Onu düşündürmüş, sevindirmiş, umutlandırmış, gönlünün bu biçim müjdelere kapalı kapısından içeri bir kucak dolusu aydınlık atıvermişti. Cahilliğine, yoksulluğuna, aczine rağmen Hasan da erkekti elbet; bütün genç insanlar gibi onun da kanı kaynıyordu. Cümlelerin başındaki dertler, mahrumiyetler her neyse ama, hazır fırsat çıkmışken böyle bir işten hevesini almasa olmaz ki. Bırak, sonu nereye varırsa varsın...

* * *

Ilık bir pazar sabahı, Necmiye'yi kasabadan arabayla getirip nikahlarını Çolak İmam'a kıydırıyorlardı. Ardından da, âdet yerini bulsun diye çalgısız, çağnaksız bir komşu arkadaş toplantısı,

borç harç temin edilmiş üç beş şişe rakı; yine âdet yerini bulsun diye biraz gürültü, patırtı; haydi Hasan'la Necmiye gerdeğe...

* * *

“Düğün”den sonra iki gün Hasan'ı göremedim. İşlerim vardı, ci-var köylerden bazılarını da gidip dolaşmam; sağlık durumlarını gözden geçirip, ihtiyaçlarını tespit etmem gerekiyordu. Sabah-tan akşama kadar, sıska bir atın üstünde, sıcaktan ve yorgunluk-tan sersemleyerek dolaşıyor; bu bahtı kara insanlara biraz olsun faydalı olabilmek için yırtınıyordum. Akşam serinliği basarken de tekrar Hasanların köyüne.

Hasan artık kahveye de çıkmıyordu. Babalığının iki gözden ibaret evceğizinde Necmiye'yle “balayı” yaşıyorlardı. Gençliğin bu en arzulu, en delişmen çağında insan şehirli de olsa, köylü de olsa yepyeni bir mutluluğa vesile olan bir kadının yanı başında yaşaması elbette ki tadına kolay kolay doyulmaz bir şeydi. Ama, Cahil Hasan'ın şu iki üç gün içinde edindiği duyguları, vardığı kararları, insan elinde olmayarak merak ediyor.

Nihayet üçüncü günün sabahı, bakkal Niyazi'nin dükkânında rastlaşıverdik. İlkten, Hasan'ın hali tavrı, yüzündeki ifade değişmiş, bir başkalaşmış gibi geldi bana: Şöyle daha erkekçe, daha ciddi, daha akıllıca, daha gün görmüş bir ifade.

— E Hasan, dedim, hanım nasıl, anlaşabiliyor musun bari?

Yeni evliliğin sevinciyle bir şeyler anlatacağını, eski çekin-genliğini, vurdumduymazlığını bir yana bırakıp neşeli neşeli dil dökeceğini sandığım bu sırada, önüne bakarak, kupkuru bir:

— Bilmem ki...

Demez mi... Dikkat ettim; yüzündeki ifade gibi sesi de de-ğişmiş, iki gün içinde biraz kalınlaşmıştı.

— Hadi hadi, dedim; numarayı bırak. Bal gibi anlaşılmışsınız. İşte... Sen de Necmiye'nin kadrini bilmeye bak, bir dediğini iki etme. Aylaklığa, tembelliğe, kahve köşelerinde, söğüt gölgelerin-de uyuklamaya elveda artık. Dişini tırnağına takıp çalış çabala; hem karının gönlünü hoş etmeye, hem de babalığının üstündeki yükünü hafifletmeye gayret et. Sen köy çocuğusun; getir yiye-

lim, ört yatalım yürümez bu iş. Yarın bir gün, babalığının da canına tak deyip, size kapıyı göstermek zorunda kalırsa, haliniz nice olur?

Kızarıp bozardı bir parça. Çarığının ucuyla dükkânın top-rak zeminini şöyle bir eşeledi. Sonra gözlerini yerden kaldır-maksızın:

— Valla abi, nebliyim, dedi. Elimden geleni yaparım elbet. Babalığım da öyle diyordu. Ne halledersen et, para kazanmanın yollarını ara diyor. Yeni yeni aksilenmeye de başladı, eskiden ağ-zını bozmazdı hiç, şimdi Necmiye'nin yanında bile dinime ima-numa sövüp sayıyor... Netmeli bilmem ki? İş de yok buralarda... Kalkıp kasabaya gitsem, karıyı kimlere bırakmalı?

— Canım, dedim, burada kalır Necmiye. Sen üç beş kuruş sahibi oluncaya kadar babalığın bir gayret katlanıverir.

— Babalığım mı?

Lafın sonunu getiremedi nedense. Ben de üzerine fazla düş-medim. Beraberce dükkândan çıktık; ben işime, o da babalığının evine, Necmiye'nin yanına...

* * *

Üç ay sonra, yaz sonunda Hasan'ın köyüne tekrar gittiğimde her şey yerli yerindeydi: Dere yine Tuz Gölü'ne akıp duruyor, kenarında inim inim kavaklar, bağı taşla dolu tepede aynı ıssızlık, gökyüzü yine geniş ve masmavi, köylüler, ana, baba, bacı, oğul tarlalarına taşınıyorlar, yine yoksulluk, yine hastalık, yine dur-mak dinlenmek bilmez bir kör dövüşü.

Hasan, Boşnak Kerim'in kahvesindeki peykelerden birine uzanmış uyuyordu. Üstü başı perişan, yüzü solmuş, ufalmış, çipil gözleri karanlık bir çukura düşüvermiş... Bu hale bir mana vermedim hemen. Ama loş, kötü, gönül bulandırıcı ihtimaller de içimde yer etmedi değil. Meraklandım. Buna rağmen Hasan'ı belki de kâbuslarla dolu uykusundan kaldırıp, sıcağı sıcağına dertleşmeye kıyamadım doğrusu.

Günün bu saatinde, kahvede oturup sohbet edecek başka kimsecikler de yoktu. Hem havanın sıkıntısından, hem de yol yorgunluğundan benim de oracıkta içim geçivermiş. Uyandı-

ğım vakit akşama yakındı. Hasan, kahvenin hemen önündeki ulu çınarın gölgesine cılız ve harap vücudunu yığmış, bomboş gözlerle, tozlu yollardan kulübelerine dönen köylüleri seyrediyordu. İnsanlar yorgun, hayvanlar yorgun, boş tepenin ardında kıpkırmızı batmakta olan güneş yorgun, yer yer çatlamış toprak ana yorgun, köyün içindeki sessizlik yorgun. Hasan'ın gözleri kâh ağlamaktan, kâh çevresindeki eşyaya, insanlara, ufak tefek olaylara ısırıcasına bakmaktan yorgun.

Uyandığımı görünce kalkıp yanıma geldi. Konuşmaya başladık. Şu kahrolası üç ay içinde olup biten işleri bir çırpıda anlatırken sesinde, hareketlerinde, yürekler acısı bir şeyler uçuşuyordu. Evliliğinin on yedinci günü, babalığıyla karısı meçhul bir yere kaçmışlar. Gecesini gündüzüne katıp, bütün civar köyleri aramış ama, bulamamış ki... Babalığı gizliden gizliye koyunlarla tarlayı da satmışmış meğer. Bu kahpece iş tasarlanırken, Hasan yaya bir buçuk saat kadar çeken Ahlatköy'de bir de ırgatlık bulmuşmuş. Çalışacağı, ne kendini, ne de Necmiye'sini kimseye muhtaç etmeyeceği için sevinçliymiş. İşte tam bu sırada, namert babalığıyla namussuz karısı el ele verip kayıplara karışmışlar...

— Peki ama, anan ne oldu, dedim.

— Ne bileyim dedi; anam hastaydı zaten. Bildir, ince hastalığa yakalanmıştı, gün günden kötüydü hali. Erkeği de oğlunun karısıyla kaçınca, kahırdan, bakımsızlıktan göçüp gidiverdi işte...

Baktım ki Hasan, artık güler yüzlü değil... Gözleri sık sık bulanıveriyor. Kumral ve seyrek sakalının örtemediği derisinde, açlıktan mı, tasadan mı, nedir, kipkirli bir sarılık. Baktım ki, Hasan'la artık kimse ilgilenemez olmuş, ne alay ediyorlar, ne çatıyorlar, ne angarya buyuruyorlar. Zavallı bir Robenson gibi, dil tarif edemez yoksulluğuyla, acısıyla öyle yapayalnız yaşıyor. Baktım ki, yanı başlarında "Cahil Hasan"larını artık unutmuşlar...

Kasabadan getirdiğim öteberiyi küçük, tahta masanın üstüne serip, Hasan'ı da buyur ettim. Teklifsizce sokuldu. İştahsız iş-tahsız aldığı birkaç lokmadan sonra tekrar peykeye çekiliverdi. Konuşacak, anlatacak bir şeyi de yoktu artık, gençliğinin, hatta

hayatının tek faciası kısa bir zaman içinde kendiliğinden olup bitivermişti.

— Yesene be Hasan, dedim, yabancı gibi duruyorsun, tok musun yoksa?

Kirli elinin şahadet parmağını anlatılmaz bir öfkeyle boğazına bastırıp:

— Nebliyim... Buradan geçmiyor ki... dedi.

Vatan, 15 Temmuz 1951, s. 7

Rezil Ayna

Biraz şaşs ve yosun rengine gözleri, koskocaman ağzı, denizanelarını andıran yayvan ve biraz şeffaf kulakları, küt burnu ve darmadağın saçlarıyla, mahalledeki çocukların belki de en çirkinini, en sevimsizi bu hikâyeye kahraman olan Ali idi.

Kışları; avarelere sıkıntı, fakirlere dert olan zaman içinde, o, basık tavanlı, içi duman dolu küçük kahvenin bir köşesine çekilip oturur; uzak memleketleri, örgüsüz saçları omuzlarına dökülen başak gibi kızları, cicili bicili arabaları, sesle, telaşla ve gemi direkleri ile dolu, kıvıl kıvıl limanları, yıllarca evvel kötü bir hastalık yüzünden ölen babasını düşünerek tuhaf hayaller kurar; bir hatırasızlık ve tesellisizlik içinde kaybolur giderdi...

Tam sekiz ay, bu pis ve küçük kahvenin yaldızları dökmüş, sinek lekeleriyle buğulu aynasında çirkin yüzünün solup sararışını, sıkıntı çizgileriyle büsbütün garipleşisini seyrettikten sonra, havalar ısınır ısınmaz, sırtındaki eski yağmurluğu ile postal bozuntusu pabuçlarını çıkarıp atar, mahallenin ötesindeki küçük göle içi hasret ve heyecanla dolu olarak koşardı. Ah o gölün sazlıklarında ve bulanık suyunda geçirdiği uzun yaz günleri... Akşamları, viran evine dönerken, bütün yalnızlığını, çaresizliğini hissederek, imkânsızlıklarla ve imrenmelerle dolu küçük hayatını çiçeklendirecek bir vesile, bir saadet ümidiyle gülümsemeye çalışır; bir dilim ekmeğini yiyip, bir yudum suyunu içtikten sonra ot yatağının içinde deliksiz bir uykuya ve insanı deli edecek kadar güzel rüyalara dalıverirdi.

Bir çamaşırcı olan anasının nasihatlerine, ağlayıp sızlamalarına, haklı sitemlerine kanıksamıştı artık. O, çaresi elinde olmayan bir haylazlıkla, kalpsizlikle hastaydı. Baştan çıkmasına sebep, bu âciz varlığı bir ufuk gibi çeviren, kendi hür ve tehlikeli havasına alan, ayartıcı bir bıkkınlıktır; toyluğun, cehaletin o yerin dibine batası hassasiyetidir...

* * *

O yıl geçince, Ali'nin sesi kalınlaştı; biraz daha büyüdü. İçindeki bıkkınlıkla hasret artık dayanılmaz olmuş; yerin dibine geçce geçce yaşadığı bu hayattan kurtulmak için kavgayı, belalı şartları, mahrumiyetleri, insanoğlunu için için titreten vicdan azaplarını bile göze almıştı.

Bir horoz ötüşü uzayan günler içersinde serin bir sabah vakti Ali, bu ölü yerden, yoksul evinden ve heder olmuş anasından kaçıp yeni bir eşyalar ve insanlar şehrine göç ederken, gönlü rahattı, korkusuzdu...

* * *

Toprak işlerinden, uşaklıktan, kapıcılıktan, çöpçülük, bekçilik gibi memuriyetlerden anlamazdı Ali. Bütün yaşadığı saatleri dar bir ufuk çerçevesi içinde kurmayı bilmezdi, beceremezdi. Tuttu, günlük ekmeğinin parasını kâh iskelelerde, kâh pazar yerlerinde sırtında yük taşıyarak kazanmaya başladı. İsteddiği zaman bir duvarın تنها gölgesine uzanıyor, istediği zaman bir kahveye girip iskambil oynuyor, istediği zaman kan ter içinde didinin yeleşinin cebine üç beş lira koyuveriyordu. Ali gönlünce mesut, aklınca hürdü...

Sıcak bir haziran ikindisinde, küçük iskeleye bitişik bahçeli kahvede oturmuş, yorgunluk kahvesi içiyordu. Tam altı kişiydiler. Fakat hiçbirisi onun gibi ipe sapa gelmez hayaller kuracak, tuhaf arzularla yanacak, maceralar isteyecek cinsten değillerdi. Onlar bütün imkânlarını kabullenmişler, sevinç ve tasalarını an içinde yaşayıp gidiyorlardı. Sadece yorulmak, dinlenmek, acıkmak, doymak, hoşlanmak veya öfkelenmek vardı; daha ötesi

yoktu, onlar için. İmkânsızlıklarla sislenen aydınlık arzularını içlerine gömmesini; günahkâr bir kadının sıcaklığı, sözü sazından berbat bir türkû, bir nefeslik cigara, bir somun, bir şişe şarapla mesut olmasını biliyorlardı. Ağaca, toprağa, denize ve insanlara bakıp, ömürlerini biraz daha olsun değerlendiremeyen kısır zihinlerinde sadece bir mukadderat fikri başıboş yaşıyordu. Dar bir dehlizin içinde bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, unutup ve tekrar hatırlamıyorlardı. O haziran ikindisinde de kenar köşe bir yere yığılmışlar, kimisi ekmek yiyor, kimisi konuşuyor, kimisi rastgele bir ıslık çalıyor; yalnız Ali, çipil gözlerini yummuş, düşünüyordu...

— Ali... Ali be! Uyudun mu yoksa?

Silkindi. Gözlerini iri iri açarak, yanı başındaki koca vücutlu, düşük bıyıklı adama baktı.

— Yok canım, dedi; bu vakit uyunur muymuş?

Sonra nedense kendisini, zihninden geçen şeyleri söylemeye mecbur hissetti.

— Şeyleri, hani ta karşıdaki ala burunu dönüp giden gemileri düşünüyordum... Kim bilir nerelere taşıyorlar o kadar insanı? Hele geceleri öyle güzel görünüyorlar ki uzaktan... Hepsinin dört yanı ıslıl ıslıl, bayram yeri gibi... Şeytan diyor ki: Koş yetiş, gizlice kışından içeri atlayıver; bir köşeye sinip yanaşacağı yere kadar bekle. Sonra da usulcacık savuş dışarı; bakalım neler göreceksin?

Ötekiler hep bir ağızdan kahkahayı bastılar. Düşük bıyıklı kâhya da güldü. Sonra iskemlesini Ali'ninkine daha fazla yaklaştırp, ciddi ve sır verecek bir tavır takındı:

— Ali be, dedi. Sen boş ver şimdi gemileri falan da beni iyi dinle. Arabacı Cemal'in kızı hoşuna gider mi senin?

Ali bu yersiz sual karşısında şaşırdı, yutkundü, tersiz alnını kirli yazma mendiliyle silip, şöyle bir durakladı. Öteki ciddiyetini hiç bozmadan ısrar ediyordu:

— Desene ki, o kız kimin hoşuna gitmez? Akça pakça, ayın on dördü gibi kız. Civelek mi civelek... Ah, ben senin yaşlarında olmalıydım şimdi... Amma, nidelim ki iş işten geçmiş ola. Gayri sizlerin mürvetini görmekle avunmaya bakacağız. Bak Kadri'ye,

Kara Yusuf'un kızını aldı da fena mı oldu sanki... Gül gibi geçi-
nip gidiyorlar.

Onların konuşmasını can kulağı ile dinleyen aksi suratlı,
yoz bakışlı bir hamal, sinsi sinsi sıratarak:

— Kadri dediğin avanağın biridir zaten... Yoksa o kenarın
dilberinden karı mı olur insana? Daha bacak kadarken ne ceviz-
ler kırdığını hepimiz biliriz... Buldular Allah'ın şaşkını, üstüne
yamayıverdiler.

Kâhya gözlerini devire devire adama baktı:

— Sen pişmiş aşı soğuk su katma bakalım, şom ağızlı... İki
kişiye bir börek, sana ne gerek? Ha, Ali?.. Söyle bakalım, aklın
kesiyor mu bu işi?

Ali, biraz kuşkulu, biraz mahcup:

— Bilmem ki, Rüstem abi... dedi.

— Bilmez olur musun sen... Bak şimdi tam zamanıdır, Ali.
Canın da çeker elbet... Akşamları bir kaşık çorba, üç beş lakırdı,
sıcacık bir odanın içinde... Ben işi Arabacı Cemal'e açtım bile;
razı oldu.

— Vallahi, şimdilik ne desem boş, Rüstem abi... dedi.

Öteki, bu zoraki itiraz sesine aldırmadan:

— Yarın saat 5'te parka gidip, Zekiye'yi havuz başında bek-
lersin. İyice konuşup anlaşsınız; sonra benim başımı ağrıtmay-
ın ha...

* * *

Gökyüzü masmaviydi. Her şey uyuşturucu bir sıcaklık içinde
bütün güzelliğini, çirkinliğini ve manasını kaybediyor; hareket-
siz zaman, pis bir nehir gibi insanın içinden ve gözlerinin önün-
den akıp gidiyordu.

Tophane Camii'nin avlusundaki serin taşların üzerinde Ali,
sırtüstü yatmış, yirmi dört saat içinde değişen ve artık tadına
doyum olmayan dünyayı seyrediyordu. Büyük ve türlü şeyler;
kâh dumana, kâh insana benzeyen bulutlar uçup uçup geçti-
ler. Evler, iplere asılı kadın çamaşırları, rengârenk eşya ile dolu
dükkânlar, yaygaralı satıcılar, yürüyen, konuşan veya toprak bir
fincan başında uyuklayan insanlar gördü. Hepsi iyiydi, sevim-

liydi, sıcaktı, hayatın, bir su gibi akan zamanın içindeydiler... İnsanoglunun günlük hayatı içinde, geçici, unutulucu bir dert, sevinç ve düşünce parçası olup uzaklaşıyor, tekrar kendi âlemleri içine kapanıp kalıyorlardı... Bütün bunları kafasındaki büyük boşlukta sıralamak için gözlerini yumunca, başka, renksiz bir duman daha görür gibi oldu Ali. Fakat bu bacasızdı. İçinden bir ocak hasretiyle deli gibi koşuyor, fakat hep aynı yoksulluk ve çaresizlikle eriyip dağılıyordu. Sonra anası, sönük bakışları ve damarları fırlamış kuru, buruşuk elleriyle gözünün önüne geldi. "Kim bilir, dedi içinden, kahırdan ölmüştür belki de..." Yattığı yerden ağır ağır doğrularak:

— Hayrettin diye seslendi; al şu parayı, git bana domatesle fırancala al. Haydi, uç bakalım...

Çocuk, sıska ve simsiyah bacakları üstünde uçtu gitti. "O gelinceye kadar, şu saçlarımı, göğsümü bir daha yıkayayım; bugün nasıl olsa iş güç yok, bayram yapıyoruz..." diye düşündü Ali. Bu, sabahtan beri dördüncü yıkınışıydı. Temizlik bitince, sıska ve simsiyah bacaklı çocuğu karşısına alıp oturdu; koca koca lokmalarla karınlarını doyurmaya başladılar. Ali bugün cömert ve düşmansızdı; dünya onundu sanki.

* * *

Saat daha 5'e gelmeden, parka, havuz başına gittiğinde; kızı, üstü minelaşklarla dolu bir bankın üstünde uyumuş buldu. Yamacık yaptığını aklına getirmede bile.

— Zekiye, diye yavaşça seslendi; ne o, uyuyor musun?

Genç kız, gözlerini nazlı nazlı açıp, Ali'nin gülümseyen terli ve kızarmış yüzüne baktı:

— Seni düşünme düşünme dalmış gitmişim.

Halindeki âşık edası yalandı, üstünden kayı kayıveriyordu. Havuzun duru ve çiçekli suyuna bakarak konuşmaya başladılar. Geçim derdinden, aile saadetinden, ihanetten, kıskançlıktan, tosun gibi evlatlardan bahsediyorlardı. Her şey taze, her şey ışıktıydı. Yalnız, Ali, önünde gittikçe karanlık bir pencere açıldığını hissediyor, oradan içeri bakmaya cesaret edemiyordu. Ürküyor, utanıyordu nedense. Nihayet sesi kısıla kısıla:

— Zekiye, dedi, sana bir şey soracağım ama, kızma sakın...

Zekiye sokak kadınlarından kapma bütün şuhluğunu bir çırpıda takınarak kırıttıverdi:

— Neymiş o, söyle bakalım? Senden neyimi saklayacağımı şım canımın içi...

— Belki de ayıp oluyor ama sormasam içim rahat etmeyecek. Doğru söyle, sen kızoğlan kız mısın?

Öteki ilkten şöyle bir durdu, tuhaf tuhaf baktı; sonra iri kemikli, küt tırnaklarına mora yakın bir kırmızı sürülmüş elini Ali'nin dizinde şaklata şaklata gülmeye başladı. Ali şaşırmış, yerin dibine geçmişti. Kızın gülmesi bitince, vaziyetin bütün gripliğine, vuzuhsuzluğuna aldırmadan:

— Haydi, dedi; ben gidiyorum artık. Yarın gene bu vakitler gelirsin. Sakın unutayım, ihmal edeyim deme. Sonra gidip, babanla da konuşuruz. İki elin kanda bile olsa gel, emi?

Cevap beklemeyen yürüdü. Rüzgâra karşı attığı balgam dağılmış, olduğu gibi yüzüne gelmişti. Silmeye lüzum görmedi Ali. Şuursuz bir halde uzaklara, sonu olmayan yalnızlığına doğru itildiğini hissediyordu. Bu onun üzüntü ile, facia ile hıncahınç dolu kaderiydi. Parkın kapısından çıkıp, geniş ve ıdıklı bir cadde boyunca yürürken; içinde pervasızca büyüüttüğü bütün hayalleri, çirkinliğini aksettiren rezil bir ayna gibi yüreğinden fırlatıp attı, parça parça etti...

Vatan gazetesi ilavesi, 24 Şubat 1952, s. 2, 6

İşsizler Cemiyeti

Hasan Fener kim mi? Ayıp ettiniz... Hasan Fener bu memleketin eğriye eğri, doğruya doğru diyen sayılı evlatlarından biri. Bütün hak tanır, gerçek sever insanlar gibi; hatır gönül için, gününü gün ettirecek çıkarlar için, öldür Allah, o hesaplı kitaplı gidişatından caydıramazsınız. Aç kalırmış, kıcı yamalı pantolonla gezermiş, kime ne; ak ak, kara karadır! Dedim ya canım; alnı öpülesi insanlık misafirhanesinde başköşeye buyur edilesi bir vatandaşdır Hasan Fener... Gerçi kendisini topu topu üç defa görmüşlüğüm var ama hakkında edindiğim güveni, inançları sar-sabilecek babayığidin alnını karışlarım!

İlk defa şu bizim Niyazi'nin evinde karşılaştık. İyi kötü bir şubat akşamıydı; İstanbul'un keyfince incecikten bir kar yağıyordu. Niyazi'nin bekâr bekâr kokan odası sımsıcak, cıvıl cıvıl bir sokağa bakan pencerenin önünde çilingir sofrası. Hemen oracığa çepeçevre çöreklandık. Bu karınca kaderince âlem bize yetecek garip gönlümüze bir fasıl su serpecek gibi... İçecek, dertleşecek, hikâyeler, fıkralar anlatacak; huylanacak, sonra da Beyoğlu'nda şöyle bir piyasa edip, evli evine, köylü köyüne dağılacağız. Ne olursunuz bu gecelik ilişmeyin keyfimize!

Hasan Bey, çalıştığı dairedeki iş münasebetlerini, mesai dışındaki hayatını, kaldığı pansiyondaki gece maceralarını ağzı kulaklarına vararak sayıp döküyordu. 120 lira aylıklı bir memurdu o zamanlar. Karışanı görüşeni olmayan, kâh aklına, kâh paşa gönlüne danışıp gününü gün eden, orta halli, orta zekâda; ama yüreciği iyilik, doğruluk, güzellikle, dirilikle, bahtiyarlık-

la dopdolu bir insandı. Kimsenin etlisine sütlüsüne karışmıyor; o basit ömrünü dostluklarla, harcıâlem hevesler, beylik meraklarla değerlendirip ufaktan ufaktan tüketiyordu işte... Siyasete falan pek burnunu sokmaz, kendi kapısı çalınmadıkça, sağda solda olup bitenler ona vız gelir, tırıs giderdi... Öyle özden, öyle açık kalpli bir kimseydi ki Hasan Fener; bir buçuk saatlik sohbet esnasında ıcığını cıcığını öğrenivermiştik.

* * *

Neyse uzatmayalım, bu zatla ikinci hoşbeşimiz haziran ortalarında bir cumartesi gününe rastlar. Saat ikinci suları. Âşığım. Yüreğimde iştirilmedik bir yaşamak sevinci, her şeyi güzel, düzenli kılan bir aydınlık, tıka basa müjdeyle yüklü bir güvercin sürüsü. Majestik'in önünden geçerken, Hasan Bey'le göz göze geldik. Sokağa karşı kurulmuş, bacak bacak üstüne atmış, önünde az şekerli bir kahve, dudağında Gelincik sigarası, yakasında karanfil... Hasan Bey, eski Hasan Bey ama yalnız gözleri bıraktığım gibi değildi. Bir tuhaf olmuşlar, gerilemişler, bozulmuşlar, o güzelim elasını yitirmişler sanki! İki elim kanda olsa, Hasan Fener'i, en değerli insanı çiğneyip geçmeye yaradılışım elvermez. Masanın bir ucuna da biz çöktük. Hal hatırdan sonra o anlattı, ben dinledim.

Edepsizler, Hasan Bey'i, nisan sonunda, bir punduna getirip işinden etmişlerdi. Sebep de üstünde durulmaya bile değmez bir dedikodu. Güya Hasan Bey, müdürün kâtibesine abayı yakmışmış da, eli işte gözü oynayırmış. Ciddi bir müessesede yeri yokmuş böyle divanelerin. Yediği ekmeğe kem gözle bakanlar sürüm sürüm sürünmeliymiş. Hiç olacak şey mi? Sizi bilmem ama ben taş çatlasa Hasan Bey'in böyle hafifliklere yelteneceğine inanmam! Bir buçuk aydır işsizmiş. 8-10 yerden teklif gelmiş ama, kararını bir türlü veremiyormuş. Nazlanıyormuş yani... Aklının kestiği bazı işlere girişmesi için de daha bir müddet beklemesi لازمmış. Milyon verseler huyunu suyunu bilmediği heriflerin emri altına girmeyecek! Şart koşacak, kontrol falan yapacak. Benim bildiğim Hasan Fener'se kapanın elinde kalır tabii. Malın iyisinden erbabı anlar.

Hasan Bey'i üçüncü defa şeyde, genelevler sokağının alt başında gördüm. Bu laftan kuşkulanacağınızı bildiğim için oralarda bulunuşunun sebebini de açıklamam gerekiyor. Efendim, bizim eski evin bitişiğindeki evde dayısının yanına sığınmış Neriman adlı, akça pakça bir kızcağız vardı. Gel zaman, git zaman, yok-sulluktan mıdır, gençlik ateşinden midir, nedir; Neriman'ı kıyı köşe yerlerde, ilkten tıfıl tıfıl oğlanlarla, mirasyedilerle; sonra da dönük gözlü heriflerle gezip tozarken gördüm. –Görmemezlikten geldiğime hâlâ yanarım.– Sonra duyduk ki; randevuevlerine falan derken burayı boylamış! Daha bacak kadarlığından beri severim Neriman'ı... Kocaman kocaman, çil çil gözleri vardır. Başağımsı saçları... Kalbi yumuşacıktır, uysaldır. Hele o anadan doğma inceliği, hele o sözü sohbeti... Ara sıra uğrarım; müşterisi sökün edene kadar dertleşir, şakalaşırız. İşte o gece de Neriman'dan geliyordum. Keyiftim biraz. Tam köşebaşından Hasan Bey burnuma girdi. Sarmaş dolaş olduk. Baktım ki üstünden efkâr, hasret, yalnızlık akıyor. Dilimin altında bakla çuvalı... Şöyle eş dost uğrağı bir yere oturduk. Meyhaneci Yorgi'ye açtırdık şişeyi. Biraz tuzlu balık, biraz kukureç, iki tane portakal... Havadan sudan derken bizimkinin derdi deşildi; başladı ortalığı kâh zehir zemberek, kâh zifir zindan etmeye! İki saati aşkın konuşmasının bazı yerleri şöyleydi gibime geliyor.

"Tam yedi buçuk ay bu; dile kolay... Hâlâ bir yere kapılanamadık, umut mumut da galmadı gayri. Of kahpe anam, of! Şu tatlı canıma kıysam mı diye düşündüğüm zamanlar oldu. Ahladın iyisini ayılar yer zaten... Geçenlerde gözümün önünde, metelik etmez bir herifi iâşe komisyonu mübayaa başkanlığına oturtular. 20 lira yevmiye... Yeme de yanında yat! Faziletli misin, namuslu musun, dayın yok mu; aklıktan geberdiğin günün resmidir, arkadaş... Üstelik bu havalarda en azından 4000 kaloriye ihtiyacı var insanın. Bırak 4000 kaloriyi, biz 1000'ini bile bulamıyoruz. 40 bin köyün 28 bininde mektep yok. Hapishaneler gene dolup taşmış, tam 25 bin kişi... Geçenlerde gazete yazıyordu; bilmem kaç tane yeni hapishane yapılacakmış. Efendi, lafıma kulak ver; hastane değil, hapishane!"

Gözleri evinden uğramıştı, Hasan Fener'in boynu kulağı kir pas içinde. Üstü başı pıyırım pıyırım. Şakaklarında çoğalan terler yeşilimsi yanaklarına doğru süzülüyordu. Yüzündeki o kumaşça ifade sırta kadem basmış, yerine bir karanlık, bir öfke, netameli bir hal çökmüştü.

— Peki ama, bu böyle gitmez; ne yapmayı düşünüyorsun?

Diye soracak oldum. Köpürdü:

— Ne mi yapacağım? Ben bilirim yapacağımı... Hazırlıklara giriştim bile! Sıtkı'yla kafa kafaya verdik, işin girdisini çıktısını tasarladık. Sonra Hüseyin Usta var, Recep Bey var, Selâmi var, Muhittin var, Sulhiye Hanım var... Getir kulağını da söyleyeyim: İşsizler Cemiyeti kuracağız! Afalladın değil mi? Elbette afallarsın... Sizin gibi sümsükler olmasa böyle sürünür müydük? Kanun dahilinde toplantılar, mitingler yapacağız. Broşür dağıtacağız köprü başında... Bak nasıl etekleri tutuşacak! Gözünü aç efendi; ürkütmeden sayılamayacak kadar işsiz var bu memlekette! Hepsini aza kaydedeceğiz. Onların selameti uğruna canımızı bile feda etmekten çekinmeyeceğiz.

Meyhaneden çıktığımızda Hasan Bey'in sinirleri hâlâ yatışmamıştı:

— Olur şey mi bu? Hem bu memleketin asil bir evladı olarak çalış; hem de soğan ekmeğe divan dur...

Bu esnada leylak rengi bir otomobil nereden çıktıysa çıktı, geldi Hasan Bey'in diz kapağına dayandı. Bizimki hiç istifini bozmadı ama, şoför durur mu? Açtı ağzını, yumdu gözünü:

— Dangalak! Önüne arkana bir yol baksana. Gebereceğin bir şey değil, adam yerine sayarlar da başımıza takaza ederler.

Eğer Hasan Fener'in o ite verdiği cevabı buraya yazacak olsam, insanlık tarihine altın harflerle kazırdınız.

Vatan gazetesi ilavesi, 7 Temmuz 1952, s. 4-5

Çivi

İbrahim Efendi'nin kahvesine gelip giden kimselere dert anlata-mazsınız. Dinlemezler böyle şeyleri... Mesela anan bacın hasta-lanmış, bu zamanda ilaç doktor parasına güç yetmiyor, bir vasıta bulup, hastanelerden birine de yatıramıyorsunuz. Mesela, bir hiç yüzünden arslan gibi kardeşini vurmuşlar. Mesela evlenecek veya şu Allah'ın belası karıdan boşanacaksınız. Borçlusun, borçlusun... Taş çatlasa dinlemezler. Kimisi, senden yoksul; bir lokma bir hırka peşinde bütün gün didiniyor. Kimisi aldığı üç beş kuruş emekli maaşı ile altı nüfuslu haneyi geçindirecek. Kimisinin de yüreğini hayat katılaştırmış; merhamet hissi falan komamış artık.

* * *

İzzet, İbrahim Efendi'yi kahve ocağının bitişiğindeki tahta ma-sada yalnız başına otururken görünce dayanamadı. İki defa ters-lediğini umursamayarak yanına sokuluverdi.

— Merhaba İbrahim Efendi amca.

Karanlık suratlı kahveci, acaba cevap versem mi vermesem mi gibilerinden şöyle iki üç saniye düşündü; sonra, haydi bas git, yerine de geçebilecek kuru bir “Merhaba” deyip sırtını döndü ve kan ter içinde oradan oraya koşuşan çırağa seslendi.

Bana bir Yeni Harman aliver. Koş, daha buradasın.

İzzet, durumun bütün umutsuzluğuna rağmen, naçar in-sanların cesaretle karışık yılıklığı ile yeni bir hamle daha yap-maktan kendini alıkoymadı:

— İbrahim Efendi amca be... Ne olacak bizim bu halimiz?

Öteki hiç oralı değildi. Bir eliyle ocakçının uzattığı tavşan kanı rengindeki çayın şekerini karıştırıyor, ötekiyle saatinin altın suyuna batmış zincirini çeviriyordu. Her zamankinin aksine olarak, bugün keyfi yerinde gibiydi. Bakışlarında, duruşunda, sinsice sessizliğinde aldığı bir müjdeden sonra başıboş hayaller kuran bir insan edası vardı. İzzet bunu sezmiş, üsteliyordu:

— Gittikçe kötüleşiyoruz, İbrahim Efendi amca... Allah inandırсын, bugün ağzıma lokma koymadım. Açlıktan içim bula-
nıyor. Biraz önce dedim ki kendi kendime; İbrahim Efendi amca
halden anlar, şimdiye kadar çok iyiliklerini gördüm, belki yine
ondan birkaç kuruş borç alabiliriz dedim. Ha, ne dersin İbrahim
Efendi amca? Elime avucuma bir şeyler geçerse, ilk işim sana bu
parayı ödemek olsun. İstersen faizini de veririm. Allah aşkına
halden anlayıver...

Kahveci, başını çevirip de bakmaya bile lüzum görmedi. Bütün bu sözleri duymamış gibiydi sanki... Çırağın getirdiği cı-
garadan bir tane seçip yakarak keyifle içmeye koyuldu. O kur-
naz, o saman altından su yürüten kafasında neler kuruyordu
kim bilir... Gözlerinden, ipince dudaklarından dışarı doğru belli
belirsiz bir neşe uçuşuyordu. Hani, insanın yârine kavuştuğu,
işlerini tıklarına koyduğu günler, düşmanın felaketini gördüğü
günler olmaz mı canım? İşte onun gibi bir şey... İzzet işin farkın-
da, ümitli bir cesaretle onun bamtelini bulmaya çalışıyordu:

— Belki sen de sıkıntı çektin, senin de beş parasız günlerin
oldu, İbrahim Efendi amca. Düşmez kalkmaz bir Allah. İlelebet
böyle meteliksiz sürtecek değilim ya... Hele sen şu ufak yardımı
esirgeme benden; bak göreceksin, işlerimi nasıl yoluna koyaca-
ğım... Ne olursun; sevaptır.

İbrahim Efendi nasıl olduysa, bu kadar yalvarıp yakarmaya
dayanamadı artık. Nasihat etmeye, bin dereden bir su getirmeye
falan kalkışmadan:

— Al şunu da, defol bakalım; akşam akşam insanın keyfini
kaçırma...

Dedi. Yeleğinin iç cebindeki desteden en yıpranmışını seçip,
İzzet'in önüne attığı para, iki buçuk liraydı.

* * *

Sabahtan beri hakikaten bir şey yememişti İzzet... Oruç moruç değil tabii, bulamamıştı ki yesin... İlkten, civar inşaatlarda çalışan hemşerilerinden birkaçının yanına sokulmuş, yüz bulamayınca deniz kenarına giderek sırtını kış güneşine verip, açlığını örtbas edecek bir uykuya kapağı atmıştı. İkinci vakti uyandığında olanca kanı çekilmiş, boğazı düğümlemiş gibiydi... Kalkıp kahveye geldi, daha sonrasını da biliyorsunuz.

Bu Allah'ın garibi, bazı Anadolu çocukları gibi tuttuğunu koparan cinsten değildi ki, çarşı, pazar, iskele gibi yerde hamallık yapsın veya orta halli bir evin dört çeki odununu tek başına yarıp kosun şu yana... Emeğinin karşılığı olan 3-4 kâğıdı kıvrıp, nevaleyi düzüp, ıslık çala çala bekâr odacığına yollanıversin.

Dedik ya, o böyle işlerin adamı değil, diye. Kantar vurup tartsan, haydi haydi elli kilo gelecek vücudu iki günde ölüm döşeklerine uzanıverir sonra... Bakacak kimsesi de yok zavallının... Şöyle bir kaşık çorba pişirecek ocağını yakacak "Nasılsın?" diyecek kimsesi... Onun yapacağı şey; gel götür işleri, kundura boyacılığı, çıraklık vesaire... Yani, insanı kan ter içinde bırakmayacak, kasığını çatlatmayacak bilumum işler.

* * *

Kahvenin kapısını usulca çekip, dışarı çıktığında, ortalık kötü bir şubat akşamıydı. Hani bazı uyku kaçırın romanlarda kış gecesi tasvirleri vardır: Bir kasabanın batısında deniz uğuldar. Poyraz. Donuk bir ay ışığı. Kurşun gibi ağır bir karanlık içinde yıldız misali gemici fenerleri. Daracık sokaklar boyunca omuz omuza tahta evler... Balıkçıların işçilerin küçük memurların, sarhoşların, yoksulların evleri. İşte İzzet'in çevresini, yalnızlığını kuşatan dekor da bunun gibi bir şeydi... Ama yüreğinde ufaktan ufağa bir sevinç, bir umut, rüyaya benzer bir şeyler dolaşıyordu. Kararı karardı artık. Bu parayı şimdi hiç bozmayacak; yarın sabah, bir düzine tıraş bıçağı alıp, yüzde yetmiş falan kârla, kahve kahve dolaşıp satacağı. Biraz dişini sıkmakla işi yavaş yavaş büyütür; tarak, tespih, firkete, çakmaktaşı, cep aynası derken... Ondan sonra, Sivas'ta, kurdun kuşun içinde bırakıp kaçtığı karısı Elmas'la anacağını yanına çağırır –en azından– kazanacağı on papelle gül gibi geçinip giderlerdi.

Mesela Üsküdar'da, çarşıya yakın kutu gibi bir ev tutmuşlar... Denize bakan iki dönümlük bahçesini ekip biçmişler: Turp, maydanoz, soğan, sakız kabağı, sırık domatesi, birkaç kök kemer patlıcanı, acı biber... Her akşam saat sekiz sularında İzzet eve dönüyor; Amerikan bezinden torbasında ktır ekmekler, bir buçuk kilo istavrit balığı, yumruk gibi iki tane limon, yarım kilo Urfa yağı, taze kahve, şeker, belki de 250 gram turfanda çilek...

Derken, bir çocukları oluyor. Nurtopu gibi bir oğlan. Gözleri, Elmas'inkiler gibi kapkara... Saçları büküm büküm safran sarısı... İsmi Yılmaz koyuyorlar. Üstüne titreye titreye büyütüyorlar; Yılmaz adam oluyor. Yani doktor, mühendis, bankacı falan oluyor. Helal süt emmiş bir kızla evlendiriyorlar. Torunları, beş odalı bir konakları, hizmetçileri, otomobilleri, hanımefendisinden beyfendisinden ahabaları... Ham hayaller nedense, olgunlarından daha tatlı geliyor insana...

* * *

Şubat içindeki cumartesilerden biriydi. Yani, İzzet'in tıraş bıçağı satmaya başladığının üçüncü günü. Mahallenin irili ufaklı memurları öğle paydosundan sonra, yemeklerini yer yemez kahveye dolmuşlar, herkes kendi mevkiine uygun veya gözüne kestirdiği birkaç kişiyi bulup; ver papazı al kızı, al beşliyi ver dörtlüyü; bütün kâğıt oyunlarını sıradan oynamaya başlamışlardı. Zafer naraları, mağlubiyet küfürleri, nargile tokurtuları, fincan, tabak şangırtıları gırla gidiyordu. İşte tam bu sırada bahçe tarafındaki kapıdan İzzet girdi. Sağ ayağının üzerinde seke seke gelip, sobanın yanındaki arkalıksız bir iskemleye çöktü. Rengi uçmuş, gözleri loş bir çukura düşüvermiş, yayvan dudakları şahrem şahrem çatlayıp kabuk bağlamıştı. İki eliyle birden, sol bacağının dizden aşağısını avuçlamış, yavaş yavaş ovalıyordu. Yapmacık tarafı, oyun tarafı yoktu bu işin... Belli ki acı çekiyor, çelimsiz bedeninin bir yeri canını yakıyordu. İbrahim Efendi oturduğu yerden, ekşimiş suratıyla bir İzzet'in yüzüne, bir de gazlı bezle sarılı ayağına bakıyordu. Göz göze geldiler. "Ayağım..." dedi, İzzet, "Ayağım çok fena..." Ötekinin bakışlarında şüpheci, lakayt bir hal vardı. "Anladık ama, ayağına ne oldu durup dururken?

Daha dün öğleüstü bir şeyciklerin yoktu...” Kahvenin pis, du-manlı, gürültülü havasında İzzet’in gözleri çakmak çakmaktı. Boynundan çözdüğü yazma mendiliyle şakaklarına biriken boncuk boncuk terleri hem siliyor, hem anlatıyordu:

“Hani şu çiğerci Hamza Efendi var ya... Geçen gün bu pos-talları vermişti; kışta kıyamette yalınayak başı kabak dolaşılmaz diye. Meğer soldakinin topuğunda bir çivi varmış. Vurduruver-medik işte, ihmal ettik... Bütün gün bata çıka orayı yara etmiş. Geceleyin bir ağrı, bir ağrı... Sabaha kadar gözümü kırpmadım. Öğleye doğru güçbela sokağa çıktım, çaresiz... Sen olsan ne ya-parsın, İbrahim Efendi amca, ekmek parası... Ben ıkına sıkına gezdikçe meret şeyin ağrısı büsbütün arttı; ayağımın üzerine basamaz oldum. Bereket versin bizim hemşerilerden Kadri’ye rastladım o sırada. Yanına çöküp halimi olduğu gibi anlattım. Gebereceksin lan, dedi; kalk seni hastaneye götürüyüm, gir ko-luma... Düşe kalka gittik. Sağlık yurdunda iriyarı bir doktor var hani... İşte o bir kâat yazdı. Ardından da; hemen bunu ezzaneye götürüp yaptırıcaksın. Benden selam söyle, Hilmi Bey iğneyi bedava vururur. Anlıyor musun, hemen... Eğer yarına kalırsa, bacağına keseriz; başka çaresi kalmaz... dedi. Geldik ezzaneye, o adam ne dese beğenirsin? Bu ilaç dokuz buçuk liradır demez mi... Apışakaldım. Benim cebimde topu topu seksen kuruş para var. Kadri de işsiz olduğu için parasızmış. Borcum olsun. Sağlık yurdundaki doktorun selamı var... Dedimse de aldırmadı bile o Hilmi Bey. Kâadı elime gerisingeriye tutuşturuverdi. Ölüyorum acıdan... Acı bir şey değil, göz göre göre bacak gidecek be İbra-him Efendi amca...”

Öteki hâlâ şüpheli şüpheli bakıyordu. Kanmaz umursamaz hali üzerinden düşmemişti.

— Vallahi arslanım, dedi; benden paso artık... Bak, efendiler belki aralarında para toplayıp, bir şeyler yaparlar...

Kahvecinin “efendiler” dediği adamlar, İzzet’in bacağına hikâyesine kulak misafiri bile olmamışlardı. Onların aklı fikri, şu iddiaî aznif veya altmışaltı partisinden ne yapıp yapıp galip çıkarak, şekerli bir yorgunluk kahvesi içebilmekteydi.

Vatan gazetesi ilavesi, 17 Ağustos 1952, s. 4-5

Figaro'nun Düşünü

*Salı geceleri kimi zaman perşembeye bağlanır.
O koskoca çarşambalar sır olur gider...
Mintanı yoktur; evden çıkmamıştır,
Nelere hasrettir, üstüne pek varılmaz.
Kâh öksürür, kâh dişi ağrır;
Böyle yaşar Figaro'muz bir zaman.
–Hepsini anlatmıyorum; size düşünmek payı–
Gün gelir, Pakize'ye sevdalanır.*

*Tutarağı tutar, ortalık hazirandır;
Dünya bir yana, Pakize'miz bir yana!
Gel etme eyleme şeker kardeşim;
İyi kötü bir şairsin şimdilik;
Yarın bir lokmaya muhtaçsın...*

Biliyorum, aklınıza çeşitli kimseler geliyor. Figaro'yu uydurma-siyon bir isim sanıyorsunuz. Değil! Efendim, bu çocuğun babası, gençliğinde kapı komşuları Haydar Paşa'nın ortanca kerimesi Mihrinev Hanımefendi'yle aşna fişneymiş... Gençlik işte; söz dinlebilir misiniz? Gel zaman git zaman, işi azıtmışlar. Kuşdili'nde kaçamak fayton safaları, mehtaplı gecelerde arka bahçe âlemleri falan filan... Sıtkı Bey, yani Figaro'nun beybabası Babiâli'de 200 kuruş aylıklı bir kâtip. Hani şu beş ekmek, beş peynirle karın doyduğu zamanlar. Hey gidi günler... Haydar Paşa kızını bu ipipullah, sivri külâh efendi bozuntusuna münasip görmüyor. Haydar Paşa'nın yerinde siz de olsanız görmezsiniz tabii... Ha, onu söylemeyi unut-

tum; Sıtkı Bey o vakitler şiire dehşetli merak salmış; gece gündüz Alfred de Musset'yi, Alphonse de Lamartine'i okuyor; soneler, akrostişler döktürüyor. İşte tam bu sıralarda bir günah gecesinin seherinde Mihrinev Hanımefendi hamile kalmaz mı! Tut kelin perçeminden. İş çakılınca iki evde de kızılca kıyamet kopuyor. Sıtkı Bey, devrine yakışmayacak kadar şerefli bir insan... Alelacele bir imam nikâhı kıydırıp, ayalini koluna tıktığı gibi Aksaray civarında meçhul bir semte kapağı atıyorlar. Doğa doğa, üzerinize afiyet, şu lafını ettiğimiz oğlan doğuyor. Piç kurusu şipşirin bir şey, gözleri mavimsi mavimsi... Babası da tutuyor, Beaumarchais'nin ölümsüz kahramanına izafeten adını Figaro koyuyor. Büyüdü şimdi, gör-seniz çiçeği burnunda koskoca bir delikanlı oldu. Yalnız fena bir huyu var; o da babası gibi şiire meraklı.

*Bir kış kıyamet günü şafakla beraber
Pakize'ye görücü gidiyoruz.
Figaro'nun üstünde bir erkeklik
Daha üstünde Salâhattin'in elbiseleri,
Benim gözlerim,
Recep'in tıraşı.
Ah, o ilkbahar ayları
Ah, o kötü kötü şiirler;
Ah!
Kapıya tekme vurun, giriyoruz;
Sokağa yakın bir döşekte
Figaro'nun kaynatası.*

Kaynata sırtüstü uzanmış, çipil gözlerini tavana dikmiş, Hüseyini makamından şu türküyü söylüyor:

Usulca yanına sokulup, dürtüklüyoruz:
Kaynata be;
Helal süt emdi mi senin Pakize?
Vereme, frengiye şerbetli midir?
Balayının ertesi, hemen ertesi
Tütün kolejine yazılır mı? Ona bak...
Üstüne başına hani...

(Tam bu esnada kapı gürpelik açılır, içeriye Pakize'nin analığı yani kaynana girer. Ben elimdeki cigarayı saklarım. Kaynatanın saçları sakalı diken diken olur, türkii kursağına dizilir. Kısa, huylandırıcı bir sessizlik.)

FİGARO — (Kerih bir sesle.) Bu da kim?

KAYNATA — Bu mu? Şey bu... Pakize'nin annesi.

KAYNANA — Hoş geldiniz efendim. Hanginiz damat?

BEN — (Canım yanımuş gibi.) Ben değilim.

FİGARO — Olur şey değil... Bana hiç bahsetmemişti. (Öfke topuğuna çıkar.) Baksanıza gözüme! (Bakarlar.) Ben ana mana tanımam. Kendi anasını tanımamış bir adamım ben! Kör besleyici değilim... Kabulüm olan yalnız Pakize'dir.

BEN — (Yerimden fırlar, kaynananın yanına gidip, kulağına bir şeyler fısıldarım. Kaynana afallamıştır. Terliklerini sürüye sürüye yandaki kapıdan savuştur. Eski yerime gelip otururum.) İşte böyle beyefendi... Allah'ın emri, peygamberin kavliyle.

FİGARO — (Çemkirir. Burun delikleri nah! Yumruk gibi, gözleri kan çanağı...) Allah'ından peygamberinden başlatma şimdi! Cihan yıkılsa, Pakize benimdir. Bu işe engel olabilecek varsa bu yursun, alnını karışlayayım... (Duraklar, soluk alır; sinsi sinsi gözlerimin içine bakar.) Yoksa? Yoksa sen de mi Pakize'ye gönüllüsün?

BEN — (Artık burama gelmiştir.) Ağzını topla efendi! Elin iki paralık beslemesine kalmadık daha. (Sinirli adımlarla kapıya gider, kaybolurum.)

* * *

Aynalıkavak Caddesi bir haziran ikindisinde kâh pısıyor, kâh celalleniyordu. Aptullah Bey'in fabrikasındaki son tasfiyeden

arta kalan işçiler çardak bir kahveye yığılmış, öğlen paydosunu gönüllerince öldürüyorlardı. Aznif, altmışaltı, cigara, ham hayal, kaşıntı, umutsuzluk... Gözleri zehir zemberek, avuçları pütür pütür, dişleri tek mil çürük... Hâlâ kan ter içindeydiler. Cı-lız, dişlek birisi sayıp döküyor, ötekiler koyun kaval dinler gibi dinliyorlardı. Dünyanın cıvatası çıktı. Kötü felek dikine dikine. İyilik namına, sevinç namına olup bitenler tenesirde bekler. Alinyazısı... Böyle şeyler söylüyordu o kaknem herif... Rüzgâra kulak misafiri oldum. Deniz kenarına in, diyordu. Bir sonsuzluğun yanı başında, yüreğini o boşuna kinlerden, tasalardan bir güzelce yu, arıt... Sevdiklerini düşün, sevmediklerini unut. Çullan mutlulukların, aşkların kapısına! Savaşa savaşa, bölüşe bölüşe, çoğala çoğala o aydınlığa ulaşmak istiyorsun değil mi? Seni köstekleyen mi var be oğul? Sekerekten nehre indim. Tepemden bulutsuz masmavi bir tavan. Bakkaldan yüz dirhem ekmekle 25 kuruşluk yeşil zeytin alıp bir gölgeliğe bağdaş kurdum. Hem karnımı doyuruyor, hem de bu işin nereye varacağını düşünüyordum. Çaresi yok; Figaro bu kızı alacak. Düşün de yapacak üstelik.

*Figaro'nun düşüni evlere şenlik;
Pencerenin pervazında saksı güzeli,
Dışarıda bir ayışığı aç açma
Pakize'nin gerdanına mumlar dizili
Kaynatanın kucağında bozuk bir gramofon
Plaklar tiridine bandım'la sirto
Çarığmsı mezeler, kırtıpıl sâki:
Sâkinin maşrapalarla sunduğu ne mi?
Niçin öyle çirkin çirkin güldünüz?
Boyalı ispirto tabii...*

Bu arada herkes zıvanadan çıkmıştır. Basri, eski bir alacak yüzünden Salâhattin'in üstüne yürür. Değerli hikâyecilerimizden Hidayet Yıllarca, sofranın üstüne bağlı bağlı kusmaktadır. Bakın bana; Sahavet Hanım'ın dizlerinin dibine uzandım. İçin için ağlıyorum. Feyzullah'ın önünden şu sahanı kaldırın; üç gündür açtı, belki çatlayıverir. Uzun lafın kısası, manzaramız şöyledir:

*Derken saat on ikiyi çalar; ilişmeyin de çalsın...
Düğünümüz paydos baylar, bayanlar!
Açılın şöyle de damat bey gerdeğe girsin;
Eşikte ense köküne bir muşta,
İki rekât namaz, sanki bilirmiş gibi,
Hemen oracıkta, bir demokrat kerevet,
Cup! Pakize'ciğimin koynuna...
Figaro ulan kulakların kızardı;
Hay ömrüne bereket!*

Darısı Necatî'nin başına.

Yeditepe, S. 20, 1 Eylül 1952, s. 6

Bamteli

Aydınlık masmavi bir tavanda uçuşan bulutlar vardı. İlk yaz sabahlarından biri. Üsküdar'ın ardında, Çakaldağı'nın köşeciğinden yoz bir İstanbul güneşi sökün etmiş; kapıp koyvermiş kendini o menevişli sonsuzluğa... Ilık tazelik, bir cana yakınlık... Yedi tepe en güzelinden bir türküyü başlamış; bütün gün boyunca o çalıp söyleyecek, siz içinize sindireceksiniz.

Yol boyunca kadınlı erkekli, irili ufaklı bir alay insan, ucundan tutulacak bir işin peşi sıra yürüyüp gidiyorlar. Kimisi telaşlı, kimisi bıkkın, isteksiz, kimisi gönlüne, gücüne göre bir işe sahip olmanın sevinci, huzuru içinde. Kum, odun, kireç boşaltmaya birikmiş motorlar, harap sandallar Beşiktaş önlerinde salınıp duruyor. Hemen o civarda kayıkçılar, bulanık gözlü, burma bıyıklı hamallar, dolmuş şoförleri...

Arif bütün bunların yanbaşımdan sıyrılıp geçti. Yıldız tarafına doğru yürüdü. Gene, dükkânlarını açan esnaf, rejiye giden kızlar, kadınlar, öğrenciler, servisi kaçırmamak için koşuşan tramvay işçileri... Arif'in yüreğinde bir şeyler ısıldıyordu. Aşk mı desem, var olmak sevinci mi desem, umut mu desem; işte bütün bunları andıran birtakım tarifi güç duygular, huy lanmalar... Bamteline dokunan hınzır bir el... Birazdan gidip kırık dökük bir masa başına çökecek, ta saat beşlere kadar ipe sapa gelmez bir sürü notlar tutacak, kayıtlar yapacaktı: 50 adet begonya şuraya gitti, 120 adet glayöl şuradan geldi; park bekçisi Muharrem Pala, Beşiktaş belediye tabipliğinin raporuyla iki gün izin aldı; Şişli camisine öğle namazına kadar 2 adet çe-

lenk, Gülhane'ye 4 kilo çim tohumu, 100 adet ortanca fidesi, Vali Bey'in evine 2 buket gül ve karanfil, iş saatinde kestanelerin gölgesine yan gelip yatan Bekir Halıcıoğlu'nun iki yevmiyesini kesmek için müdüriyetten müsaade...

* * *

Arif'in ayakları geri geri gidiyordu. Kulağının dibinde ayartıcı, yürek oynatıcı bir ses haykırıp duruyor:

"Aklına şaşayım senin! Dört buçuk aydır katlandığın yetmez mi? İlkbahar geldi, baksana... Kör müsün? Şu denize, şu göğe, şu dünya nimetlerine başını çevir de bir kerecik olsun bak! Vurdumduymazlığın bu kadarına pes doğrusu... Üstelik aldığın da ne ki? Şu canım günleri iki buçuk liraya satmak gücüne gitmiyor mu? Gel, bugün işten vazgeç. Şehri bir uçtan bir uca dolaş; kahvelerinde, meyhanelerinde otur. Sahiline in; duman dumana gelip giden vapurları gözetle... Tadına doyumaz hasretlere kapıl... Hele Perihan'ı da görebilirsen; kalkar, uzak, تنها kırlara gidersiniz. Şimdi oralarda gelincikler açtı, ekinler yeşeriyor, yabancı erikler, çağla bademler tek mil çiçek içinde... Sevdalı insansın sen! Uzan yavuklunun dizine; türküler söyle, iç açıcı hikâyeler anlat; sevişin, geleceğe dair hayaller kurun... Danga-lak! Hâlâ mı o tarafa gidiyorsun?"

İrkildi, şöyle bir durakladı. Yanı başından, uçuk benizli, güzel mi çirkin mi pek kestirilemeyen, üç genç kız günlük etmek paralarını koparabilmek için, etekleri uça uça geçip gittiler. Anasını, bacısını hatırladı Arif... Ahşap, viran evlerinde biri hasta yatıyor, öteki ortalığı derleyip topluyor, bürölce ayıklayıp, tencereyi mangala vuruyor, kirliyi arıtıp, söküşü dikiyordu. İki-siyle de göz göze gelmiş gibi oldu. Sıcak gülümser bir sesle konuşuyorlardı:

"Güvendiğimiz tek dal sensin! Bizi bu halde yüzüstü bırakı-verirsen; rezil, perişan oluruz. Dostlar acınır, düşmanların yüreği yağ bağlar. Böyle yarı aç, yarı tok yaşayıp gidiyoruz. İşte, senin sayende namerde muhtaç değiliz. Bir akla uyup da, omuz silki-verirsen yazık olur! Sen bizi bilmez misin? Dilenemeyiz, kötülük edemeyiz... Senin ölmüş babanın şerefini düşünürüz ilkten..."

Sanki iki kişi Arif'i kollarından tutmuş, aykırı yönlerle doğru çekiyordu. Biri, bocaladığını, sersemlediğini sezincede kulağına tekrar fısıldamaya başladı:

"Kulak asma bu cahillere. Onlar seni anlayamaz. Onlar, o kuş uçamaz kervan geçmez dünyalarında pineklesinler, kendi yağları ile kavrulsunlar; sana ne? Üç beş yıl sonra bu delikanlılıktan, bu kudretten eser kalmayacak? O zaman dizlerini döveceksin ama ne fayda? Karnın doymasa da olur, eski püskü urbayla dolaşsan da olur, yeter ki, içindeki şu yaşamak aşkını, hürlik emelini körletme. Ne demişti geçen gün müdür? 'Bir daha kati mazeret olmadıkça işi asarsan, kuyruğuna teneke bağlarız!' dememiş miydi? Bırak bağlasın! Şu güzelim yaz aylarını keyfince yaşayivermek için bundan elverişli fırsat mı olur? Hadi gel benimle; şu meyhanede sabah sabah iki tek atalım. Sonra da Perihan'a uğrarız. Bak, gözlerinin içi gülmeye başladı. Seni gidi kâfir seni..."

Arif geri dönüp, şöyle birkaç adım yürüdü. Kafası, zıncı! diye duruvermişti sanki... İçinde bir coşkunkluk, adam sendecilik, gün bugün, an bu an felsefesi, bunların yanı başında bir kırıklık, vicdan rahatsızlığı, utanç, insan kısmına vergi hesaplamalar... Tekrar durakladı. Bir akasya ağacına dayadı sırtını. Baş ucunda kendi başına buyruk göçebe bulutlar, ufukta bir mızrak boyu yükselmiş babacan bir güneş, haylaz kuşlar.

Şöyle bir kez nefesini kesip gözlerini yumduğunda; anası işini gücünü bırakmış, bacısı hasta dölşğinde doğrulmuş, faltaşı gibi gözleriyle onun bu halini seyrediyorlar, vereceği kararı me-raktan içleri burkula burkula bekliyorlardı.

Vatan gazetesi ilavesi, 2 Kasım 1952, s. 4

Mahmut Bey

Saydım ki cebimde tam 93 kuruş kalmış... Eh, şuracığa girip, bir kadehçik daha rakı içebilirim, dedim. Barba o kadehin yanı sıra biraz piyaz, biraz pancar turşusu, biraz patlıcan kızartması verirse, oh ne âlâ... Ondan sonra tıpış tıpış evin yolunu tutarım, kimseyi uyandırmadan çıkarım odama, kerevete uzanıveririm. Gayri, göreceğim rüyaların güzelliğini varın siz hesaplayın...

İlla ki içmen mi lazım diye soracaksınız belki... Evet, içmem lazım! Mademki yavuklum beni bırakıp İzmit'e gitti, mademki dünyanın civatası çıkmış, mademki kış kıyametin eşiğindeyiz; bu gece tebdilim şaşana kadar içmeliyim... Bir kadeh rakıdan ne olacak, demeyin. İcabında cana can katar. Akla zarar, yüreğe yararlıdır. Bir kadeh rakı dünyaları bağışlar adama. Dostları üretir, düşmanları çoğaltır, adamı rezil eder, padişah eder...

Meyhaneyi belki bilirsiniz: Kadıköy rıhtımında beş masalı bir dükkân. Barba altmışını aşkın, gözlüklü, posbıyık, cıvıl cıvıl yüzlü bir Rum. Pis, kaknem, kıpışık gözlü, netameli bir de çırağı var. Gelip gidenlerin hepsi hısmca. Canım kimseyi çekmedi miydi, gelip saatlerce buraya çörekleniyor, ipe sapa gelmez hayaller kurup, umutlarımı düzenliyorum. Azrail canımı alacaksa burada alsın bari...

Kadehi yarılادم. İlle ağustos gecesinin denizden arta kalan yakamozu pencereyi çilledikçe yüreğim oynuyor... Alıp başımı diyar diyar gidesim geliyor. Yeni bir aşk... Piyangodan 200 bin lira... Tahtirevanla yolculuk... Mehtap âlemleri... Bin bir macera. Kıskaçlık... İntikam... Ölüm... Fazla içince hep böyle sapıtırım işte...

Kapıdan iri kıyım, kıranta, her haliyle alçak dağları ben yarattım diyen birisi girdi. Barba'yla çırağı seğırttiler.

"Buyursunlar, paşam... Hangi rüzgâr attı böyle?"

"Selamünaleyküm!"

"Ve aleykümselam!"

"Senin şu virane iki aydır gözümde tütüyor be Barba! Tren-den iner inmez, eve barka uğramadan kapağı buraya attım... Ne yaparsın şu zıkkımı yudumlamadıkça gözüm dünyayı görmüyor."

Barba nasıl yaltaklanacağını şaşırmişti. Keh keh güldü, ellerini ovuşturdu, çırağı iteledi:

"Koşsana Ali, Mahmut Bey'in masasını kursana. Beklemeyi sevmez Mahmut Bey; bilmez misin? Hoş geldin paşam; işler, keyifler nasıl?"

Öteki şöyle bir kurumlandı.

"Üsküdarlı Mahmut'un keyfi her zaman gıcırır, Barba! İş bilen, kılıç kuşananın, demişler..."

Bitişik masada demlenenle de tanış çıktılar. Beriki şoförmüş. İsmi Rıza. Yaz başından beri görüşmemişler. Bu arada kamyon iki defa tamire girip çıkmış. Ortanca oğlan zanaat mektebini bitirmiş, şimdi bir marangozun yanında çalışıyor. Ev sahibiyle mahkemelik olmuşlar. Güz ortalarında Reyhaniye'ye gidecek; gelirken kaçak eşya getirecek. Bütün bunlar anlaşıldıktan sonra sıra Mahmut Bey'e geldi. Gözlerini devire devire varını yoğunu sayıp dökmeye başladı: Anladım ki, onun da Salacak'ta bir evi var. Torun torba sahibi. Ereğli kömür ocaklarında işçi kontrolörü. Küçük kıızıyla damadının arası açılmış da onları barıştırmaya gelmiş. Cuma sabahı Zonguldak'a dönecek.

İhtikçe açıldı, açıldıkça dağarcığını boşalttı, silkeledi. Böyle yerlerde masa komşularıyla yarenliği pek sevmem. Ama, insan ister istemez kulak misafiri oluyor.

"Demek ki Balatlı Hüsni'yü sen de tanıyorsun? Zaten tanımayan yoktur ki... Neme lazım babayiğit adamdır, eski kafalıdır, namusuna toz kondurtmaz. Geçen sene karısına yan gözle baktı diye zibidinin birini iki yerinden şişleyiverdi. Baktılar ki Hüsni haklı; kılına bile dokunmadılar. Seni bilmem; biz şöyle böyle dört senedir canciğeriz. Bir gece Zonguldak'ta Karadeniz

Han'ın bitişindeki meyhanede içiyordum, baktım yanımdaki masada yabancı birisi oturuyor. Efkârlı mı efkârlı... Gözleri evinden uğramış, dişleri gıcırdatıyor. Yarım saatin içinde kırk dokuzluğu deviriverdi. Ne yalan söyleyeyim, huylandım. Bir pundunu kollayıp bamteline dokunuverdim. Meğer can yoldaşına hasretmiş. Masalar birleşti, laf lafı açtı; bu arada da ıcığını cıcığını öğreniverdim. İstanbul'da bir dostu varmış bunun... Bir ay önce bir mirasyediyle Zonguldak'a tüymüşler. Seninki küplere binmiş tabii... Bu biçim kahpeliklere kurban gitmeyi şerefine, namusuna yediremiyor. Ben de olsam yediremem. Neyse, koymuş cebine sustalayı, ver elini Zonguldak. İlkten caydırarak, öfkesini yatıştıracak oldum: Etme eyleme, iki paralık bir şıllığın yüzünden mapuslara düşülmez dedim. Dinden imandan çıkmış adama laf kâr eder mi be Rıza?

“‘Arkadaş,’ dedi; ben bu uğurda buraları boyladıktan sonra edebimle dönemem artık... Açık konu; Hicran'ı bulmakta bana yardım edebilecek misin, edemeyecek misin?”

“Kafamı kesseler, hatır gönül çiğneyememişimdir. Ertesi gün allem ettik, kallem ettik, şıllığın izini bulduk. Ondan sonra iş kolaylaştı tabii. Bir gece demir köprüde, kadını da dostunu da hallediverdi. Aldım, ortalık yatışınca kadar bizim barakada barındırdım. Sonra bir gece, bir tanıdığın kamyonuna attığım gibi... Şimdi ne zaman İstanbul'a gelsem, evinde birkaç gece misafir etmeden dünyada koyuvermez. Kadın, içki, esrar âlemleri gırla. Çok hinoğludur ha! Dünyayı peşine taksan faka bastıramazsın. Yıllardır eroin imal eder, başı darda kalan yosmaların piçini aldırır, ilaç karaborsası yapar, parayla adam vurur. Hinoğluhin dedim de aklıma geldi. Ben de öyleyimdir, peygamberden berat alsalar, enayi yerine koydurtmam kendimi. Biri kalleşliğe kalkışsa, ortalığı kasıp kavururum alimallah! Ne oldu biliyor musun? Dur, onu da anlatayım: Geçen ay, mühendis yamaklarından biri ambar memuruyla anlaşmış, bir plan kuruyorlar. Mıadı dolmuş bir hayli takım taklavatı el altından satıp savacaklar. İş sezdim amma, hiç ses çıkarır mıyım? Kolağan ede ede bunları suçüstü yakaladım. Seninkilerde şafak attı. Al takke, ver külah; pazarlığa giriştik. Ben 300 liraya fitim, onlar 50 liradan zırnık fazla vermiyorlar. Doğru, bölge şefine çıkıp vaziyeti bir bir an-

lattım. Ertesi sabah kuyruklarına teneke bağlandı tabii... Üçer ay da hapis yediler. Gel keyfim gel. Haksız mıyım amma? Bu fakir milletin malını satıp yemeye vicdanları nasıl elverir? Vatan hakları!”

Dolu kadehi bir çırpıda yuvarlayıp etrafına şöyle bir baktı: Rıza uyukluyor, Barba parmak hesabında, Ali tezgâhın ardına sinmiş, meze artıklarını afiyetle yiyor, ben yavukluma mektup yazıyorum.

“Barba be!”

“Buyur Mahmut Bey’ciğim.”

“Senin dükkânda iş kalmamış gayri. Bir alay tıfıl üşüşmüş. Düşünüyorum da, bizim gençliğimizde büyüklere bir hürmet, bir usul erkân vardı. Bu türediler adamı iplemiyorlar bile. Şeytan diyor ki; yapış kolundan züppenin, gör hesabını, kapı dışarı ediver! Ne günlere kaldık: Adamın asabı bozuluyor yahu...”

Ben hiç oralı değilim. Paketi çıkarıp keyifli keyifli bir sigara yaktım; bir de Mahmut Bey’e uzattım. Şöyle bir durakladı, sonra sırtıtaraktan uzanıp yumuşakça bir tane seçti:

“Eyvallah delikanlı...”

Öfkesi tavsayıverdi. Bu sefer de bir yudumluk kadehimi kaldırdım:

“Şerefe Mahmut Bey!”

“Şerefe, afiyet şeker olsun!”

“Dünyanın işleri böyle, Mahmut Bey’ciğim. Şu üç günlük ömrümüzde tasalanmaya değmez.”

“Haksız mıyım amma? Ha, bir de neye kızıyorum biliyor musunuz? Herifçioğlu geçer karşıma oturur, kimseye ağız açtırmaz, şu kâfiri zehir eder insana. İnsaf be yahu? Bırak, iki satırcık da biz konuşalım. Amma kime dinletebilirsin. Hiç unutmam geçen kış Kozlu’ya gittiğimde...”

Vatan gazetesi ilavesi, 27 Kasım 1952, s. 6

Demokrat Aile

Yazan: ŞEKİSPİR
Melodram: 1 Perde

(Büyücek bir salon. Kübik möbleler. Duvarda Kur'andan ayetler ve çıplak kadın-erkek resimleri asılı... Apti Bey, sırtında Şam hırkası, başında kadife takkesi, elinde 99'luk tespahiyle pencerenin önünde oturmaktadır. Karşısında Nazlı Hanım, bir dev aynasına bakarak, cımbızla kaşlarını yolmakta ve: "Manda yuva yapmış söğüt dalına" türküsünü söylemektedir. Kerih sesi, ponponlu terlikleri, bigudilere dolanmış oksijenli saçları, katmerli gerdanı, salkım saçak mücevherleriyle ilk nazarda göze şaşılık, mideye bulantı vermektedir. Kapı gürültüsüyle açılır; Neclâ bir samba hızıyla salona dalar. Kıyafeti ultrademokratça ve müstehcendir.)

Neclâ — Bonjur makro papa! Oh, mama; kaşlarının bu biçimi seksapelini nasıl artırdı bilsen... Joan Crawford seni görse hasedinden çatlar! Hele şu nonoş gerdanın, mor ojeli tırnakların, takma dişlerin, gonfle memelerin? Şarman, tre şarman! Öyle değil mi papa?

Apti Bey — Neuzübillâhi şeytanırracım! Bre kâfir, bu ne kıklık? Bir bilmemnerediğini göstermediğin kalmış! Anlaşıldı; seni çarşaf-peçe altına sokmaktan başka çare yok!

Neclâ — *(Barbara Hutton'vari bir kahkaha atar.)* Oh pardon papa! O söylediklerin yeni moda olsa gerek. Naylon cinsleri var mı acaba?

Nazlı Hanım — *(Kırılarak)* Koş bana cicim; bir beze ver macacığına! Sen uyma şu geri kafalı, köhne ruhlu, istibdat bozuntusu herife... O artık bunadı!

Apti Bey — O nasıl laf, refika? Ayalım olduğunu unutuyorsun... Şart olsun, bu şerait-i ahvale daha ziyade sabr-ı tahammül edemeyeceğim!

Nazlı Hanım — İşine elvermiyorsa, kapı orada! Defolup gider; İnyetullah Efendi Tekkesi'ne türbedar olursun. Arslan gibi delikanlılar; köşklü otomobilli beyefendiler etrafımda pervane gibi... İşte, müteahhit Gani Bey; işte, şantajcı Murtaza; işte, jigolo Oğuz, Klârk Orhan, X-9 Sermet... Elimi sallasam ellisi!

Neclâ — Artist Erdoğan'ı unuttun mama... O da sana deli gibi âşık.

Nazlı Hanım — (Ağlamaklı) Nedir bu zelil hayat? Fabrikatör Mümtaz'ın karısı kadar olamıyorum. O kaknemin bile çiftter çiftter sevgilisi var. Kaşar Mihriban'ı geçen gün Taylor Cevat'la Fernerbahçe plajında görmüşler... Haminne Perran, tanrının günü gencecik oğlanlarla fmg atıyor!

Apti Bey — A refika, bizdeki asalet onlarda var mı? Senin dedenin dedesi, eşkıya Mükrimin'in bacanağı idi; benim sülâlem Şeyh Şamil'e kadar dayanır...

Neclâ — (Radyoda bir raspa müziği bulur; sonra babasının yanına giderek şortunu kasıklarına kadar sıvar.) Monşer ami papa, silvuple şurama bakar mısın? Bir yerinde çürük olacaktı, geçmiş mi acaba?

Apti Bey — (Gözlüğünü takip bakar.) Hımm! Orada bir değil, iki ısırık var...

Neclâ — Mersi. (Bir iskemleye sarılıp, dans etmeye başlar.)

Nazlı Hanım — (Ayağındaki ponponlu terliğin birini kocasının suratına fırlatır.) Kart geyik! Herkesin erkeği karılarını barlara, balolara, pokerlere götürüp şuna buna peşkeş çekerken, sen bana ferace yaşmak ısmarlıyorsun... Soframızda viski, şampanya yerine nar şerbeti, üzüm hoşafı; Japon havyarı, ıstakoz, mayonezli levrek yerine de, palamut pilakisi, kuru fasulye, nişasta peltesi var. Şunu bil ki, zındık herif; ahrette iki elim yakanda olacaktır!

Apti Bey — (Süklüm püklüm) Vallahi hanım, kelâm-ı kadimi altüst ettim; şu atomun, hidrojen bombasının, Hitler'in, tepkili uçağın, Samet Ağaoğlu'nun, 1999'da patlayacak harbin, Fahrettin Kerim'in yeri var da senin söylediklerinden hiç mi hiç bahsetmiyor.

Nazlı Hanım — Senin beynin sultanmış! Bırak beni tatmin edecek kudrette olmadığını; okuduğunu idrak edecek kudrette bile değilsin! Neyse... Biz şimdi mirasyedi Abidin Bey'lere gidiyoruz. Akşama da Neclâ'nın flörtü Turgut'lardayız. Gece belki de Kalamış'a kadar uzanıp randevucu Adalet Hanımlarda sabahlarız.

Apti Bey — İyi güzel ama hanım; ben gece nasıl yalnız yatarım?

Nazlı Hanım — Sana yalnız yat, diyen kim? Ayşe ne güne duruyor! (*Kalçalarını oynata oynata kapıya kadar gidip, dışarı seslenir.*) Ayşeee! Neredesin, hınzır?

Ayşe'nin sesi — Buradayım... Küçük beyin odasında!

Nazlı Hanım — İşin bitince gel beni gör... (*Dönüp, kızına göz kırpar; manalı manalı gülüşürler. Sonra yüzünü ekşiterek kocasına döner.*) Ayşe senden şikâyetçi... O leş gibi hacıyağı kokusu sabaha kadar burnumun direğini kırıyor, diyor. Bu gece biraz şanuvâr sürünüver bari.

(*Ayşe ile Recai sarmaş dolaş salona girerler.*)

Nazlı Hanım — (*Yapmacıklı*) İş azıttınız ama, kulaklarınızı çekeceğim! (*Ayşe'ye*) Benim bezlerimi yıkadın mı?

Ayşe — (*Lakayıt*) Yoo... Tırnaklarımı daha dün yaptırdım; bugün suya sokacak değilim ya! Hem sonra, Recai'nin angaryasından elim başka bir işe varmıyor ki...

Nazlı Hanım — Bana baksana sen! İki paralık bir hizmetçi parçası olduğunu unutuyorsun galiba?

Recai — (*Anasının böğrüne muştalar.*) Hey kartoloz! Bu şıllığa pek çemkirme! Yoksa âşığın olacak o kıtıpiyoz oğlanların kaytan bıyıklarını kör jiletle tıraş ederim ha!

Nazlı Hanım — (*Yaltaklanır.*) Şekerpârem! Aslan oğlum...

Ayşe — (*Sinsice*) Hanımefendi?

Nazlı Hanım — Emret ruhum!

Ayşe — (*Göz ucuyla Apti Bey'e bakar.*) Şey. Bilmem ki, nasıl söylesem?

Nazlı Hanım — Söyle söyle, çekinme. Beyefendi eksik olmasın, evliya gibidir. Biz demokrat aileyiz, ayol; icabında gözümüzü kör, kulağımızı sağır ediveririz... Söyle canımın içi!

Ayşe — Biraz evvel postacı bir mektup getirdi de... Sizden izinsiz açıp okudum.

Nazlı Hanım — Tabii okursun cicim, aramızda ayrı gayrı mı var?

Neclâ — Hatta benim geçen ay yaptırdığım şortlarımı, mokasenlerimi, pompalı sutyenlerimi bile giyebilirsin. Onlar artık demode oldu.

Ayşe — Haspam! Senin eskilerine kalmadık daha. Küçük bey bana istediğimi alıyor. Ha, ne diyordum? Mektupta yazıyor ki: Aşifte Nazlı'cığım... Cuma sabahı İstanbul'dayız. Oğlum Nejat da beraberimde. Kızın ile seni saat 12'de Madam Mari'nin evindeki garsoniyerimde bekliyoruz. İmza: Ticaret erbabı, Malatyalı Dilaver Kunduz.

Nazlı Hanım — Geliyor ha? Para babası, sapına kadar erkek Dilaver'im! Baksanıza, vücudum aşk râşeleriyle zangır zangır titremeye başladı. Ah, onun cüzdanı, katmerli göbeği, burma bıyıkları.

Apti Bey — Lâhavle velâ kuvvete illâ billahilâliyiülazim!

Neclâ — Nejat sıkı jönprömiye midir, mama?

Nazlı Hanım — Vallahi Necocuğum, benimle düşüp kalktığın zamanlar pek toydu. Eğer babasına çektiyse işin iş!

Neclâ — Viva Nejat! (*Babasına döner.*) Papa! Kaçakçı Hacı İsmail Bey naylon kilotlarımın, skandalımın, bikinimin faturasını göndermiş; onları ödeyiver, pliz!

Apti Bey — Muhterem kerimem, bey biraderin hele şu mağaza hesaplarını bildirsin de, taksite bağlayıp ederiz elbet...

Neclâ — Kel mantalite, mon Diyö, kel mantalite! Mon fremimiz hesapları çıkaracakmış da, instolmıntla ödeyecekmişiz... Kel banal paran! Valla papa, ben o faturaları, Cafer Remzi'nin oğlu Siyavüş'e nasıl olsa ödetirim...

Recai — Moruk be! Şu bizim ortağı öyle bir mandepsiye bastırdım ki, değme gitsin... Açıktan bir 5000 papeli iç ediverdik. Avalın ruhu bile duymadı.

Apti Bey — Deme! Beleşten bunca dünyalık ha! Yaşşşıyasın! (*Karısına*) Hanım! Min gayri haddin verdiğimiz terbiyenin, günün mükâfatını veled-i zinâmız böylelikle kesbi iade etmiş bulunuyor. Mahdum! Paracıklarım nerede?

Recai — Ohooo... Seninki paracıklarını sayıklıyor! 5000 pappel 24 saat dayanır mı be zangoç? 2000'ini barbuta, kılıca zula ettik, 1000'i Ahırkapılı Cevriye'nin gerdanına yapıştı, 500'ünü işgal ettiğimiz kızın babasına haraç verdik, 1500'ünü de yanke-sicilere çarptırdık; anlarsın ya? Hele sen bir 1000'lik uçlan da. (*Neclâ'ya döner.*) Ha, bacı, Doktor Gebeşyan'ın selamı var; dün gece esrarkeş Niyazi'nin bodrumunda gördüm: "Neclâ Hanım kürtaj neticesinden memnun mu?" diye soruyor.

Apti Bey — Kürtaj da ne?

Nazlı Hanım — Aman bey, çok cahilsin! Neclâ'nın Hidayet Bey'den peydahladığını aldırık ya... Ameliyatı yapan doktor selam göndermiş.

Apti Bey — Fesüphanallah! Ne günlere kaldık Yarabbim? Erzurum taraflarına kar yağmış, Artvin'e yılan yağıyormuş... Başımıza taş yağmadığına şükredelim! (*Oğluna döner.*) Sen bari bu ehl-i küfrâna uyma evlâdım!

Recai — Tıraşı kes be moruk! Ne dedikse onu yap. (*Ayşe'yi göstererek*) Şu nimet dizime dursun ki, İskorpit Rıfkı, Kitapsız Süreyya, Ayıboğan Bekir, Sustalı Recep zulada işmar bekliyorlar. Kelkenezlik ettiğini şöyle ufaktan bir çıtlattım mıydı, seni diri diri gömüp, karını, kızını dağa kaldırırlar!

Apti Bey — (*Sakalını sıvazlar.*) Âlicenap oğlum, anlaşılan şu küpü bana doldurtmayacaksınız...

Recai — Ulan, ukalalık etme işte... Ambarda pinekleyen çürük nohutlara perakende fiyatına müşteri buldum... Penisilin diye piyasaya sürdüğümüz naftalinler karaborsada kapışılıyor... İstifteki şekeri yüzde beş yüz kârla elimizi öpene okutacağız. Nankör deyyus, daha ne dırlanıp duruyorsun?

Apti Bey — (*Yerinden hoplar, oğlunun ayaklarına kapanır.*) Veli-nimetim, sebep-i servetim! Ben ettim, sen etme! Affet babacığını! Sen bin mi istemiştin? Olmaz öyle şey; delikanlı kısmına bin lira yetmez! En aşağı iki bin olmalı...

Nazlı Hanım — (*Gelir, kocasının, kulak tozuna bir tekme vurur.*) Biz gidiyoruz. Sen de Ayşe'yi al koynuna, zıbar!

Neclâ — (*Ayak parmağıyla babasını gıdıklar.*) Oruvar, papa! Eğer canın sıkılırsa benim gizli hatıralarımı oku... Memuarım konsolun alt gözünde kirli çamaşırlarımın içinde saklı.

Apti Bey — Güle güle refika-i mukaddesim! Oruvar mon-
şerli kerimem! Canım, ruhum muhteremlerim, bay bay!

Ayşe — Anahtarı kapının üstünde bırakın; saat 8'de dostum
gelecek!

Recai — Kocakarı, senin zibidi âşıklara, Neclâ'nın züğürt
bopsitillerine çok çok selam...

Apti Bey — (*Oflaya puflaya yattığı yerden doğrulur.*)
Bismillâhirrahmanirrahim! Mahdum, gel de, faizle para verdi-
ğimiz muhterem zavallıların listesini çıkaralım.

PERDE

(Şekispir)

41 Buçuk, y. 1, c. 1, S. 15, 13 Aralık 1952, s. 8-9, 17

Allah'ın Bildiği

Bugünlerde bende biraz para olsa ne yaparım, biliyor musunuz? Biliyoruz, diyeceksiniz, sende para olsa çatlayıncaya kadar rakı içersin... Bak bu yaşa geldin, kılların ağardı; aklını başına toplayıp, efendi efendi yaşamaya özensene be birader! Bir baltaya sap ol, evlen, çoluğa çocuğa karış... Sonu nereye varacak bu meyhane bekçiliğinin, kaldırım kuşluğunun? Enayilik dedin mi sende bitirmiş... Cebin kazara üç beş kuruş gördü müydü, takarsın koluna şıfıntının birini, doğru Arnavutköy'e Marko'nun Meyhanesine. Veya Çamlıca tepesine çıkarsın. Öyle ya, vakit akşama doğru, günlerden cumartesi, aylardan haziran ortası... Cânım İstanbul'u Fenerbahçe'siyle, Haydarpaşa'sıyla, Sarayburnu'yla, Dolmabahçe'siyle, Beşiktaş'ıyla, Galata'sıyla, Köprü'süyle şöyle ayaklarının altında göreceksin. Hemen oracıkta Subaşı Gazinosu'na çökersin.

Yusuf İzzettin'in Sarayı sağ tarafa düşer. Padişahların içtiği su da biraz altında... Sen az adam mısındır? Elbette ki padişahların içtiği sudan içeceksin! İştah açan, böbreklere iyi gelen, daha seksen türlü incelikleri olan; bir delikli taşa, hıyar, balık, ekmek artıklarının üzerine şöyle yarım parmak kalınlığında akan şeker gibi asil bir su... Ferahşad Efendi! diye seslenirsin; çabuk bize bir şişe Kulüp rakısı. Belki de iki şişe birden söylersin; olur a, insanın ilkten gözü doymalı! Bir beyin tavaşı söylersin, bir patlıcan tavaşı söylersin... Dersin ki: Aman Ferahşad Efendi, gözünü seveyim; yoğurdunun sarmısağını biraz bolca koydu ruver patlıcan tavaşının. Derken bir domates salatası, bir ızgara

köfte, bir ciğer sote, bir rozbif, bir mekik böreği, bir salçalı rumş-tek, bir kâğıt kebabı, iki porsiyon topatan kavunu, büyücek bir kâse buzlu cacık... Yedikçe yiyesin, içtikçe içesin gelir. Kıtlıktan çıkmış gibi mezelere saldıran karı, ister misin, tam buzlu cacığa uzanırken rakı şişesine dirseğini çarpıp deviriversin; o başka zamanlar rüyalarına bile güç giren güzelim şişe yere düşüp tuz buz olsun? Sen hovardalığa hâlel getirmeyeceksin elbet... Şöyle ufaktan ufaktan karının kulağına eğilip: “Dökülen mey, kırılan şişe-i rindan olsun efendim...” diyeceksin! Ahırkapı fenerinin ardında yürekler acısı bir gün batmaya başlayacak... Eh, sen de az buçuk şair adamsındır. Üstelik kelleyi de tutmuşsun. Yusuf İzzettin’in Sarayının duvarından yediveren gülleri rengârenk sarkıyor. Ferahşad Efendi el pençe divan... Şırfıntının gözlerinde yeşil yeşil tahrirler. Ilık bir haziran poyrazı... Dağdan inen mandaların boynunda çingiraklar... –Onlara çan denir ya, ben keyfini kaçırmayayım diye çingirak diyorum...– Yol boyunca güdük ıhlamur ağaçları... Telgrafın tellerine kuşlar konmuş... Eh, artık hassas bir kalbe sahip olduğunu bu karının kafasına dank dertirmen lazım. Gözlerini şöylemesine baygınlaştırp, iki mısra-ı berceste okudun mu, tamam.

“Âhır ne bu cûşîş, ne eyyâm kalır
Hâtırda ne cânân, ne serencâm kalır...”

Karı, deli midir, nedir, gibilerden şöyle bir suratına bakacak tabii, sen hiç oralı olmayıp saate bakacaksın: Sekizi tam yirmi geçiyor. Karıya dönüp; ona yirmi var, diyeceksin. A... öyleyse kalkalım, diyecek. Kalkalım ya, diyeceksin, bu gece sabaha kadar eğlenmeli, para mezara gitmez! Senin sarhoşluğun da ne civıktır biliriz... Eh, artık o zavallı kadının tramvaylarda, vapurlarda senden çekeceği var... Vapur mapur dinler misin sen hiç be! Hani hatırlıyor musun; Tasula’yla beraber geçenlerde Bebek iskelesine bir çıkışınız vardı? Yoo, öyle bilmemezlikten gelme! Kızcağızın sırtına binmiş, ipe sapa gelmez bir de türkü tutturmıştın:

“Evlerinin önü fener
Bu dünya tersine döner...”

Sonra Tasula yere yuvarlanmış, bu gayri insani olaya tanık olan bir milletvekili iskele polisinin kulağını büküp, ifadelerinizi falan aldırmaştı... Neyse... Bir sazlı bahçeye çullanmanın zamanıdır... Orada da şöyle ehli keyif harcı bir masa: Yine ciğer soteleler, beyin salataları, buzlu kavunlar, karidesler... Fakat şunu bil ki, eğer kör nefesine karşı gelmeyip bunları da zıkkımlanırsan, mutlaka kusacaksın! Hem nereye kusacaksın, biliyor musun? Yandaki masada kaygın gözlerle incesazdan suzi dilara faslını dinleyen beyefendinin üstüne... Herif dapduru gelecek! Şimdi işi gücü bırakıp sana uysa... Sende para suyunu çekmiş zaten; herifin o candarma rengi üzerine boz çizgili kostümünü tazmin edemeyeceksin. O evlere şenlik çulun yalnız dikişi 200 liraya dikildi... Yargıç da tutup 3-5 gün hapis cezası verecek. Bakacaklar ki, şimdiye kadar polis senin semtine uğramamış, karakolun kapısı nerededir bilmiyorsun; eh, onu da tecil ediverecekler tabii... Yani demek istiyorum ki, kussan da bir, kusmasan da... Bu zat seninle uğraşacak kadar küçülmez. Çağırır garsonu, şöyle üstünkörü sildirip, bu akşamlığına idare ediverir. Yarın da ötekini, bulanık mavi üzerine eflatun damalısını giyer. Yalnız biraz tetik ol; fasıl biter bitmez onun da [üstüne] kusacağına göre? Garsonu sen de çağıracaksın; al şu onluğ, diyeceksin, şu şarkı söyleyen hanıma götürüver... Sonra yanındaki şıllığa dönüp; hangi şarkıyı emredersin, canımın içi? diyeceksin. Canının içi şöyle yalancıkta bir boy düşünüp, dilinin ucuna ilk geliveren şarkıyı emredecek: A... ben mi? Sevmediklerinle gönül avutmayı helbet. Sen; boş ver canım böyle ağır şarkılara... diyeceksin; ahbap, sen söyle de; şu "Tiridine bandım'ı" okuyuversin o nar çiçeği entarili karı! Arkasından bir ses; oha! diyecek. Sen dönüp bakmaya bile tenezzül etmeyeceksin. Kibar adamsın ya bu gece... Olgun adam, hovarda adamsın ya! Etmediğin incelikte aklın kalacak. Mesela, rakı kadehine şöyle bir parmak su katacaksın. Oysa ki başka zamanlar tuvalet ispiertosunu gırtlığından aşağıya şerbet gibi döken adamsındır. Mesela karının sigarasını yakarken ayağa kalkacaksın. Sol tarafından kaldırıp, sağ tarafına oturtacaksın. Sizin, diyeceksin bir aralık; baldırlarınız kıllı mıdır? Hani bazı kadınların kıllıdır da... Karı; yuh, acemi zampara! der gibilerden şöyle bir suratına bakacak. Bir zamanlar öyleydi ama,

sonraları ağda tutmaya başladım, diyecek. Sen merak edip, elinle yoklamaya kalkışacaksın. O, çapkın, diyecek, acelen ne? Uzatmayalım, oradan da kazasız belasız palamarı çözeceksiniz. Başlayacaksınız otellerin kapısına yüklenmeye. Ama, ne sende kafa kâğıdı var, ne karıda. Sizi Sındırgı Otel'i'ne bile almayacaklar. Oysa ki Ali Rıza Bey'in geçimi bu yüzdendir, diyorlardı. Demek ki değilmiş... İnsan, sorup izlemeden her işittiği şeye inanmamalı! İşte o vakit atınızın alnına gün doğacak. Haziran maziran ama, geceler ayaz oluyor. Hadi sen alışkınsındır, diyelim... Bunca yılın kış kıyamet gecesi Mecidiyeköy dutluklarında, Taksim gezisinde, Tophane kahvelerinde az mı sabahladın? Hatta hatırlıyor musun; Hafize, bir gece sana kapıyı açmamıştı. Şubatı, kar yağıyordu. Açık hava tiyatrosunun oraya kapağı attın. Duvarın köşelemesinde bir uyuz köpek uyuyordu. Onu dehleyip, ısıttığı yere nasıl da uzanıvermiştin... Naçarlıktan çişin gelecek. Seni biraz yalnız bırakacağım ama, kusura bakma! deyip, Galatasaray helasına seğırtireceksin. İşini bitirip döndüğünde karının yerinde yeller esecek. Aşağı bak; yok! Yukarı bak; yok! Bu kahpe dünyada insan en yakınlarına bile inanmamalı, deyip; tıpış tıpış Fındıklı'nın yolunu tutacaksın. Yokuşa geldiğinde düşeceksin, kafan yarılacak! Kafanın yarıldığına değil, ayıldığına yanacaksın... Boğaziçi'nde ayın on dördü... Hayal şehir önlerinde Kız kulesi... Gökyüzü silme yıldız... Devriye düdükleri... Şairanesinden bir gece... Orhan kim bilir kaçınıcı uykudadır? Penceresini şöyle bir tıklayacaksın. Duymayacak. Bir daha tıklayacaksın. Gene duymayacak! Orhan'cığım... diye sesleneceksin. Şu "cığım" da ne keramet vardır, bilinmez... İnsanı ölüm uykusundan uyandırır kâfir! Söylene söylene kalkıp kapıyı açacak. Daha onun sormasına meydan vermeden; bir dakika yüzünden vapuru kaçırdın, kusura bakma, bu gece sende misafiriz... diyeceksin. İlkten mırın kırın etse de, seni içeri buyur edip, odanın köşesinde bir yer gösterecek. Kuru tahtaya uzanacaksın. Âdet yerini bulsun diye, biraz dostluktan, biraz aşktan dem vuracaksınız. Sen siyasetten açmak isteyeceksin; o kapayacak! Hoş göreceksin. Ama, aklın hep bir yerde takılı, rahat edemiyorsun. Lafı yarıda bırakıp, kal-kacaksın. Nereye? diye soracak Orhan. Su dökmeye, diyeceksin. Sakın takunyaları ıslatma! diyecek. Rahatlayıp döndüğünde,

Orhan'ı ikinci uykunun söylenmesi ayıp rüyalarıyla gülümserken bulacaksın. Uzandığın köşedeki tahtaların aralıklarından püfür püfür bir gece rüzgârı girecek. Kaşınırken kaşınırken uyuyuvoreceksin... Allah biliyor da vermiyor; yoksa sende para olsa ne haltlar karıştıracağını bilmez miyiz, a zındık?

Ah, bende biraz para olsa, İlyas'a biraz terramisin alıversem, İlyas ciğerlerini biraz iyi ediverse...

Seçilmiş Hikâyeler, c. 7, S. 12, Ocak 1953, s. 30-33

Kupa Kızı

Üç adım ötede, romanların, şiirlerin tarifine pek sığmayan bir deniz... Öylesine karanlık, öylesine delişmen, öylesine kalles ki! Kumsalda kırık dökük alamanalar, deliş deşik sandallar, balık, böcek, kedi leşleri... Sahil boyunca ahşap, viran evlerin pencere-relerinde yoksulca, çilelice singöröz gibi bir ışık...

Bu kıyının insanları, denizin dostluğu boyunca; candan, cömert, hovarda, şen şatır; düşmanlığı gelip çalınca da, haşın, nan-kör, şaşkın kimselerdir. Şu kahveye bir göz atınca göreceksiniz: İşte, Sofu Reis... Çeyrekçilerden Üzeyir, Kör Tahsin... Yanaşma-lardan Memduh; Numan, Hüseyin... Bu akşam da ırıptan elleri bomboş döndüler! Bu akşam da üstlerinden bir naletlik akıyor! Çarşıya ne yüzle inip, evlerine ne yüzle gidecekler? Ekmek, yağ, gaz, kömür bekleyenlerin hesap sorucu, kırgın, tasalı gözlerine ne yüzle bakacaklar? Şu susuşlarındaki naçarlığı, öfkeyi, erkek-çe kahırlarından başka neye yormalı?

Ah, geçen yıl ne iyiydiler... Dünya ne kadar düzenli, hayat ne kadar yaşanmaya değerdi... O güzler, kış kıyametler boyunca, düşmanlar dost olmuş, kinlerden arınılmış, karşılıksız iyiliklerin bile karşılığı ödenmiş; çehreler görülesi bir mutluluk takınmıştı. Çocukların, bacıların, annelerin, avratların, konu komşunun kar-nı tok, sırtı pekti. Dürüst, hamarat , fedakârdılar... Çünkü deniz iyiydi! Çünkü balık boldu! O kolyoz, sarıkanat, çinakop, lüfer, karagöz, barbunya, dülger, sinağrit, mercan, kılıç, orkinos furya-sıyla baş edemez olmuşlardı gayri... Ocaklar yanıyor, tencereler fokur fokur kaynıyordu. Ya şimdi? Ah, şimdiyi hiç sormayın!

Aylardır beş on çavalye balık uğruna içi dışı yıpranan; kollarında güç, yüreklerinde umut tükenen bunca kişinin hikâyesi öyle bir çırpıda anlatılmaz ki!

* * *

Kahve ocağının bitişiğindeki kuytu masada üç kişi vardı: Tifil Hasan, Celal, bir de Sacit Bey. Onlar da susuyor, kendilerince birtakım şeyler hesaplayıp, yarınlarını düşünüyorlardı. Bir kararsızlık, bir sıkıntı, bir bekleyiş içindeydiler. Yeni bir Büyükkülüp paketi açıp, ötekilere de tutan Sacit Bey:

— Haydi yahu, dedi; saat dokuz buçuk oldu.

Celal:

— Birbirimizi mi yontacağız? diye cevap verdi. Muharrem neredeyse gelir...

Celal; karısız kızensiz, içkiye, kadına, kumara düşkün, Köroğlu'nun atı gibi, bulunca bir kileyi haklayıp, bulamayınca da bir avuçla yetinen cinsten bir adamdı. Türlü türlü iş gelirdi elinden: Balıkçılık, marangozculuk, ev tellallığı... Serserice huy-ları yüzünden hiçbirinde karar kılamaz; çıkardığı üç kuruşu da kumarda, meyhanede tüketir; nerede akşam, orada sabah yaşayıp giderdi.

Tifil Hasan ise, geçenlerde bir alacak yüzünden bıçaklanıp ölen Reşat Reis'in oğluydu. Okumaya özenmemiş; denize, balıkçılığa merak salmıştı. Babasının sağlığında ekmek elden su gölden delikanlıca yaşayıp gider; güzel havalarda sırf vakit geçirmek için çapariye, çavuryaya çıkar, gırgıra katılırdı. Şimdi babasından kalan kırıntıları aklına estiği gibi har vurup harman savuruyordu.

Sacit Bey'e gelince; dede yadigârı evlerin, dükkânların parasıyla yıllarca Beyoğlu'nda fîng atmış; gençliğini çapkınca, dertsizce, hergelece harcamış; bedende mecal, gönülde haşarılık tükenmeye yüz tutunca, bu civardaki, yazları kiraya verdiği iki odalı evceğize sığınmış; sinsi, düzenbaz, her işte, her ahbaplıkta çıkarını gözetken, kırk para için kırk takla atacak tıynetle bir herifti. Madrabazlarla uyuşup, faizle ekmek, ilaç parası verdiği balıkçıları kazıklar, bir çift eşarp, bir basma entarilik karşılığı,

yoksul, toy kızların o tertemiz vücutlarını salyalarıyla kirletirdi. İftiracı, dedikoducu, kalleş bir insanoğlu! Tanrı yaratmış; ne denir?

Kahvenin kapısı aralandı, kötü lodosla karışık, iri kıyım genç bir balıkçı daldı içeri: Muharrem dedikleri buydu işte... Oradakilerle şöyle baştan savma bir hoşbeşten sonra, doğru kösedeki masaya seğırtti.

— Bu kadar gecikilir mi be birader? dediler.

— Eeee... Kocakarının kefen parasını koparınca ya kadar göbeğim çatladı! dedi. Haydi, başlıyor muyuz?

Sacit Bey, avucunda tuttuğu bir alay paçavramısı parayı masaya atıp:

— Sermayeni görelim de... dedi.

Muharrem, yelek cebinden dört tane iki buçukluk çıkarıp, önüne yaydı. Hasan'la Celal de birer on liralık çıkarıp, kahveci Hızır'dan zarları istediler. Gayri, dünyaları; korkuları, sevinçleri, hayalleri şu zarların konuştuğu daracık yere sığınmıştı.

* * *

Muharrem "ha kazandım! ha kazanıyorum!" gayretiyle meteliksiz kalıncaya kadar oynadı. Sacit Bey son el düşüşü kondururince, Muharrem'in gırtlacağına zehirli bir kılçık takılıverdi sanki! Öksürüyor, yutkunuyor, gelgelelim o namussuz kemik daha da aşağılara kayıp, ta yüreğine batıyordu.

— Paran bitti, dediler; sen piyasadan çekil artık!

Muharrem, umudunun kökü kazınmamış biçarelerin, yırtık, zavallı, perişanca kurumuyula:

— Allah Allah! dedi. Paramız yoksa, üç kuruş edecek bir çulumuz da mı yok sırtımızda?

Muharrem'in gidişatı sarpa sarıyordu. Belki de anacığına karşı ettiği ayıbı örtbas etmek uğruna, ne yapıp yapıp kazanmaya azmetmişti. Para etse tatlı canını bile bu gece şu barbuta koyuverecekti hani... Ah, bu sefer bir kazansa! Hiç değilse, zıyanını çıkarabilse! Fakat karşısındakiler de canavar gibiydiler. Babaları mezardan çıkarsa, Muharrem'in gözünün yaşına bakmayacaklardı. Sacit Bey neyse ne... Ama, ötekiler? Bacak kadarkenden

bu yana hısımca yaşadıkları, iyi günlerde beraber kafayı çekip, kol kola hovardalığa gittikleri; dertlerini, sırlarını birbirlerine açtıkları Tıfıl Hasan? Reşat Reis'in volisinde beraberce yırtındıkları, halatın ucuna beraberce yapışıp, balığı beraberce kepeledikleri Celal? Ama bir bakıma onlar da haklıydılar. Onlara da ekmek, katık, tütün, rakı, urba lazımdı... Hayat onlara da edeceğini etmişti!

Cekete 7,5 lira değer biçildi. Üç kişi ortaklaşa, Muharrem'e karşı çıktılar. Zarlar Sacit Bey'in elindeydi. Attı: Pencü se! Sıra Muharrem'e gelmişti. Zarları avucunda salladı salladı... Titrek parmaklarının undan kirli mermerin ortasına savuruverdi: Hepyek! Az daha kan beynini boğuyordu Muharrem'in... Ceket de elden gitmişti! Dönmüş gözleriyle etrafına şöyle bir bakındı. Tıfıl Hasan'la Celal üzgün, suçlu bir tavırla susuyorlar, Sacit Bey tabakasını çıkarmış, yumuşağından bir cigara daha yakıyordu. Birden ayağa fırladı Muharrem... Sırtından ceketini çıkarıp, önlerine attı. Sonra, insanlıktan çıkmış suratını onlara yaklaştırp, can çekişen bir sesle:

— Hacer'e var mısınız? diye fısıldadı.

Ötekiler şöyle bir irkildiler. Celal aksileşerek:

— Sus ulan! dedi, olur mu öyle şey? Şansın yok işte bu akşam; üsteleme, tadında bırak!

Muharrem yarı kafa tutar, yarı yalvarır gibiydi:

— Size ne yahu? Maçanız sıkıyorsa kabullenin, oynayalım!

Hacer; Muharrem'in sekiz aylık karısıydı. Akça pakça, hanım hanımcık, erkeğine tapan cahil bir kızcağız. Yıllar önce-sinden sözlenmişler; Muharrem'in askerliğini yapıp gelmesini, işlerini şöyle bir yoluna koymasını beklemişlerdi. Geçen kışki balık bolluğunda delikanlı az buçuk yükünü tutmuş; çoluk çocuk geçindirebileceğini akıllı kesince, Hacer'ini, üvey babasının zindanından çekip çıkarmıştı. Bir müddet gül gibi geçinip gitmişler, sonra deniz hayınlasmış, Muharrem'in hazırdaki dünyalığı eriyivermişti. Hacer, yakın bir zamanda erkeğinin işlerinin düzeleceğine; güzel, aydınlık günlerin geleceğine inanıyor, bu insanca umutla her kahra, her yoksulluğa omuz silkiyordu. Gebeydi de üstelik! Aş eriyordu. Dükkânların camekânları, hali vakti yerinde kimselerin zembilleri, çıkınları tatlılarla, börek-

lerle, kuzu etleriyle... ağız sulandırıcı meyvalarla yüklüydü. Çiçekli entariler, mantolar, gıcır gıcır iskarpinler onun garipsi pençeresi önünde cirit atıyordu. Ama, bütün bunlarda gözü yoktu Hacer'in! Muharrem'i, nice hayallerle karnında taşıdığı yavrusu, temiz pak evceğizi, yatalak kaynanasının tatlı dilli, güler yüzlü, bir lokma, bir hırkası şimdilik ona yeter de artardı bile...

* * *

Sacit Bey'in çipil, çürük gözlerinde delikanlıca bir ışıltı gezinmeye başlamıştı. İnce, pörsük, dudakları gülümser gibiydi. Celal de elinde olmayarak huylanmış; sert sakallı yanaklarını sıvazlayarakтан geriniyordu. Hey gidi başa çıkılmaz tabiat! Yalnız, Tıfıl Hasan bu tekliften utanmış, Muharrem'in hesabına, feleğe gocunmuş gibiydi:

— Boş ver be kardeşim! Yakışık alır mı hiç? Şu pis oyunda insan namusunu harcar mı? İlla ki oynamak istiyorsan sana beş lira borç vereyim.

Muharrem daha kızgın, daha inatçı, kazanacağından mutlaka emindi:

— Sen o parayla... adamı kötü kötü söyleteceksiniz!

Sacit Bey bir tehlike sezmiş gibi atıldı:

— İş bir kere çığırından çıktı! Ne desek beyhude; bu herif aklına eseni yapar. İçimizde boşboğaz yok; zaten bir defacık öpülmeyle de dudak aşınmaz! Hem canım, o bol keseden peşkeş çekiyor ama, bakalım öteki razı olacak mı?

Muharrem, pazarlıkta uyuşulduğundan hoşnut; hatta karşındakini tongaya bastırmışların esnafça böbürlenişyle:

— Elindeyse olmasın. Mal benim değil mi? Köpeklere doğrarım istersem! Hızır usta, sen hele şu 52'leri uzatıver. Bu gece keriz beni açmadı.

Kılıç oynayacaklardı. Otuz lirasına anlaştılar. Yani adam başına onar lira düşüyordu. Karşılığında da; başak saçlı, gök ela gözlü, tombul Hacer vardı!

Sacit Bey, eski püskü kâğıt destelerini taraklarken, Tıfıl Hasan dayanamayıp kalkmış, biraz pişmanlık, biraz heyecan içinde,

kahvenin toprak zeminini arşınıyordu. Kâğıtları Muharrem'e kestiren Sacit Bey dünyayı iplemeyen bir tavırla:

— İşte bakalım, arslanım, dedi.

— Kupa kızı.

Muharrem'in önüne düşen ilk kâğıt ispati dokuzlusuydu. Yedililer, onlular, papazlar, bacaklar, beyler peş peşe açılıyordu. Muharrem, elinden gelse nefes bile almayacak! Kanı çekilmiş, boğazı düğümlenmiş, öylece bakınıyordu... Derken Kupa kızı; o nazlı, güleç yüzlü, kumral kız, Sacit Beyin tarafına birikmiş allı, karalı kâğıtların üstüne sırtüstü yuvarlanıverdi! Çıt çıkarabilene aşk olsun! Yalnız, Muharrem'in elleri, dudakları sapır sapır titreşiyor, harlı suratı, morla yeşil arası bir renk alıyordu.

— Yürüyün! dedi. Ben erkek adamım, kancıklığa yeltenmem!

Telaşla davranan Sacit Bey:

— Hele eve kadar şu ceketini giy de, ele güne işi çaktırmayalım! dedi.

Kahvedekiler arkalarından bakakaldılar.

* * *

Hacer, şıpidık terliklerini sürüye sürüye koşup kapıyı açtığı vakit, kocasının omuz başında gözleri dönmüş üç erkek daha gördü...

Vatan gazetesi ilavesi, 18 Ocak 1953, s. 3

Sevdalı Bekir

Bekir dediğim, akıllı uslu, cana yakın, tombalak bir oğlandı. Niğde Aksaray'ından kalkıp İstanbul'a gelişi, geçen yılın güz vaktine rastlar. Bekir, anacığını, poturunu, çarıklarını bırakıp niye mi geldi İstanbul'a? Onu bilmeyecek ne var: "Çalışıp para kazanayım; ömrümün delikanlılık payı şöyle insanca, hovar-daca geçsin!" diye. "Damalı mintanlar, rugan iskarpinler, kılsız kumaştan urbalar kuşanayım" diye. Zaten Bekir'in yaradılışı, şehirli kimselerinkini andırıyordu: Kibar, özentilice hallere içi giderdi oğlancığın...

Kasabadan, evcek merhabalaştıkları, bayramda seyranda elini öpmeye koştukları eczacı bir Rasih Bey vardı. Aksaray'daki dükkânın başına ortanca oğlunu oturtup; küllenmez bir İstanbul hasretiyle çoluğunu çocuğunu önüne kattığı gibi soluğu burada almış; şehrin sayfiye semtlerinden birindeki eczaneyi kiralayıp, işlerini erbapça düzenleyivermişti. Büyük oğlan şıpınışı 500 lira maaşla dilimin bir türlü dönmediği bir işe kapılındı. Küçük oğlan yüksek tahsile yeltendi. Kıza bir bankacı âşık oldu; nişanladılar. İş bilen, kılıç kuşananın, tabii... Netsinler? Büyüklüklerine yediremeyip; Bekir'e sahip çıkıverdiler. El ulaklığı için bu cıva gibi oğlandan daha iyisini mi bulacaklardı sanki? Bizimki uysallığı, ayıklığı, çalışkanlığı sayesinde aileden oluvermişti. Birkaç ay içinde okuyup yazmayı öğrenmiş; hatta ilaçların isimlerini, ne işe yaradıklarını, fiyatlarını bile ezberlemişti. Git-gide tosunlaşmış, efendileşmiş; huylarını, davranışlarını, şehir

âdetlerine göre ayarlamış; hayallerini, umutlarını çevresindeki örneklere danışıp, düzenlemişti.

* * *

Günün birinde dünyacak ilkbahara ulaştık hani! Hani şuramızda bir şeyler kıpırdamaya, özlemlerimiz, teşneliklerimiz pervasızından bir güç edinmeye başladı ortalıktan! Hani; sevindik, unuttuk, harcadık, dirildik, viranladık... Deniz, dağ, bahçe, gökyüzü, gün ışığı önümüze düşüp, bizi bir düğün evine misafir kıldılar.

Bekir artık işi azıtmış; civardaki beylere, hanımlara iğneye gidecek kadar sanattan olmuş; efendimli, baş üstüneli, estağfurullahlı konuşacak kadar şehirlileşmişti. Seninkinde yedi buçuk liradan kravatlar, briyantınli saçlar, rastıklı bıyıklar, bopsitil çullar... Yaz ortalarına varınca, Bekir'ciğime bir durgunluk, bir filozofluk şergil* [?] oluverdi! Sokakmış, tezgâhmış, sofrabaşıymış, dalıp dalıp gidiyor oğlan... Suyu içesi, somunu ısırp, aş kaşıklayası mecali yok! Bekir tepeden tırnağa âşık! Hem de kime? Karşı evdeki mühendisin karısı İffet Hanım'a!.. Tut kelin perçeminden... Kadın; otuzluk, fingirdek, Lokman Hekim'in ye dediği cinsten biri... Bizim tıfıl Bekir bu kibar yosmayla işi nasıl pişirsin? Alimallah ince hastalığa yakalanacak! İffet Hanım besbelli ki bu garip oğlancığın saflığından, ateşliliğinden hoşlanmış; iğneye falan gittiğinde kalçasını, kasığını gösteri gösterivermiş, yorgunluk kahveleri pişirmiş, insanı çileden çıkaran hikâyeler anlatmış, onun peltek peltek konuşmasıyla, gözlerini süzüp okuduğu manilerle, türkülerle civelek gönlünü eğlemiş... Toyluk şakaya gelir mi hiç? Bu karıda ekmek var deyip, çıkıvermiş işin içinden. Sabahtan akşama kadar pencereyi gözetlemeler, gelip giden misafirlere diş bilemeler, yan gözle bakanın anasına avradına sövmeler gırla... Öteki; sabahları bikiniyle balkona uzanıp güneşleniyor; perde pencere açıkken sokağa karşı saatlerce çamaşır değiştiriyor. Bekir'e göz kırpmıyor. Elindeyse dinden imandan çıkma bakalım!

* Kötü, kötü yürekli, kötü niyetli, kötücül; haşarı, yaramaz (Haz.N.)

Ilık bir ağustos sabahı, mühendis trene binip işine yolların yol-
lanmaz, seninki kapıya yükleniverdi! Kaşar karı, bunu gözleri
evinden uğramış, eli ayağı tutmaz olmuş görünce durumu sez-
miş, kapıyı suratına kapayıp, bir gürültü çıkmasını önlemek is-
temiştı. Ama, Bekir zorlu âşık! Ayağını kapının aralığına dayadı-
ğı gibi, başladı serenada:

— İffet! Yeter artık! Gayri dayanamaz oldum. Acı bana; aş-
kıma cevap ver! Ayaklarının altını öpeyim...

Ulan Bekir, bu ne samimiyet? Bu ne bahadırılık? Karasev-
da seni feleğin çemberinden geçmiş, kadın ruhuna aşına; pir
bir zampara ediverdi, ulan! Kürsü adamlarına döndün sabahın
essalâtında... Hamfendi bastı çılgılığı:

— Köpek! Boyuna bosuna bakmadan ablan yerinde kimse-
lere sulanmaya utanmıyor musun sen? Yüreğime inecek vallahi;
iki paralık bir uşak parçası namuslu, asil bir aile kadınına sataş-
maya yelteniyor! Allah'ın ayısı! Defol şuradan... Şevket Efendi,
İsmail! Koşun yahu; şu ırz düşmanını alın başımdan!

Tekmil esnaf lahzada oracığa üşüşüverdi! Bekir'i tartakla-
yan mı ararsın? Hamfendiden mahalleli hesabına özür dileyen
mi ararsın? Kıs kıs gülen mi ararsın? Ahlak, namus, yeni nesil,
memleketin gidişatı hakkında nutuk çeken mi ararsın? Bekir'cik
pıstı, boşaldı, süklüm püklüm doğru eczaneye... Hamfendi don
gömlek sokağa uğramış, arkasından avaz avaz bağırıyordu:

— Dur hele, Rasih Bey neredeyse gelir; ben sana gösteri-
rim!

Hepsi iyi hoş, bu fenaydı. Beybası, hani şu komşu hatırına na-
musa, ahlaka, ciddiyete düşkün Rasih Bey bu herzeleri bir işi-
tecek olsa... Üstelik, kalbi de vardı adamcağızın! Mutlaka ya bir
tarafına iner veya bu veledi döve döve gebertirdi! Bekir sersem
sersem dolaşırken, beybasının küçük oğlu çıkageldi. İleri kafalı,
çapkınlığa teşne bir delikanlıydı bu... Olanı biteni Mıgır Usta'dan
öğrenmiş, karşı evi şöyle bir kolaçan edip, Bekir'in karşısına di-
kilivermişti:

— Ne halt ettin ulan! Şimdi ne yapacaksın?

Öteki dayak yemiş encik gibi sinecek yer arıyordu.

— Beybam doktor Selim Beylere uğradı, bir saate kalmaz, damlar! Bu karı ille de şikâyet edeceğim diye tutturmuş. Beğendin mi yaptığını? Nasıl çıkacağız bu işin içinden?

Bekir boşanıverdi. Hüngür hüngür ağlayarak doğru ecza depolarından birine seğırtti. Kitli olduğunu görünce:

— Ağabey, anahtarı nerede bunun?

— Napıcan oranın anahtarını?

— Zehir içicem! Şöyle en kuvvetli bir tanesi vardı ya! Mavimsi bir toz!

— Kendine gel ulan; delirdin mi sen?

— Gayri bana yaşamak haram, abi... Ailenizi de mahvettim. Ya duyunca beybama bir hal oluverirse? O öleceğine, ben ölmemliyim!

Neyse, küçük oğlan Bekir'i güçbela yatıştırdı. İffet Hanım'la görüşüp işi tatlıya bağlamak üzere karşı eve yollandı. Ne konuştukları kesin olarak bilinmiyor. Güya özür dilemiş; ben o keratanın cezasını verdim, demiş. Eğer gevezelik ederseniz, kimlerle düşüp kalktığınızı beyfendiye bir bir anlatırım, demiş... Yani işi tatlılıkla halletti. Ama, Bekir'i tutabilene aşk olsun! Aşkı da, İstanbul'u da, İffet'i de bir çırpıda lanetleyiverdi! Aksaray'a gidecek. Yüzüstü bırakıp geldiği anacığına, çarıklarına kavuşacak. Nasıl olsa elinde altın bileziği var: Köy köy dolaşıp, günde üç beş iğne vursa, evcek gül gibi geçinirler.

Patırtının haftasına varmadan, bir ikindi vakti, İffet Hanım pencereden Bekir'e el etmez mi?

— Hayrola, Bekir; dargın mıyız ayol? Hani selam sabah? İşin bitince gel de karşılıklı bir kahve içelim.

Ah, garip Bekir! Zavallı Bekir! Nasıl da afallamış, heyecandan dili damağı nasıl da kuruyuvermişti. Korkudan mı? Yoksa, dehlendiği kapıya gidip, siftinmeyi erkekliğine yediremediğinden mi? Bilmiyorum. Bekir, İffet Hanım'ın kahvesini içmedi. Yalnız o gece beybasının karşısında el pençe divan durup:

— Beni memleketime gönderin, dedi. Çok iyiliklerinizi gördüm; n'olur, bu son iyiliği de esirgemeyin benden! 15 liram var;

10 lira da siz ekleyip, bana bir bilet aliverin. Yarından tezi yok, memleketime gideyim ben...

* * *

Geçenlerde kulağıma çalındı: Bekir şimdi bir ağa kızına abayı yakmış. Hele biraz dünyalık edinsin; hele Süleyman Ağa'nın gönlü hoş olsun; nikah akşamı Şehriban'ı koluna taktığı gibi İstanbul'a. Hem de İffet Hanım'ların bitişiğindeki beyaz pancurlu köşkü kiralayıp, balaylarını orada geçirecekler.

Vatan gazetesi ilavesi, 15 Mart 1953, s. 3

Hikâyemsi

Kabahatin şu kadcığı bende olsa yüregim gam yemezdi... Tezgâhın başına çökmüş efendi efendi şarabımı içiyordum. Zaten şu iki üç gündür içinde bir efkâr, bir bıkkınlık, aşkın, özlemin güzelliğini taşımayan birtakım ileze hisler... Derken bu çıkageldi. Cumadan beri görünürlerde yoktu, kâfir oğlanı bayağı özledim.

“Vay beyim! Sizi gören hacı mı olur, hoca mı? Yakışık alır mı, ulan? Kendini bu kadar özletmeye ne hakkın var yani?”

Davranıp bir de o kırmızı kırmızı yanacıklarından öpmek isteyince; göğsümden şöylelemesine bir itip, aykırı aykırı laflar etmeye başlamaz mı?

“Bana baksana sen! Karşındaki enayi değil; ilkten bunu kafana ko!”

Duraladım. Aksileşmesini ciddiye alsam... Ya numara yapıyorsa? Sağda solda; “Seninkini görme; bir ciddi, bir asabi olmuş ki! Hele biraz sataş, cilveleş... Fiyakalı bir memuriyete girecekmiş de...” diye yayarsa? İşi şakaya vursam... Ya ciddiyse? Bütün celallenip üstüme çullanırsa? Üstelik bu dükkân da itişip kakışmaya hiç elverişli değil. Geçen kış, Latif’le İhsan’ın kavgasından biliyorum. Eline bir şişe boynu geçiren, bir çırpıda sekiz on kişinin kafasını gözünü dağıtıp şu yana kodu demektir. İhsan da öyle yapmamış mıydı? Sol kulağımın arkası hâlâ ağrır. İçimi bir afaltı, bir bönlük sarıverince, tırnaklarımı yemeye başladım. O, dikine dikine sayıp döküyordu.

“Başkası olsa bu kadar gocunmazdım. Ama sen? Ulan, az mı kahrını çektim senin? Az mı evimde barındırdım? Nankör it! Bir de kalk, utanmadan, arkamdan dedikodu yap... Geçen yaz Fransa’ya gittiğimde, karımı kime emanet ettim, ulan? Mahkemende kim avukat tuttu? Boynundaki kravat kimin?”

Bu işte bir yanlışlık olacak, diye düşündüm. Benim bildiğim Hidayet, gelsin de böyle bir sürü dost düşman içinde kalbimi kırsın, ayıbımı yüzüme vursun? Olur şey değil!

Sükûtumu ikrara yorduğundan mıdır nedir, bir bardak şarabı bir yudumda yuvarlayıp, büsbütün hayınlıştı:

“Ben senin şiirlerini gerçekten sever miyim sanıyorsun? Bunlar resimdir, diye ele güne yutturduğun kıcı kırık işleri de biliyoruz. Sırf dostuz, birbirimize her vakit lazımız, diye seni şunun bunun yanında pohpohluyordum. Karşılığını beklemek elbette ki hakkımdır... Ha? Siz söyleyin arkadaşlar; hakkım mıdır? Değil midir?”

Akıllı insanlar böyle işlere karışır mı hiç? Mesela, siz olsanız; o an, o meyhanedekilerin yerinde siz olsanız? Karışacağını zı hiç sanmam...

“Gezdiği yürüdüğü yerde, ipe sapa gelmez birtakım heriflere beni çekeştiriyorlarmış. Ben sözde beşinci sınıf bir hikâyeciymişim! Sabrıma, gayretime şaşıyormuş; öküzlerde bile bulunmazmış böylesi...”

Yakama yapışıp, tartaklamaya başladı. Burnu burnumun bitişiğinde, şakakları zonkluyor, gözleri evinden uğrak... Baktım ki durum sarpa sarıyor; susmaktan fayda yok:

“Yalan!” dedim; “seni kandırmışlar, fitilleyip üstüme yollamışlar. Demek ki dostluğumuzu çekemeyenler var? Demek ki sen de onlara uyuyorsun? Bırak Allah aşkına, gözümünden düş-tün! Kime söylemişim bu zırvaları? Ne zaman söylemişim?”

“Kime olacak? Naci’ye söylemişsin; Selahattin de şahit! Evvelki yaz, İzmir’den dönerken... Kokusu yeni yeni çıkıyor, ha? Gönlün oldu mu şimdi? Sıkıysa inkâr et bakalım... Hadi etse-ne!”

Şöyle bir yalancıkdan düşünmeye başladım. Hatırlamıştım halbuki... Ama o zamanlar, yani iki yıl önce, hatırlar mısınız bil-mem; Hidayet, gerçekten, pek boşuna hikâyeler yazıyordu. Eh,

bu işin peşine düşeli de şunca yıl oluyor. Kişi, bu süre içinde, ne akılda, ne yürekte bir insan olduğunu, çabasının değerini, özdenliğini ölçüp biçemezse; ortaya koyduğu yarım yamalak işlerle şuna buna çemkirerekten sittin sene piyasa ederse; yeniyi ayıplar, ileriye dudak bükerse; ona kalem kâğıt satan dükkâncının aklına şaşayım. Siz daha iyi bilirsiniz ya, yok mudur bizde öyleleri? Vardır. Ürkütmeden sayılmazlar... İşte, Hidayet'i de bu biçim sanatçılardan sanıyordum. Değilmiş meğer... Sonradan öyle güzel, öyle gündeş öyküler anlattı ki, apışiverdik. Mesela o "Semer" isimli... "Kuyruksuz Kedi", "Ot Döşek", "Yolculuk", "İbrahim'in Borcu"... Az şey mi bunlar? Çok şey. Fakat nedense benim de inatçılığım tuttu. "Be iki gözüm, ben o boşboğazlığı bundan iki yıl önce etmişim... O vakitler de seninle böyle canciğer kuzu sarması değildik; hem de senin hikâyelerinde iş yoktu. Tanrı'nın bildiğini kuldan ne diye saklamalı? Sen artık lüküs sınıf hikâyecilerdensin, dünya çapındasın. Tarife sığmaz bir havan, bir kişiliğin var... Nice memleket gerçekleri senin kaleminle aydınlığa çıktı. Hele o 'Ot Döşek' isimli hikâyen!" demedim işte... Kapiyı vurup çıkıverdim.

İlkbahar akşamı... Ben mart sonları diyeyim, siz nisan başları deyin. Herkeste bir telaş, bir yadırgama, öpüp başa konulacak çeşniden birtakım huylanmalar... Baktım ki, hayat hızlanmış, ortalık koşuşuyor. İstanbul kapanın elinde. Şehre kulak veriyorum; mübarek laf ebesi... Şimdi kalkıp ta Üsküdar'lara gitsem... Eniştemin evini dost bilsem kendime. Bana yemek çıkarsalar; o daracık, tek pencereli odaya bir yatak serseler. Eniştemin eski çamaşırlarından bir kat verseler, şu yıllanmışları gaza bulayıp, kışına bir kibrit çakıversek... Yeğenim dizlerime oturup, okulda ezberlediği dizinleri okusa: "Bahar"ı, "Atatürk"ü, "Egemenlik Bayramı"nı, "Evimiz"i... Ta gece yarısına kadar iyi, taze, umutlu şeyler konuşsak... "Üzülme, hepsi geçer bunların, hangimiz çekmedik ki? Hayat böyledir işte..." deseler. Sonra deliksiz bir ev uykusu, ismini cismini unuttuğum rüyalar, penceremin dibinde bir horoz sesi, hamarat Leyla Hanım'ın edepsiz çocukları... Bu ham hayaller mideme mi dokundu, nedir; kusuvermişim. Kusuvermişim değil, kustum! Rahatladım da! Gayri içimde ne öfke, ne bulantı, ne pişmanlık, ne utanç... Hazır kertesine getirmişken,

şehrin buracığundan, bu muhitten tüymeli. Kimsenin gözüne gözükmemeli bir vakit. Bu sokakları, bu vapurları, bu meyhaneleri, iyi gün dostlarını yüzüstü bırakıp gitmeli ki, kadrin anlaşılsın. Seni çağırırsalar, gelme: Arkandan ricacı yollasınlar, “Biz ettik, o etmesin...” desinler; tersle o deyyusu! Çekip gitmeli, Baki’nin başına yıkılmalı.

* * *

Karşımda inim inim gözlü, kırçıl saçlı, karalar giyinmiş bir bayan oturuyordu.

“Hava lodos oldu muydu, bu ada yolculuğu nafile...”

“Hele her gün gidip gelenler için? Nasıl da katlanırlar bilmem ki...”

Çene çalmaya başladık. Rum ama ne Rum! Tertemiz kalpliydi. Kocasını öleli üç buçuk yıl oluyor. Kızı, umduğu gibi çıkmamıştı. –Kızların çoğu umduğumuz gibi çıkmaz.– Gözleri dalıp dalıp gidiyordu. On dokuzuncu yüzyılın önemli yazarlarından biri, dalan insanları eşeğe benzetirmiş. Yalan! Dalmak, insan kısmına vergi bir iştir. Yoz cınarda pinekleyen bir kuşa, singöröz yıldızlara, tıfıl bulutlara, camekânlara, günbatımına, güz ikindisine gözlerini dikip kalıvermek... Çok insanca bir iş bu!

“Ulan” dedim kendi kendime; “Keyfin gıcır artık! Bu kadın olsa olsa Hızır İlyas’tır. Durma, sağ elinin başparmağına sarıl çabuk; bakalım kemikli mi kemiksiz mi? Geçen gün saydığım da 272 taneydiler, bugün 271’e indi. Gel, istifi bozma; dostluk için biçilmiş kaftan bu kadın; Hidayet’in yerine oturtuver. Kim bilir nice felaketlerden arta kaldı; senin ince ruhunu okumakta güçlük çekmez. Koşacağı tek şart; kendisine karşı nazık, vicdanlı ve samimi davranmandır ki eh, başka türlü olmak da zaten elinden gelmez. Bakarsın ufaktan ufaktan bir aşk peydahlanır aranızda. Üç gün, beş gün birbirinizi gerçek inançlarınız, huylarınız, değerlerinizle tanımaya yeltenirsiniz. Aklınız kesince de nikâhlanırsınız, olur biter. Baksana, karının iyi kötü bir ticarethanesi de varmış: Su, tütün, gazete, piyango bileti satan bir köşebaşı dükkânı. Aydan aya 250 liracık da mı getirmez yani? Gül gibi geçinir gidersiniz işte... Madamın evi her halde denize

yakın bir yerdedir; biraz ötesi masmavi uzanır gider... Üst katta ışıklı bir oda. Altı tane penceresi var odanın. Senin yazı masan, sağdan ikinci pencerenin önüne düşüyor. Sabahları uyku sersemi, iki saat kadar orijinal bir tiyatro eseri üzerinde çalışıyorsun. Eser iyi gidiyor, birinci perdenin üçüncü tablosu bitmek üzere. Gülseren, yani piyesteki kız, Müştak Bey'in kızı, Rıdvan'ın gri tahrirli gözlerine, mirasyediliğine, Amerikancalı konuşmasına kanıp, iffetini, asaletini ayaklar altına aldı mı? Tamam! Beni dinlersen bu tabloyu daha fazla uzatma. Altı pencereli odanın bitişiğinde sekiz pencereli bir atölyen var. 45 dakika kadar resim yapacaksın. Saat tam 12'de sofraya çökeceğimize göre, madamayı bekletmeyelim. Çalıştığın peyzajda pembeler, filizler, boncuk mavileri... Mübarekler sanki içinin aynası. Ağaçlar önümüzdeki sonbahara zeytin verecek. Gökyüzü sahiden gibi. Artık o eğri büğrü resimlere paydos!

Madamın odasına girer girmez, somyalı, dallı güllü bir divan. Yataklar pufla. Pirelenmek işten değil! Pencerede katmerli karanfil. Tirşe duvarın göbeğinde iki resim asılı. Yalnız çerçevelerini satsan, su içinde 500 lira eder, "Ahırkapı'da gün batarken"le "Soyunuk kadın". Bu şaheserler kimin mi? İ. Çallı'nın elbet... Sende evlere şenlik bir alaturka sevgisi: Madam'la kafa kafaya verip; Müzeyyen'e, Perihan'a layık birer hediye düşüneceksiniz. Mademki musiki ruhun gıdasıdır ve ruh maddeden çok daha önemlidir; gerekirse boğazınızdan kesip Hamiyet'in plaklarını alacaksınız. Aman havalar bozmasın! Fakir fukara sebeplensin diye değil, canım onları Tanrı'yla, hükümet nasıl olsa düşünü. Ya Sabite Hanım terli terli sokağa çıkıverirse? Kumru sesli Zeki Bey rüzgâra kaptırırsa gırtlığını sizin haliniz nice olacak? O Itriler, Şevki Beyler, Tatyos Efendiler, Sadullah Ağalar, Leyla Hanımlar... Dünyayı göresi gözün; Beethoven'ı işitesi kulağın olmayacak! Bahçedeki manolya ağacında bir bülbülü şeyda... Havuzda Deli İbrahim'in inciyle semirttiği balıklardan birkaçı... Kekâ mı? Elbette kekâ! O halde tetik ol, bu büyük ikramiyeyi kaçırmamalısın. Zaten öyle gencinden, güzelinden, hanım hanımcık kızlar senin neyine a zibidi? Yarın bir gün o zavallı, o konca güllere nispet tazenin burasına gelse de, "Artık illallah! Açlık, perişanlık, rezillik canıma yetti!" dese, mahkeme kapıla-

rına düşseniz, o biçarenin alınyazısına kimler ağlayacak? Nafaka talep etse neyini alacaklar? Babasının evine dönmeye kalksa; reddedildi! Ne zaman mı reddedildi? Daha bu kurban bayramı... Bunadın mı? Yoksa numara mı yapıyorsun? Pakize Hanım haber getirmede mi size? “Ben bayram mayram dinlemem, otur oturduğun yerde... Karnı doyana her gün bayram!” diye kızcağızı ebeveyninin elini öptürmeye bile yollamadın. Kaynatanla kaynanan da: “Eloğluna uyup, bizi ahır vaktimizde ağlamaklı eden evladı yer alsın!” deyip bir köşeye çekiliverdiler. Yavrucak başkasına varmak istese; herif daha önce seninle yaşadığını iştirir iştirmez, sırra kadem basar, dilenciye de 2,5 lira sadaka verir.

“Bütün ümidim şu yazda...” diyor kadın, “Marika itin birini sevdi: Meteliksizin, tembelin, sarhoşun biri. Belki tanırırsınız. Manav Sotiri’nin oğlu Niko?”

“Rica ederim, ben böyle uygunsuz zatları tanımam, tanımak da istemem!” diyorum.

“Ne de olsa evlat; Taki’nin yadigârı... Bunca yıl emek ver, bu boya getir; sonra da dosta iç acısı, düşmana gönül hoşluğu olmasına göz yum...”

(Sizin kadar ben de şaşır kaldım. Bu çift ne güzel konuşuyor Türkçeyi... Sabri Esat’ların, Nihat Sami’lerin, İsmail Habip’lerin kulakları çınlasın!)

“Hep fena arkadaş yüzünden...” diyorum. “Evlatlarının dostlarını analar babalar seçmeli. Kızı kendi haline bırakırsak kime varır?”

“Ya davulcuya, ya zurnacıya!...” diyor.

Kınalı’ya yanaşıyorduk, ortalık büsbütün yıldız içinde. Bir iyimser lodos sahili arşınıyor. Tahta evlerin penceresinde mıymıntı bir ışık... Hafize’yle bildir gene böyle bir bahar gecesi Ada’ya gidişimizi hatırladım. Tabii bu günahlı düşten madamın haberi yok. O bana hâlâ Marika’sını anlatıyor. Kafamı sallıyorum. Oysa ki Hafize bir şey anlatırken kafamı hiç sallamazdım. İlgiyle, güvenle dopdolu canevlerimiz apaçıktı... Hemen oracıkta menevişler, umutla çilli bir özlem, göğümsü bir mavilik, aynalı kavak, yellim yepelek bir sevi... Hafize’ciğimdi. Ne çare ki pek yoksul düşmüştüm o günlerde. Ekmekle tütünü bile bulamadığım oluyordu. Üst baş zaten nafiye. Ama kimin aldıracağı var üste

başı? Pantolonu yamarsın, kışın gözükmez. Ceketsiz de gezilir, şurada Hidrellez'e ne kaldı ki? Adam sende... Beğenmeyen küçük kızını vermesin!

Hafize, tacir Muhittin Bey'in ortanca kızıydı. Sonra bir gece buralara Baki'ciğime misafir geldik. Ha Baki, ha cankurtaran simidi! İlkyazdı. Yoksa o ılık yağmurlar niye yağsın? Bitişikteki dut ağacında o ishak kuşunun işi ne? Mum yarılanınca Baki odasına çekildi. Viran duvarda çile çile mesinalar asılı, bir teneke kutunun içinde, sinağritin damağında eğrilmiş iğneler, iskan-diller, cıvalanmış zokalar! Odanın ortasında yıprak, çarşafsız bir yatak serili. Uyandığımızda perşembe sabahıydı. Hafize pazar akşamına kadar buralarda kalmaya niyetli. Ben gitmeye mi niyetliyim sanki? Dostluk kesemizdeki son 10 liralıkla eve biraz yağ, un, zerzevat, şeker, kahve, sabun alıp misafirliğimizi meşru kıldık.

Yeditepe, S. 45, 15 Eylül 1953, s. 2

Biliyorum; siz buraları cankulağı ile dinlemiyorsunuz... Ben bu ilgi azalışını, ev sahibinin özel yönlerini, çağdaş durumunu bilmeyişinize yoruyorum. Efendim, Baki Petal otuzunu aşkın, cücemsî, arkadaş canlısı, namus dedin mi bitirmiş bir aile erkeğidir. İslamdır. Hayatın ucuzlamasını; ekmek, şeker, yağ, et gibi gerekli besinlerin hafif keselere uygun bir fiyatla satılmasını istiyor. İstavritin kilosunu o vakit 25 kuruştan satacak. Fikir hürriyeti istiyor. İrticaya nefes aldırılmamasını istiyor. İstiyor oğlu istiyor. Yani, düşsever bir insan. İki tane de nartopu gibi kızcağızı var: Büyüğünün ismi Figen, küçüğünün ismi Feyhan. Figen şimdi İzmit'te, dedesinin yanında olsa gerek.

Bir gün, ağustos içinde bir kuşluk vakti, Baki'yle beraber, Sedef Adası'nın o tek ağacının altında oturuyorduk. Nietzsche'nin yapayalnız ağacını hatırlatan bir selvi bozuntusu. Martıların boz-bulanık üstüne kahverengi benekli yumurtaları sepetlere istif edildi, cigaralar sarıldı.

"Baki be, neydi o geçen yılki balık? Nisan sabahları, sular anadola dönünce zindandelenlerin sökün edişi?"

Denizin parmağını yiye yiye, Baki'nin içi kurumuş artık; bu işlerde bir şiir kokusu falan sezmiyor. Onun aklı fikri yumurtalarda: Akşam yemeğinde bu meretleri suda mı haşlamalı? Yağa mı kırmalı? Bir balıksı balıksı kokar ki mübarekler...

Karşıda, Pendik sırtlarında bir ikindi dumanı. Sahile erdiklece deniz yavaşlıyor, akçillaşiyor. Rüzgâr müzgâr hak getire. Üç adım ötemizdeki kaygan taşlarda deniz fareleri, böcekler... Ta gerilerdeki taş ocaklarında işçiler şarkı söylüyor. Simsiyah bir şiilep. Takalar. Dikenli dikenli bitkiler. Ne tuhaf bir dünyadayız...

Neydi o miskinlikten silkinip, Aganta'nın palamarını çözüşümüz? Dümeni Yandros'a doğru kırdın mı, motorun keyfine ilişme artık... Pat pat da pat! Martılar çığlık çığlığa başucuna üşüşür. İş çakar, oltayı yirmi kulaç derine salarsın. Göz açıp kapayıncaya kadar, üç çaparı de pırnakıl uskumru. Hemen oracıkta ayıklayıverir, o tuzlu, o yeşili mavisine sinmiş suda bir temiz yı-karsın. Gazocağı, tava, zeytinyağı şişesi motorun kıcında zaten. Su sallantisız. Una bulayıp bulayıp, kızgın yağın içine döşersin oynar oynarlarını... Şişenin kıcına bir yumruk!

"Ulan Baki, ne adamsın be!"

İçtikçe, Baki'nin bıyıkları dikenleşir, kemikli yüzüne rengi mora çalan bir kan yürür. Şuranda kitapların yazdığına pek benzemeyen bir yaşamak sevinci. Avazın çıktığı kadar bağırma-ya başlasın. Türkü mü olur? Şiir mi olur? Nutuktan gayri hepsi kabulümüz! Gözleri öpülesi deniz! de... Şu bulutlu tavan başımızdan eksik olmasın! de... Hürlük! de... Ne dersen de yahu! Dilini mi yuttun? Türkçeyi unuttunsa, gâvurca bağır! Gâvurcayı da mu unuttun? Hayvanca bağır! Delibozuk zarganaların, kıracıların kulağının dibinde aklına eseni haykırı haykırıver...

O sarplığı, Monifasya burnunu döner dönmez bir eşek imbatıyla göz göze geleceksin. Almış başını, Dardağan adacıklarına doğru gidiyor. Koynunda yelkovan kuşları, körmihaller... Ah, buraya kışın gelmeliydi: Civarınalar tozu dumana katarken, bir yelken bezine bürünüp, yavru orkinosları, kaplan postlu, dört dikenli diragonyaları beklemek... Hapı yutan kılıcın nazlı nazlı salınması, gitgide iflahtan kesilmesi... Siyah sarı al benekli minakoplar... Koçan gibi kefalları ileryalardan ayrı koyun... O canım iskorpitler, taş balıkları isperkolar... Kadınca edalı kupes-

ler... Bulbulyanın o yumuşacık kokusunu bir yol genzinde se-
zince tebdili şaşan karagözler... Bandura koyuna girer girmez,
o morumsu kıllı kart pağuryaların pityalineslere abandığı gö-
rülür. Karavidesler, kabuklu kabuklu, serapa yosun aynalar, içi
sedef kakmalı pinalar... Öksüz karidesleri bağrına basmış bir ala
yosun... İyisi mi, burayı gün batınca kolaçan etmeli... Şimdilik
gündüz gözüyle daha uzağa, öteki denizlere gitmeli! Litrinoslar,
kokineler, lipsoslar iç içeyken... Peşlerinde azgırak gibi zitinalar...
Caymalı bu sevdadan, gitmeli volilere... Ambela mı olur? Peruz
mu olur? Nasibimizi beklemeli... Hazır, gırgır takımları, dört çift-
teler, beş çifteler, alamanalar yola koyulmuşken... Taş ocakları
hizasına geldiğimizde sular kabarıverecek! Anlaşıldı; kana su-
samış bir köpekbalığı piçi, o naylon gözlü istavritleri, gümüşleri
sıkıştırıyor. Zavalıcıklar hazır donlarına etmişken, hamuru atı-
verirsin. Bomba tam sandalın altında patlayacak; tahtalar yerin-
den söküldü sanacaksın. Aman feylesof Tanaş! Can havliyle ken-
dini kaldırıp suya atma! Atma da şu aterinaların, sarıkanatların,
çınakopların, köstebüklenlerin kalıbı dinlendirişlerini faltaş
gözleriyle gör! Sabri martıları kovsun, Sina kepçeye davranıp,
derdest ediversin avanakları... Kumluğu binlerce balık yıldızla-
yırır: Gökyüzü suyun dibine yıkıldı zannedersin! Hadi, şimdi
pıhlıyı pırtıyı toplayıp, Hasan Reis'in volisine uğrayalım. Çeyrek-
çilerin, yanaşmaların yaradana sığınıp asıldığı halatın bir ucun-
dan da biz tutarız.

Ananız bekler...

Hey Allah!

Bacımız bekler...

Hey Allah!

Azıcık kaldı...

Hey Allah!

Asılın yahu...

Hey Allah!

Ne müziktir o! Sizin ağır aksak semailerinize, Acem tango-
larınıza değışmem vallahi...

Akşamleyin o insanın içini bir hoş eden saatlerde, dışımız
yorgun argın, içimiz dipdiri dönerken, sahildeki bacalarda ince-

cikten bir duman tüter. Nigâr, ak am ağını kotarıyor. Nigâr,  u sağdan ikinci k rekte oturan Süleyman'ın karısı. Onun dirseği dibinde Cemil Ağa. Cemil Ağa'nın karısı da, erkeği ekmek parası peşinden gelince ılık ılık bir su d k ns n diye yaktı ocağı. Sanki insanların en gerçek mutluluğunun, sevgisinin, gücünün tanıklığı o uçsuz bucaksız tavana savrulan dumandadır.

Karaya ayak basar basmaz etrafımızı madrabazlar, sümüklü sümüklü oğlanlar, kediler, köpekler ku atıverecek.

“Forozu kestik!” diyecek Hasan Reis... Bakacaklar ki,  aval-yelerin içi silme sinağrit, dülger... Mercanını, barbunyasını kesmeler almıyor... Hey gidi günler! Yitik anıların üstüne bu kadar d  memeli.

Söyleyin,  imdi ne yapayım ben! Bu geçmişe gönüllü, bu  ile kumkuması divane madamın adadığı beyliğe kanıp, dize mi geleyim? Hidayet'le selamı sabahı mı keseyim yani? Beni ben eden her şeyi bir kalem geçeyim mi? Git otur vapurun kı ına, yandan  arklı bir de kahve s yle. Bu gece Baki'de konakla; yarın ilk vapurla İstanbul'a in. Rakını ziftlen, şiirini yaz, kavganı et, umacđını um,  zleyeceğini  zle...

* * *

Kavi yürekli erkeğin biriydim o zamanlar; hâlâ da  yleyimdir ya!

Yeditepe, S. 46, 1 Ekim 1953, s. 2

Kulakları Çınlasın

Pencerenin dışı şöyle: Ağaçlık dükkânlık, uğultuluk bir yer... İşte henüz nisan sabahları... Masmavi bir havanın kavşağında yoz, iri kıyım bir İstanbul güneşi. Güvercinli saçaklar. Üç sokak arındaki bir deniz kâh mavilere, kâh yeşillere bulanır. Tantanalı bir sofra kendiliğinden kurulu... Cevdet Beyciğimin kulakları çınlasın!

Bizi karanlıktan aydınlığa, sapadan kestirmeye, kirliden arığa ileten bir güç vardır hani... Nasıl tarif etsem? Hani yavukludan, düğün dernekten, muştulardan bu yana çoğalır, gümrahlaşır da, içimizi apansız allak bullak eder... Bu gücün dağıtım işini ilkbahar kadar tadınca, değerince düzenleyenini görmedim.

Mesela, Bay Cevdet uyanıyor... Günlerden cuma sabahı. Cigarasını yakıp, ortalığı şöyle bir kolağan ediyor: Penceredeki çiçekler kıyasıya bir şakraklık, yanasıya bir kırmızılık edinmiş. Denizin yeşili, sonsuzluğu ödünç değil. Topraktaki cevherin depreşmesi ölesiye. Canı hürriyet istiyor Bay Cevdet'in... Başboşluk, çalgı çağanak, kadın sesi istiyor. Bayan Seher ile fingirdeşmek istiyor. Yüreğinin gizli kapaklı bir yerinde huylanmalar, kumru sürüleri... Seherciğim, kalkıp deniz kenarına gidelim mi seninle? Gidelim ya... Biraz rakı dökelim mi içimize? Aman dökelim! Mahmutpaşa'da ufacık bir dükkânı var Bay Cevdet'in. Peşkir satar, peştamal satar, sim nakışlı gelinlik satar... Bay Cevdet tacir kişi... Yaşadığından hoşnut. Delikanlılığında, şöyle akça pakça, helal süt emmiş, Masraf Nazırı Hasan Paşa'yla üç göbek aşırı akrabalığı bile olan bir kızla evlendirmişler... Yılına varma-

dan; hadi, boşanalım! Geçimsizlik sebebini Bay Cevdet başka yönden ele alıyor, Bayan Huriye başka türlü yorumluyor. Ben Bay Cevdet'in yalancısıyım: Canım efendim, kadın dediğin biraz alafranga olmalıymış... Yeni bir günü kucaklarken "Bonjur" demeliymiş adama. Şarkı söylemeliymiş, dedikodu yapmalıymış, kürk manto, pırlanta yüzük istemeliymiş... Beni balolara, sinemalara götür diye tutturmalıymış... Oysa ki Bayan Huriye beş vakit namazında; leğen, tencere, yama bohçası başından kalkmak istemiyor. Ona yarım düzine çocuk doğurt; bağrına basa basa, kıcını şamarlaya şamarlaya büyütsün. İkisini zanaat mektebine yazdırsın, üçünü bakkal yanına çırak versin; çekirdekten yetişsinler. Kızı da dizinin dibine oturtup, gelinlik çağa erdiresin. Torunları olsun Bayan Huriye'nin... Bayram seyranda elini öpmeye gelsinler: Bir kutu latilokum, bir çift çorap, beş arşın pazen entarilik... Yarım elma, gönül alma.

Oysa ki Bayan Seher? Tatlı yalanlar kumkuması, insana cayılmaz umutluluklar peşkeş çeken padişah gönüllü Seher? Ömür kadın doğrusu... Bay Cevdet; bu kadın senin paranı yiyecek, aklını başına topla! Yerse yesin. Para suyunu çekince sana tekme-yi vuruvarecek; bizden söylemesi... Vurursa vursun... Gözünün önünde başka heriflerle kırıştıracak! Kırıştırırsa kırıştırsın... Nitekim Bay Cevdet bu yosmanın yüzünden mahkemeleri, oradan da cezaevini boylayıverdi. Tekmil işler yüzüstü kaldı mı sana? Tam altı ay tamtakır ranzalarda, kurdun kuşun içinde pinekledi durdu. Suçu ihtikâr; malı bir kuytuya yığıp, sırası gelince değerinden fazlasına satmak. Paragöz bir adam olsa yüreğim gam yemezdi... Sırf, yârime bilezikler, karpuz kollu entariler, çetrefilli pabuçlar alayım; süslensin, kahkahayı attı mıydı karşı mahal-le çın çın ötsün diye... Gel zaman git zaman felek Bay Cevdet'e yeniden yâr oluverdi. Eski müşteriler yeniden sökün ettiler. Yeniden bir oynaş buldu buluşturdu. Çağan ilkbahar, dükkân tıkrı tıkrı işliyor; gel keyfim gel... Yukarda öyle dediğime bakmayın siz! Bay Cevdet şu kadri bilinesi yolculukta aklına eseni, gönlünden kopanı taş çatlasa hasıraltı etmeyen çelebi kişilerden... Kulakları çınlasa da olur, çınlamasa da...

* * *

Elifi elifine üç yıl sürdü. Ama ne sürüş, ama ne üç yıl... Kötü alıştım; bir tadımlık mutluluklara çabucak kanıksıyor, öyle olur olmaz konuklamalara yeltenmiyorum gayri... Neden? O içime işleyen aşk yüzünden tabii. Çamlıca'da oturduğumuz günleri belki hatırlarsınız... İki ev ötemizde Elif'lerin evi; pancurlu, cumbalı, kuleli, oyma saçaklı, eski zaman yapısı bir köşk. Bizimki tahta, viran... Derken ilkbaharın gelivermesi... Hangisi olduğunu düşünürseniz bulacaksınız. Eminim, o ilkbahar hepimizin hayatında yürek oynatıcı, gönül ayartıcı bir şeyler olmuştur. Düşmanı dost, dostu düşman bilmişsinizdir belki... Meyhanelere dayanmışsınızdır. Belki size bıçak çekmişlerdir. Bir delimsi gidişatınıza bakıp, işten el çekirmişlerdir belki... Hani ya gözleriniz? Gözlerinizin kanına o yenilmez günler girdi. Hani ya serinliği ellerinizin? Elleriniz o kargaşalıkta ısındı. Zonguldak'a gittiniz; bir ulu deniz... Çanakkale'ye uğradınız; bahçeler silme çiçek... Yoksa, Edirne'lere, Hatay'lara, Sinop'lara mı gittiniz? Şurana yârin silinmez kokusu sindi. Şuranızı gurbet döşekleri acıttı. Kâh dirildiniz, kâh viranlandınız... Dilinizin ucunda değil mi? Hah, işte o ilkbahardı. Her şeyi oluruna bağlayıp, Elif'i tutturuyorum. Dile kolay bir aba yanıklığı; gizlisiz, üryan... Benim aklım bir şeye erdi miydi, Elif'in de eriyor. Elif bir düşe kapılandı mıydı, ben de kapılanıyorum. Ne zaman ben, Elif'im de o zaman... Gün geldi, kem gözlerle savaşılamaz, bildik çevrelerde barınamaz olduk. Ama, bizi başköşeye buyur edecek bu ülkenin onarımında üşengeç değiliz... Ortalık yatışınca kadar kalkar gideriz seninle... Biga ilçesi güzeldir; eniştem konuk sever. Oradan ver elini Konya ili... Üç lira gündelik kalem efendisi olurum. İpe sapa gelmez bir dedikodu sonucu beni oradan dehlerler... Memleket Hastanesi'nde başka bir işe kapılanırım. Dışımız yalın ama, içimiz yavan değil... Acıktığımızda, yoksulun yoksulu sofralara çöküyoruz. Bir kamyon tepesinde Balikesir yollarındayız. Güdük pırnallarda yaz kuşları çiliyor.

Günbegün nasıl azaldı, gitgide nasıl tavsadı; bilmem... Ben mi beceriksizleştim, o mu yere yüksündü? Uzun uzadıya pazarlığımız yok. Haziran rüzgârına ibibiklerin tünediği bir akşam vakti, Elif'i İstanbul'a yolcu ettik. Ne yüzle döndü, nasıl kabullendiler; onu da bilmem... Öylesini bu çelimsiz düzende yeniden nasıl edinmeli? Kanılmaz Elif... Unutulmaz da!

Gün skn etti miydi, gnl sıra bir türkü başlar hemeninden: Ortalık bir aydınlığı blşt, hadisene... İşin, evren keyfince biçimli. Aritacağın kirli, kotaracağın aş gcnce güzel. Dşeeğın yollar aklınca...

Elif şimdi İzmir’de olsa gerek... Belki de evlenmiş; oluğa, ocuğa karışmıştır. Gözlerinde rtsz bir ışıltı, yunmuş arınmış bir memleket sevgisi, yaşamak gücü... Biliyorum; dünya bir yana, o zihniyetler bir yana. Kim ne derse desin, mrnce saklayacak onları... Evlendiğı adam koca koca konaklarını, yağız atlı faytonlarını, doksn türlü aşla donanmış sofralarını üstüne yap-sa bile saklayacak. Benim bildiğim Elif onlarsız yaşayamaz ki... Kulakları ınlasın elbette!

* * *

Gönlünden mi öyle kopardı, yoksa zevzeğın, numaracının biri miydi; hl kestirememişimdir... İlkten ok ierlerdim. “Yarınki işini bugüne bırakma”. “Aza kanaat eden oğ hi bulamaz” gibi laflarına; can yakıcı olayları omuz silkerekten, sevindiricilerini dudak bkerekten karşılayışına siz de olsnız belki ierleyecektiniz... Mesela bulunduğ toplulukta küfre kızan birisi varsa, ağızından temiz lakırdı ıkmazdı. Dümdüz, ii dışı bir kimse-lerin yanında da bir ıtkırıldım, bir elebi... şeytan; al ayağının altına, didikleyiver, derdi. Benimki bönlük, anlayışsızlık. Hatta niyet bozukluğ, bir eşit imreniş... ylece kabullenemez miydim Nusret’i? Yerin dibine batası bir akla uşaklık ediyoruz: Değışiğı, rneksizi, uyuşmazı göresi gözümüz; taptaze, yabancımış şarkıları duyası kulağımız yok. İllaki ezberlerimizdeki dirhem, baba yadigarı terazi. Olursa, kendimizinkini andıran gidişatlar-dan olsun. Hani neredeyse hayatı bile ezberleyip, sonra yaşaya-cağız... Berrak gzly, bitirim Nusret! Dik kafalı, altın dişli, insan sarrafı... Oynağından, biçimlisinden, afallatıcısından... şairlere sorunuz: Bu kfir oğlan iin şiir yazılmaz mı deyiniz. Ne şiiri; destan bile yazılır, diyecekler.

Boş gezenin boş kalfasıydı. Nerelerde konaklar, kimi kim-sesi var mı, bu boya nasıl gelmiştir? Bilmezdik. Merakımız pek depreştiğinde, samasapan bir masal anlatır, daha da dibini eşe-

lersek, heybeyi omuzladığı gibi savuşurdu. Sesi, bıyık buruşu, keyif çatışı, kafasının işlekliği, her şeyi bir tuhaftı... Kimi zaman, ayağında keçi derisinden bir çarık, sırtında al, yeşil yamalı bir mintan; kimi zaman bir çardaklı kahvede, bir deniz kıyısında yatmış uyumuş. Onu kalabalık bir caddede Robenson'la gezirken gördüm; ilkbahar akşamıydı yalınayaktı... Onu yitlik anıların üstüne düşmez gördüler; ağızları açık kaldı... Güzel, iyi, gerçek günlerin peşinde yellim yepelekti... Dünya işlerinden anlar, sanattan anlar, halden anlar, şaraptan anlar... Savunuşu, yerışı usta işiydi.

Beterin beteri bir ilkbahar yaşadı sonra... Yani ilkbahar beterin beteri değildi de; Nusret'in durumu beterin beteri idi. En yakınları düşünlerine Kamber etmez oldular, şusu busu, çiğeri metelik etmezlerin diline düştü. Günlerce aç taksir, gecelerce barınaksız. Yufka yürekli kişilerden olsaydı, şu zincirsiz deli şehirde tebdili şaşar; itici vesilelerle başa çıkamayınca, veremlere, kötümserliklere, umutsuzluklara yakalanabilirdi. İlaçsız, dölseksiz ölür giderdi. Pısan, ilezeleşen cinsten değil ki Nusret... Direnen, debelenen cinsten. Hâlâ şaşarım: Hâlâ oyunbaz, hâlâ çileden çıkarıcıydı. Koltuğunda yarısı yenmiş bir ekmek, cebinde içki şişeleri, dudağında gülümseyiş... Kılıç gibi kış geliyordu. O yaşanası yazların, menevişli günlerin bitimindeki eşik... O turnalı, akçıl tavan boz bir urba kuşanacak. Kurduğumuz nice düzen bizi bırakıp gidecek. Yadırgaması, acemiliği içimize üşüşecekler. Hayıflana, gocuna o çiğ, mayhoş civara yollandığımızda, perşembelerin, cumartesilerin ardından, Nusret'in yerinde yellere esti... Kimselere danışmadan kalkıp gitmiş; Yozgat'lara, Siirt'lere, Muş'lara, mapuslara gitmiş belki... Bir çatı altında uzun boylu karar kılmadığını zaten bilirdik. Şuracığında bir bıkkınlık, onulmaz çeşniden bir varıp gitme özlemi! Deniz aşırısı, gün ötesi bir yerde Nusret'i bekleyen insanlar, öyküler var. Katışmadığı âlemleri noksanlaştıran kişilerden olduğunu o kez anladık. Özledik, övdük, çekiştirdik.

İki ilkbahar sonra çıkageldiğinde gözleri bir ufalmış, bir sönmüş... Ismarlama esvap, rugan iskarpin, köstekli saat, damat tıraşı... Ama, rüzgârlı, özentili değildi artık. Yalınkat, duruk, sıra işi, ortalıktan bir adam. Can damarı, bamteli kopmuş gibiydi.

Lüküs bir meyhanede sarhoş olduk, anlattı; uzaktan uzağa hı-sım çıktıkları geçkince bir kadın bunu koluna takıp götürmüş; rahmetli efendisinden kalma çiftliğe kâhya etmiş. Günbaşları kamyonla Tekirdağ pazarına üzüm, karpuz, mısır, ayçiçeği ta-şısın; can yoldaşlığı etsin, garip gönlünü eğlesin diye... Dört gün mü ne kaldı; hadi eyvallah! Hanumefendiciğinin yanına. Geçim dünyasının izni bu kadardı... Mektuplaşmadık da... Ona bu yılki İstanbul'u, baharın uzun sürdüğünü, Mehmet Ali'nin iyileşme-ye tutan veremini, Nurhayat'la Şakir'in düğününü anlatama-dım. Kulakları çınlasın bari...

* * *

Laf lafı açmışken daha nicesini sayıp dökmek isterdim... Leman'ın çilesini, el kapılarında yırtınışını, Antalya sahillerini, açık hava gecelerini, Kenan'ı anlatırdım size. Bütün bunlar nisanlar, ma-yıslar, haziranlar içinde geçerdi. Gelgelelim içim rahat değil ki... İlkbahar, ilkbahar, ilkbahar. Gına geldi artık diyecekler var, bili-yorum. Böyle zırlıtlılar karın doyurmaz ki... Diriltici çağınlarmış, ölümsüz hatıraymış; iplemezler öyle şeyleri. İşte Sabri, mühen-dis yeğenim, Türkân Hanım, İsmail, Naci, eski karım... İlkbahar onların işine yaramaz. Var mı onlara beylik dünya, para pul he-sabı, kandırmacalı oyunlar? Uşaklı konak, baklava börek, pufla döşek var mı? Bir fincan acı kahvenin bile kırk yıl hatırı var; ko onların da kulakları çınlasın.

Yenilik, S. 10, Ekim 1953, s. 5-6

Gurbet Elde Her Akşam

İstanbul'u gözümde tuttüre tuttüre içiyorum. Saadet'e olan aşkımı beterleştire beterleştire içiyorum. Dirile dirile, ayıla ayıla. Dükkânın önü pimpis bir sokak. Develer, katırlar, çarşafı, peçeli öcü gibi kadınlar, eski püskü faytonlar geçiyor. Bakılası yerleri yok. Bir ara rüzgâr çıktı. Sokak tozuyor. Güle oynaya içiyorum. Bir Kürt oğlanı tulukla su taşıyor; pıyırım pıyırım mintanı. Kapıda biri var. Sırtı dönük olmasa ben bu adamı bir yerden tanıyacığım. Yüzü seyrek sakallıysa, kırış kırışsa, gözleri evinden uğramışsa... Öyle sinemada görmüş, romanda okumuş falan değilim... Elini sıktım bu adamın. Tütün içer. Kimsesiz. Ölürsa, gurbet döşeginde ölecek. Balıkesir günlerimde bu adam. Yoksulluğumda. Seyrek zenginliğimde. Deli divaneliğimde. Konuşması bitti işte, geliyor. İdris! Bingöl'den tanışıyoruz. Çarşıdan dağa sapan sokağın köşelemesinde çardaklı bir aşçı dükkânı vardır. İdareten içki miçki de verirler. Çapakçur deresi kumsallamıştır. Hâlâ yeşilimsi yeşilimsi, bir serince söğütler. Dikenler, çotuk meşeler, oğlaklar, yozbüyülerle hıncahınç dağların ta tepesinde birer avuç kar. Sıcacık. Boş masa yoktu, tenhaca diye bunlarınkine çöreklandık. Üç kişiydiler. Civar köylerden birinin muhtarı, bir asker kaçağı, bir de bu; İdris. Âşık mâşık değilim o vakitler. Genişim. Paralıyım. Anasızım. Ertesi gün yolcuyum bir yerlere. Bakınıyor. Bakınacak tabii; iki eli kanda olsa, iki kadeh içecek.

— Buyursana İdris'ciğim!

Bir kanım afalliyor. Ele geçmez bir yüzü vardı; gene öyle. Ayağa kalkıp tokalaşıyorum.

— Birden çıkaramadım, diyor, (sesi boğuk boğuk, erkekçe ağlamaklı, öyle güzel), hoş gelmişsin. Aradan üç yıl geçti, ha? Dile kolay... Bir daha rastlaşamadık da. (Kendi evindeymiş gibi oturuyor.) O yaz ne sıcaktı İzmir.

“Benzetti” diyorum; “Dalgada gene...”

—Hani bir gece Pınarbaşı'na gitmiştik; İbrahim'in bahçesi-ne... Üçümüz. Hamide de vardı. Bülbül susturacaktık. Yorgundun, tez sarhoşlamıştın. Dilberin Hamide'ye bile el sürmedin o gece. Bir boy ağladın. Bir ara gazel falan da söyledin. (Gülüyor.) İstanbul'da bir dostun varmış. Gece yarısı tayyare kiralayıp gitmeye kalkıştın. Kafan yüksekti. Ben böyle olacak adam değil-dim, diyordun. Soyunu sopunu saydın. Okuduğun mektepleri. Onunla mısın hâlâ?

— Yok canım, diyorum, ismini bile unuttum.

— Saadet'ti, diyor.

İş çatallaştı şimdi... Ben bu serseriye nereden tanıyorum? İzmir'den mi? Bingöl'den mi? Unutmuşum. Tezgâha döndü. Kıvırcık oğlan çinko bir sahana soğanla maydanoz doğruyor. Tırnakları, bilekleri kir pas içinde.

— Muhittin, bir kadehle üç beş parça buz getiriver. (Bana) Haftalardır buraya bağlandık kaldık, diyor. Adanalı bir Arapoğ-luna uydum. Bıkındım zaten. Kalk gidelim; orada şöyle bir iş var, diye ayarttı. Sözde, haftasına kalmadan bin kâadın yolunu bulacaktık. Oradan, ver elini Urfa! Güz sonu şöyle bir İstanbul yapacaktım. Beyoğlu'nu, Galata'yı, Üsküdar'ı göresim geldi. Mihriban gene Mıgır'ın evinde mi acap? Kınalı'ya da uğramak lazım; Nezir'e... Birkaç voli balığa çıkardık. Kürek çekmesini, ağ silkmesini, kepçe kullanmasını yeniden öğrenirdim.

İdris şeyder, cam üstüne yağlıboya resim yapar: Camiler, yaldız zırlı Arapça yazılar, Kanuni Sultan Süleyman, denizkızı, sırça çanakta kavun, karpuz, zerdali... Bağlama çalar, hırsızlık eder, şiir yazar, gemicidir, halk doktorudur, dört dil bilir... Kırk yıllık ahbap gibi dertleşiyoruz. Kadından, geçimden, gurbetten, eski günlerden dem vuruyoruz. Ona, tasarılarımı, sürçmelerimi, düşlerimi, Kâzım'ın kalleşliğini anlatıyorum. İçlerinde azıcık da yalan payı var... Değil öyle geceli gündüzlü, Nimet benim koynuma bir defacık olsun girmemiştir. Van'dayken bir alacak

mesalesi yüzünden kanlı bıçaklı olmuşuz; semtine bile uğramış değilim, kimin nesi o Kürt Mustafa? Kâzım'ın beni dolandırdığı yalan. Tuhafıma gidiyor bazı; kimi yeri çil çil ustaca, kimi yeri körkütük acemice yazılmış, düzenlenmiş bir oyunun içinde gibiyim. Çevremde nazeninler, herifler var. Dostu, düşmanı gırla. Bir dolap dönüyor. Ara sıra acıkıyorum. Gemilerdeyiz. Kerhanelerdeyiz. Kâh kavuşma, kâh ayrılık. Misafirlikler. Bir şeyler değişiyor, tazeleniyor, tavsıyor. Sırası gelince bir serinlik. Sonra ılıyor, karışıyor. Başucumda yakinen o asma dallarını bir görseniz! Kuytu kuytu pencereler. Akşam iniyor usulcacık. Meyhane-ye gelenler var. Üşüşenler var. Atları kapının önünde akasyaya bağlı. Sırası gelince İdris konuşuyor:

— Pire'deyken, Tasula adında bir kadın tanıdım, diyor. Kocasını yeni ölmüştü, hali vakti yerindeydi. Canıma tak demişti Pire. Anası, görümcesi, hastalıklı bir oğlu... Kanına girdim; varını yongunu bohçalayıp peşime düştü. Tam iki ay Kıbrıs'ta konakladık. Güzeldi, diri, dosttu ama yüreğime aykırıydı. On günlüğüne Rodos'a gittim. Geldiğimde, baktım, bizim sokağa tıfıl bir Rum oğlanı dadanmış. Akşama sabaha kırıştıracaklar. Erkeklik bizde kalsın gibilerden, çözdüm palamarı. Yallah Suriye'ye...

Öyle cana yakın ki. Yüzü acıyor birden. Sağ bacağına ovuştursun, şöyle bir duralasın, oh desin; geçer...

— Yıldönümü, diyor, kurşun yaraları sızlamaya başladı gene.

Paçasını dizkapağı hizasına sıvıyor. Baldırı üç yerinden düğüm düğüm. Nerelerde vuruldu? Neyin peşindeydi? Neden kaçıyordu? Sırası gelince onu da anlatacak: "Şam'da" diyecek; "bir Zahit vardı. Ortaklaşa hırsızlık ediyorduk. (Öksürüyor.) Hep bu öksürük yüzünden... Bir gece devriyeler düştü peşimize. Güçbe-la, Zahit'in baldızının evine sığındık. Karı bizden çetrefilliymiş meğer... Kaçakçılara yataklık etmek onda, büyücülük onda, yankesicilik onda, pezevenklik onda... Çirkindi ama, akıllıydı. Kartı ama cıvıl cıvıldı. Bayılırim öyle kadınlara. Üçümüz rakı içtik, nargileler doldu doldu boşaldı. Sarılıp öptüm bir ara. Bahadırılığı tuttu eniştenin; yoktan yere hır gürl! Ben bıçağı kasığına daldırıp, sokak kapısını buluncaya kadar tabancayı boşalttı deyyus! Nişancıymış da. İlaçsız, doktorsuz iyi edene kadar akla karayı

seçtim. Tuzlu su, mavi ispiro. Kurşunun biri içerde hâlâ.” Uzanıp, elimle yokluyorum, kısığının altı taş gibi. Laf lafı açıyor. Sinan’ın puşluğunu anlatıyorum. Buralara geleceğime yakın, tertemiz bir aile yuvası kurmayı tasarladığım Nihal’i, bu biricik arkadaşşıma emanet etmiştim. Gözüm arkada kalmayacaktı. Ama, sen tut, Haydarpaşa garındaki tükürüğüm kurumadan, kızcağıza dertakıl* al... Aklını gönlünü çel... “Sen ona değil; benim gibi tahsilli, tuttuğunu koparan, sadık, istikbali parlak delikanlılara yakışırslın!” de. Uzunköprü’de başşıma gelenleri anlat... Şiirlerimi oku...

— Gebertiverseydin, diyor İdris: Müslüman dininde temizlik imandan gelir.

Sinan’ın Balıkpazarı’nda bir meyhanede kan revan içinde kaykışşı gözümün önüne geliyor. Bıyıkları yumuşayıvermiş. Kahverengi elbisesi vıcık vıcık. Bir pazar akşamının en hızlı saati. Bu vakitlere bayılırdı Sinan... İçim cız ediyor. “Demek” diyorum; “İdris’in bir aşnası olsa da, ben bu kıza tutulsam, ömrüme eklemeye yeltensem, bir mutluluğa yakışsak el ele; bu koşup beni öldürecek!” Bir nebze soğuyorum İdris’ten. Artık hoşşıma gitmese bari... Gitmiyor. Sussa bari, azıcık kafamı dinlesem...

— Sen yapsan böyle şeyleri yakışık alır... diyor.

Rakıyı şaraba çevirip, iki şişe birden açtırıyoruz. Dostlarıma karşı güvenimi yitirmemeliyim. Umut, iyimserlik, güler yüzölölük biriksin içime. Öfkelerimi, alınganlıklarımı kırpmalı, onarmalı. Bu saatte, bu yerde İdris’ten iyisi bulunmaz. Bana bir masal anlatsın, beni can kulağıyla dinlesin hele... Efkârım, şuramın burkuntusu, korkularım şakadan olsun... Yarın sabah erkenden, cezaevine gireceğim de. Nedenini sorma, öyle gerekiyor. Sana her hafta mektup yazacağım tabii. Diyeceğim ki: “Bite kardım. Bu yemekler böyle giderse ülserim tepiverecek. Yatağın otunu boşalttım bugün, kıtık dolduracağım. Avlu kapısının yanında ki gül kurudu. Güvercinin yavrusu sizlere ömür. Kömür işinde Siyami Bey sana bir kolaylık gösterecek. Baki, Sabahat’ten boşandı, ha? Resim mesim yapmıyorum. Bana tütün yolla, kâğıt kalem yolla. Madam Sigler’le kes merhabayı.” Diyeceğim ki: “In-

* Dergide böyle dizilmiştir. Metnin bağlamı dikkate alınarak, bu kelimelerin “derhal takı” ya da “da takı” olması muhtemeldir (Haz.N.)

san, bulunduğu yeri, şartları, durumunu, gidişatını yakıştırmalı kendine.” Ne işim var burada, diye sormamalı. Yoksa, hayatın, gerçekliğin dışına çıkar. Şaşalamamak, dünle yarın arasında yaşamamış bir yer bırakmamak, gücünü, çıdamını, etkinliğini pekleştirmek için, insan kendini ayıplamamalı.

Ölümlerden kurtuldum. Beş vakit namazlar kıldım naçar. Ne uykular uyudum, ne uykulardan uyandım. Az ötemde haziranlar, eylüller, kış kıyametler, ilkyaza bırakılmış düğünler sezdim. Hürlük özlemi beni esritti. İki güvercinim dört oldu. Ellerim ufaldı. Avuç içi kadar yerde saatlerce yürüdüm. İspirto içtim. Şuramda kırpışan sevilere, usluluğa, aydınlığa yakışmazdı. Yakıştırdım. Nice türküler ezberimde. Yaşamadıklarımı yaşamış gibi andım. Güvenle, hazla. Bir denizciğim olsaydı. Yağlı, dumanlı, karpuz kabuklu. Bir kayığım. Sahilde bir evim; tahta kapı önü bahçeli. Bahçesinde maydanoz, ham erikler, yalın kat menekşe, kaz kümesi... Saadet tavaşını sever diye bir sabah istirongilosa çıksaydım. Kurşunburnu önlerinde bir kâfir lodos. Alamana alabora! Issız, kumral bir adanın kumsalına varınca bayılmışım. Ertesi gün Saadet’i bir motorla getirip elli metre ötemde denize atsalardı. Hep o kırçıl, içi bulutlu تنها denizin bitişiğinde yaşasaydık. Nedense, arsa satar gibi deniz satmazlar. Yoksa Saadet’in küpelerini rehine kor, Yenikapı önlerinde üç arşunluk bir deniz alırdım. Süslerdim orasını. Bir sal, mantara bağlı rakı şişeleri, paraketa... Yosunlarında karides beslerdim. Sırf iş olsun diye, yârimi alır, gurbete çıkardım. Denizimizi özlerdik.

Beni koyvereceklerine iki gün kala İdris de geldi. Kelepçesi-ni iç kapıda çözdüler. Akşam ezanına kalmadan herkesle dosttu. Çay kaynattılar İdris’e. Ekmeklerini, cigaralarını paylaştılar. Takım taklavat serildi ortaya: İdris, açık saçık, masalımsı resimler çiziktiriyordu. Mavi, eflatun, turuncu kalemle; öyle canlı, öyle şeytanca... Gencecik ama, kırk civcivin anasını yemiş bir prenses, anadan doğma pencerenin önüne uzanmış. Ötelerde ayışı-ğı, nesli tükenmiş bir orman... Çevresinde papağanlar, tavuslar, sevdazede bir Arap, ayaklarını öpüp kokluyor. Sedef kakmalı tepside zehirli nar şerbeti, yatağın başucunda iki engerek... Leylak dalları... Şimdi pencereden aslan gibi bir şehzade girecek. Arap’ı hançerleyecek, yılanları doğrayacak. Cup! Aşıftenin koy-

nuna. Ortalık ışıyınca kadar sevişecekler. Şafakta bir yudum nar şerbeti! Ertesi akşam prenses gene o döşeğe uzanacak. İdris bu resimleri bekâr gardiyanlara, genelevlere satardı.

Sevdiğimsin; nerelerdesin? İstanbul'dasın tabii. Hamam yapmış, sıcak sıcak, konyaklı bir çay içmiş, sokağa çıkmışsın. Galatasaray'a doğru yürürsen, Zekiye'ye rastlarsın... Yol üstü bir yere oturuverin. Beni çekiştirirsiniz. Erken dön evceğizine. Sobanı yak. Çorbanı pişir. Yatağa gir, bana bir mektup yaz: Param bitti, de. Pembe entarim eskidi de. Hani şu bunak avukat peşimde fır dönüyor, de. Önümüzdeki hafta içinde sahiden gelecek misin, de. Cumartesi günü elime varır. İçime ılık, arık, misk kokulu bir su dökülür.

Kimin aklına gelirdi? Sokaktayım. Yüzüme hanidir ilk defa güneş vuruyor. Derim kamaşıyor. İkinci inmek üzere. İdris beni uğurluyor. Aramızda parmaklıklı kapı var.

— Güle güle, gene buluşuruz, diyor.

Yepyeni, dipdiri bir hayata döneceğim. İçimde beni ben eden umutlar, düşler...

— Çok isterim ama, diyorum, nerede?

— İstanbul mapusanelerinde, diyor.

Saatim yok. Koşar adım istasyona yollanıyorum. Bu vakitler İstanbul'a bir tren olacaktı. Hani düdüğünü duyardım hep.

Seçilmiş Hikâyeler, c. 9, S. 24, Ocak 1954, s. 6-12

Enayilik

Hele bir düşünün, ilk gençlik yıllarından bu yana şunca zaman geçsin; okullarda dirsek çürüt, ölümlü dünyanın girdisi çıktısıyla cebelleş, çevrenden bir hayat felsefesi, bir ciddiyet, bir gönül tıkanıklığı edin, bu süre içinde yüreğinde çıt çıkmasın da, güzel güzel ömrünü tüketirken bir eksik eteğe sevdalanıver! Nefret nedir bilmez adamdım; bu yüzden aşkı da benimseyememişimdir. Lirism'le bu yüzden kafa barıştıramadım. Duygulu nişanlım Sulhiye'den bu yüzden soğudum. Bu yüzden şairane Üsküdar'ı bırakıp, Beyoğlu'na taşındım. Politikaya, müzelere, para biriktirmeye merak salışım, ölümlü dünyaya göç edişim hep bu yüzden... İşlerim tıkrındaydı. Oh, ne âlâ memleketti: Zorla mı yahu? Aşk istemiyorum! Ne o? İnsanı hayata daha fazla bağlarmış da, şu bozuk düzende bir külâh kapabilmek için yırtınışının gerçek bir değeri, anlamı olurmuş... İstemez! Anlıyorum; insanoğlu çeşitli yaşlarda; şöhret, ikbal, dünyalık, hürriyet gibi şeylere abayı yakar. Hatta, bunlar için başcağızını derde sokar, mapuslara bile düşebilir. Ama, bir kadın için? Hâlâ aklım almıyor.

Davudi bir ses kulağının dibinde günler geceler boyunca avazı çıktığı kadar bağıırıyordu: İşte İstanbul... İşte yazın eşiği... işte bir akla uyup dünyaya gelmişsin... Senin gerek gündelik, gerek tarihsel varlığın; iyimserliklere, çağdaş korkulara, umutlara, insanca ödevlere, gün ışığının muştularına ekli... Bütün bunlar kendi yağlarıyla kavrulmazlar: Ortalığa senin elin değmeli, aşkla değmeli elbette! Aşksız insanın eli bir işe varmaz. Sen bitirim, sen akıllı, sen kahraman, sen güzel... Yani kısacası ayartıldım,

kafeslendim; kendi kendimi gözümde büyüttüm. Günümü, gi-dişatımı değerlendirecek bir aşk peşinde taban tepmeye başla-dım. İskelede, tramvayda, sokakta, lokantada, misafirlikte, sar-hoşken, ayıkken hep aşk vesileleri kolluyordum. Ölümlüsü de, ölümsüzü de başımla beraberdi. Şuramdan kopup, dilimin ucu-na gelenlerin hepsini sayıp dökmeyeceğim. Yalnız şu kadarını bilin ki, beni rezil edip bir köşeye koyan, şu gâvur icadı ilkbaha-rın ortalarında dadandığım bir meyhanedir. Başınızı belaya sok-mamak için dükkânın adresini vermeyeceğim. İlkten Kâzım'la gittik. Kâzım'ı belki tanırırsınız: Dosta, içkiye, karışıklığa, musiki-ye, hürlüğe düşkün; yarınını yaşamaya elinde fermanı olmayan; cömert, kendince, şatafatsız bir çocuktur. Mesela, Macit'le da-rılabilirsiniz: Dedikoducudur, yüreği cahildir, kendini bir bok sanar. Suphi de öyle. Abdullah da öyle. Ama Kâzım? Kâzım'la bozuşabilenin alnını karışlarım.

İlkbahar yükünü tuttukça içim içime sığmıyordu. Bu mekândan gayrisini göresi gözüm yok! Pencere kıyısına çörek-lenip, gönlüme, aklıma bir alay, yepyeni hüner, bilgi yazdım. Dünyama, yolculuğuma bir çekidüzen vermeye başladım. Sapı-na kadar erkek kişinin; koltuğunda yağı, tuzu, zerzevatı, ekme-ği, kömürü, gazı ile, akşam ezanı okunur okunmaz, evceğizinin kapısını çalması; kanıksanmış, yıpranmış bir düzende gününü gün etmeye yeltenmesi ne gülünçmüş meğer... Hele akıllı us-luluk? Hele ilerisini düşünmek? Bu ömür törpülerini unufak edesim geliyordu. Şişedeki kanılmaz zehir, içimin karıncalan-ması, Kâzım; beni küflü, böcekli bir kuytudan çekip çıkarıyor, bağımsız, yalanı sahisinden tatlı bir hayata, defterini el yor-damıyla dürdüğüm o çil çil, o yitik toyluğuma aktarıyorlardı. Âşık oluvermem işte bu kerteye rastlar. Nisan bitimi poyrazlı bir cumartesi günü. Panayot'un meyhanesinde, sarhoşundan, bambaşkasından, orta yaşlısından iki bayan... Önlerinde kırkdo-kuzluk, işleri hıncahınç, dışlarında yalnızlık... Kime anlattımsa güldü geçti; adım bu yüzden yalancıya çıktı. Bu öykünün akla sığmaz nesi vardı? Bilmem... Yalancıktan bakışalım, gülüşelim derken perilerimiz birbirlerinden hoşlanıverdi işte... Ben şişeyi kaptığım gibi doğru onların masasına! Benim açık şaraptan da birer yudum aldılar; ben onların peynirinden, piyazından, taze

baklasından çimlendim. Gayri ortaklaşaydık. Kıyıdan öte, üstü yağmurlu daracık bir deniz. Viran kayıklar, türkümsü bir uğultu. Gayri biz bize... Nigâr kalsın, Perihan'a uğurlar olsun! Her şey öylesine kendiliğinden oldu ki, isteyen inanır pašam!

Eşsizliği şurada; beni anlayacak kadın daha anasından doğmamıştır, diyordum; bu anladı. Ben gayri eve barka sığmam, diyordum; bu sığdırdı. Benim gibi eyvallahsız erkek gerekirse dişsiz de yaşar, diyordum; bu, ayıbımı yüzüme vurdu. Daha bunlara benzer bir sürü şaşkınlık, huylanmalar içinde bocalar-ken; kendimi sıcacık, menevişli, bahçemsi bir yerde buluverdim. İnsan kısmına aşk nasıl da yaraşıyor. Tavsamasın, çeşni değişmesin diye, işi gündeliğe bindirdik tabii... Çok insanca bir sesi vardı. Etinin sıcaklığı daha insanca. Özdenliği, sitemleri, kuşku-ları, şusu busu... Elimde değil, insanca işlere bayılırım. Mesela, başınızı göğre erdirecek bir başarı vesilesini, bir tadımlık mutluluklara kanıp kökünden sünnet ediverirsiniz. Mesela, yaşanası aykırılıklara uyup, hazırlop bir gidişata tekme vuruşunuz vardır. Bir pire için yorgan yakanlara bayılırım doğrusu!

Bu işin sonu nereye varacaktı? Şuraya belki: Günün birinde sersefil yapayalnız kalıverecektim. Fabrikası top atmış bir yığın anı... Yorgun, ileze bir yürek... Kendini ölesiye harcamışlığın kıvançla, böbürlenişle karışık pişmanlığı, yoksulluğu... Ama, ömrümde öyle bir sekiz ay olacaktı ki! Beni o sekiz aylık hayatımla anacaklardı. En gerçek kusurlarım, gocuntularım hep o sekiz ay içinde... O sekiz ayın dışındaki davranışlarımdan sorumlu değilim. Mezar taşında o sekiz ayın kısacık öyküsü yazılı. Şu yıkılası dünyada sekiz aylık bir ömür sürmüşüm: Nigârlı ömrüm!

Bu sözlerimi ayıplayanlar oluyor — Yakışık alır mıymış? Sen tut; Sümerbank, E.T.T., Üçyıldız mağazası gibi ciddi müesseselerde çalış, bonservisler al, hayatını beyler paşalar gibi kuracak duruma gel; ondan sonra âşık ol! Hem de kime? Kanlıca'daki yalıya, Mahmutpaşa'daki dükkânlara güvenip iki kocadan boşanmış felek oynacağı bir kariya! Bence yakışık alırdı. Nedensiz, belkisiz, fakatsiz bir dostluğumuz vardı ki tadına doyabilene aşk olsun! Hayatının öncesini bile sorup izlemezdim. Öylesine rahat, öylesine hısımdık. Yan yanayken, varımızı yoğumuzu birbirine ekler; pervasız, pazarlıksız bir zaman yaşayıverdik. Neyime

yangındı? Hâlâ bilmem. Gençliğime, zindeliğime mi? Beş para pey sürenin üstünde kalsın. Parama, puluma mı? Ah, olsa da yesek! Kibarlığımıza, zerafetime, çalımımıza mı? Adamı güldürmeyin! Ama ne iyi, ne kanıcıydım o zamanlar... Doğan güne, gençliğin tadına ayak uydurmak boynumun borcuydu. Bakarsınız; Nigâr'dan kopup gelen nice düş, dirilik, uçarılık içime üşüşekomuş... İnançlarım, ilgilerim, isteklerim... Bunların hiçbiri boşuna değildi ki.

Ben gayri sıcak, kitli bir yuvada, dışarıdaki zirzop âlemin angaryasından bıkmış olarak, kadınıma koynuma alıp yatmaya alışmalıydım. Bana bir ev penceresi lazımdı: Önü sokak. İnsanların telaşını, dövüşünü, nankörlüklerini, hırboluklarını bağrına basan koyu bir gün ışığı... Hengâmenin eğriliğini, kalpsizliğini kolağan edebilmem için o köşeciğe bağdaş kurup oturmalıydım. Kimseciklere güvenmemenin, şu deli dünyayı candaş bilmenin başka çaresi yoktu. Pılyı pırtıyı topladığım gibi doğru Nigâr'ın evine... Oracıkta elifi elifine sekiz ay konakladım. Yani bu aşkın içine haziranlar, kış kıyamet akşamları, salılar, tutsakça durumlar üşüştü. İliğimi kemiğimi sömüren bir sekiz aycık...

Üsküdar'ın ötelerinde o koskoca dağ bahçeleri, mavişliği sonsuzluğundan ulu bir tavan, fitne fücür çağan kuşları beni önlerine kattılar. Tutabilene bravo!

Fazla kaçırdığım vakitler, hayallerim zirvalamaya başlıyordu: Sırtla yavuklunu, buralardan tüy! Yakacık yolundaki o taş yapıyı kirala. Gündüzleri ortaklaşa sevinin, tasalanın; geceleri bir yer döşeğini ortaklaşa ısıtın. Bir kızınız olsun; ismini Şiir koy. Nikâhlanın da! Niye öyle bir tuhaf baktınız? Tabii nikâhlanırım. Benim gibi esmer, onun gibi civan kalpli yavrumuza piç dedirtcek değilim ya! Ertesi gün ayılır, sokağı boylayınca bir başkalaşırdım: Gerçekçi, ötesini hesaplayan, bilgeliğini takınmış çağdaş bir insan... Kuşluk vaktine erişince aşk nöbetleri yeniden sökün ederdi: Nigâr'sız yaşanamaz, dedik ya! Nigâr'sız ne İstanbul, ne sen, ne ben, ne ölüm korkusu var! Ucundan tutulmaya değer bir iş bile yok... Ocağın onsuz yanmaz. Su, boğazından lıkır lıkır geçmez. Ekmeğin bayat, urban iğreti, sohbetin yitik. Ertesi sabah kapıyı vurup çıkarken, cebime rakı, cigara paramı kor; sırtımı sıvazlar, kulağıma okumuşça, sevdalica laflar fısıldardı... Şimdi

sırtımda gördüğünüz şu kirli yağmurluk Nigâr'ın yadigârıdır. Bu damalı gömleğin, koltuğumdaki kitapların parasını hep o saydı. Elim ekmek tutunca kuruşu kuruşuna ödeyeceğim.

Neyse, günden güne iş cıvıdı. Şımardım, işi serseriliğe vur-
dum: Zührevi hastalıklar, şiir hevesi falan fıstık... Bakarsınız
düğün dernek içindeyim; kırk gün kırk gece eve uğramak yok.
Bakarsınız ta Erzurum'dayım. Sultan Süleyman'dan kalma bir
gözü peşinde. Bakarsınız mapusta... Sonra, açlık, perişanlık ca-
nıma tak der; Nigâr'ın kapısını yeniden omuzlardım. Elimde bir
tomar beyaz karanfil, Nigâr, şıpıtık terliklerini sürüye sürüye ge-
lip kapıyı açar; nerelerdesin yahu? derdi. Sarmaş dolaş olurduk.
Ağzını, gözlerini, ellerini, ayaklarını öperdim. O gece, uyku-
suz duraksız, sabaha kadar dertleşir, özür dileşir, yarına, ertesi
güne, gelecek yıllara dair hayaller kurar, sevişirdik. İlk dalaşma-
mız Eylül'ün 22'sinde. İncir çekirdeği dolduramaz meseleler, söy-
lentiler yüzünden. Sözde, benden izinsiz sokağa çıkmış da, bir
tüccar kafeslemiş bunu... Önce Akıntıburnu'nda kelleyi tutup,
sonra otellerden birine kapağı atmışlar... Sözde, Hicran denilen o
şırfıntıya benim sırlarımı, ayıplarımı anlatıyormuş... Sözde, bana
bir iş bulması için bankacı Hilmi Bey'e yalvarmış... Sözde yalvı
satıp gizlice İtalya'ya gidecekmiş... Napoli'de, Venedik'te bir yaz
yaşayacak... Oradan Fransa'ya geçip, Muleru'lar, Pigal'lerde,
Monparnas'lar, yiyecek paraları... Vay geçmiş i boklu! Ertesi
gün işi temelli cıvıttım. Eskiciyi çağırıp, o dilberim Kütahya ha-
lısını 50 liraya sattım. Üç gün üç gece, evin kapısı nerede? Bilin-
miyor... Bıktığımdan, Nigâr'a kanıksadığımdan mı? Yooo... Hani,
Şarklı erkeklere vergi bir tarafımız var ya; işte onun depreşmesi.
Belki de işgüzarlık, cehalet, küçüklüğümde aldığım kötü terbi-
ye... Neyse... İkinci hırlaşmamız Aralık ayının 3'üne rastlar. Saç-
larından tutup yerlere çaldım Nigâr'ımı! Kuzu derisi mantosu-
nu, naylon çamaşırlarını, hatıra defterini makasla dildim. Gık
bile demedi. Ama bu sefer Nigâr'ı kırdığımı, gönülceğizinin bir
yerini boşalttığımı, bana karşı olan güveninin, muhabbetinin
kısılp noksanlaşacağını sanarak şöyle bir toparlandım. Gayri
bütün günüm dizinin dibinde geçiyordu. Ahbapların çoğunu
boşladım. Rakı mı içeceğim, Nigâr'ımla karşılıklı... Nigâr'dan
izinsiz yüznumaraya bile gitmez oldum. Tüyleri ürperse doktor

koşturuyordum. O, Alâattin'in Lambası, ben etrafında pervane! Mahmutpaşa'daki dükkânlardan birini satıp; kürkler, pandantifler, rugan iskarpinler, pikap radyolar aldım Nigâr'ıma... Sadakat yeminleri ettim! Bu, insanca çelebice, yavukluca davranışlarının sonu nereye vardı bilir misiniz? Nigâr benden soğudu!

Özenmelerime, deli divaneliğime, dobra dobralığıma kıs kıs gülüyordu haspam! Derken Beyoğlu'nda akşam piyasaları başladı. Şu lokanta senin, bu muhallebeci benim, fink atıyordu. Oğlanvari saç tıraşı, çıradan meze, takma göğüs... Beni iplemek, dünyayı iplememek... İşte size Ankara'daki bir arkadaşına yazdığı mektuptan bir parça:

"Sorma şekerim; bizimkinden gitgide sıtkım sıyrılıyor. Bir kibarlaştı, bir nane mollalaştı ki... Her şeyime kul kurban! Nerde o eski dediği dedik çaldığı düdük, eyvallahsız, gürül gürül erkek? Nerde şimdiki hanım iğnesi? Ben onun anası, bacası, yavuklusu, hatta... Peygamberiymişim! Tövbe tövbe! Ama asıl maksadını da sezmiyor değilim hani... Bu arada birtakım kötü kötü şeyleri yüzüme gülerekten bana belletmeye çalışıyor. Bol bol kitap okumalıymışım, Fransızca öğrenmeliymişim. Alaturka'yı işitesi kulağım olmamalıymış. Deli mi, ne? Zaten delilik bunların sülalesinde varmış: Amcası, şimdiye kadar keşfedilmeyen bir altıncı kıtayı yayan keşfe çıkmış. Büyükannesi sabahtan akşama kadar büyücü büyücü dolaşır: Kendine sekseninden sonra koca ararmış. Halazadesi Yahya Kemal'in şiirlerine hayran..."

Sertliğimi takındığımda iş işten geçmişti. Kötü bir şubat gecesi Nigâr'ın kapısı duvardı bana!

Seziyorum; sana yakışır mı ulan? diyeceksiniz... Bir vakitler koynuna girmiş, ömrünün şu kadarını uğruna harcamış bir insanın –şimdi yüz çevirdi diye– ıçığını cıçığını ele güne duyurmak sana yakışır mı? Bana değil kimseye yakışmaz. Fakat peşin hükme kapılıyorsunuz: Nigâr'ı, Nigâr'la aramızda olup bitenleri ben size düpedüz anlatmadım ki... Hatta Nigâr ismi bile uydurma. Asıl adı Neriman'dı.

Bir gece tiyatroda rastlaştık, yanında yoncalara nispet, içi dışı İstanbullu iki hanım. Biraz sitem, iğnelemeye yeltendim.

"Enayi, dedi; bu dünya senin aklına uyar mı sandın?"

Güldüm, afalladım, dayak yemişe döndüm.

Sonra aradan yıllar geçti. Evlendim, çoluk çocuğa karıştım. Ayda 300 lira gelirim var. Karaciğerim iyileşmeye yüz tuttu. Dünya görüşüm, yaşamak sevincim eskisi gibi değil. Şimdi size soruyorum: Enayi kim? Ben mi o mu?

Seçilmiş Hikâyeler, c. 10, S. 25, Şubat 1954, s. 33-39

İstanbullu

Bu sefer beni teneşir paklar. İstanbul'a gidemeyeceğim nasıl olsa... Siirt'te bir memuriyet paklar. Âşığım. Hepsine müstahakım. Bu cumaki postada, bırak paketi, iki satırlık mektup bile yok. Nisan gelince gözlerim kör olacak. Hayalarımı buracaklar. İstanbul'a gidemeyeceğim. Nerde o eski delikanlı... Dediği dedik, kabına sığamayan, küfürbaz. Yorgunum; sofrayı, yatağı göresi gözüm yok. İstanbul'a da gidemeyeceğim üstelik. Etraf dağlık, kar, kurt, ayı içinde. Kamyonun tepesinde kırk keçi, eşkıya kılıklı bir Kürt, satılcınlı iki taze, birinin ağası, çoluk çocuk, bir de ben. Şoförün yanında bir kaymakam, bir tacir. Elazığ'a gidiyoruz. Biliyorum, oradan İstanbul'a göndermeyecekler. Katiyen. Meftun benden akıllı çıktı. İşgüzar oğlan. Kaçtı düpedüz. Herif esrar, kumar tiryakisi. Ezberlenmiş hayatları yaşamamak tiryakisi. Ben de kaçsam ya! Sözde İstanbul tiryakisiyim. Muş treni gün aşırı saat 6 sularındaydı. Palu'ya kadar sine sine yürüsem; kâh ürkek, kâh bahadır, kâh pişman. Sözde delicesine âşığım, hürlük tiryakisiyim. İstanbul'suz edemem. Laf o; bal gibi edermişim işte. Oynak havalara söylemişim, çiçek miçek koklarmışım, etrafımla geçinebilirmişim, kahrkahanadan kırılırmışım icabında. Üç beş ay anılar oyaladı. Mektuplarla, düşlerle, umutlarla avundum. Sonra gittim bir ara, döndüğümde bahardı. Elifi elifine 4 yıl oluyor. Ama artık İstanbul'u göremeyeceğim. Üsküdar vapurunda yerim yok. Tünelin hıncahınç saatlerinde, kimse şu yaşlı başlı halime bakıp bana yer vermeyecek. Oysa ki ne kadar isterdim. Yaşamama, sağlıklı kalmama hak veren insanlar, selamıma selam, küfürüme küfür...

Haliç'e o morumsu akşam bir daha insin isterdim. İstanbul hep-sini verecek, bağışlayacak tıyneteydi. Uluydu, deliydi, bir uğultu, bir uğultu, mercan balıklı, köprülü, Bekir'li, Huriser'li... Taş çatla-sa orası! Ölmesine kolaycacık ölmem. Öyle rezil rüsva da olmam belki. Kalbim tıkanrsa bir yolunu bulup açarlar. Su istesem, su. Döşek istesem, döşek. Şiir istesem, şiir. Ama, İstanbul'a katiyen yollamazlar. Allah'ını seven gelip bir gece yatsın şu Zevkiselim Otelinde... O kedi yavrulu yatağa hele bir yol girsin... Camın üst kenarı yeryüzüyle bir hizada. Bu karda makine işlemez. Güneşin vurduğu yerlerde buz tütüyor. Usulcacık buharlaşıyor orası. Sonra 4-5 metre bile yükselmeden donup, cam kesilip gene yağıyor. Şu ayak üşümesi, şu ıvır zıvır türkü, ah şu İstanbulsuzluk! Gideme-yeceğim. Barış da olmayacak. Bahar da gelmeyecek! İçkiye alışa-cağım. Tatlı, minicik bir şaka yapsalar küplere bineceğim. Cinayet bile var falımda. Elim kalem tutmayacak. Gidip, yağmurun altında saatlerce dikilmeli. Tırnaklarımı yemeli. Ayaklarıminkini de. Dış-lerimi gıcırdatmalı, çarçabuk dökülsünler, türkü, şu kem bakışlı Zaza, ahlara. Günlük gıdam mı? Bir haşlanmış patates, cücüklü bir soğan, yüz gram helva. Ekmek istemez. İstanbul ister. Bu uğurda varımı yoğumu harcadım. Varım yoğum ne miydi? Pek tatlı bir anam vardı. Mayısta öldü o. Şimdi karşıma çıkıverse de ayakları-na kapansam. Merhabalarım, günaydınlarım vardı. Bir evim olsa satacaktım. Gürbüzlüğümler olsa bıçaklanacaktım. Bütün sokakla-rım, kahvelerim, misafirliklerim İstanbul'da. İstanbul'un da göbe-ği mi olurmuş? Büyükkada'daki o daracık, dört yanından ortalık görünen pimpis oda, İstanbul'un göbeği. Çengelköy İstanbul'un göbeği. Meyhaneci Andon usta, canım Üftadem, sendeki güzel-lik, Bakı'deki zalim çaparı, Erenköy'deki o sarı konak, çıtı pıtı vapurlar. Beşiktaş'ta, Kilit sokağı; İstanbul'un göbeği bunlar işte! Ne anılarım var İzmir'den, Ankara'dan; İstanbul'dakilerin tırnağı olamaz. Ben artık gidemeyeceğim diye mi? Değil vallahi! Bir gü-zelliği tatsam, oturur sana yazıverirdim. Cömertlik mi? Yoo! Ha-cıağalığın daniskası. İstanbul'a varsam da hacığa olsam keşke... Tramvayları, yangın kulelerini satın alsam. Zarfçılar, yankesiciler, kerizciler beni çarpsa! Oh be! Kanıma ekmek doğramak için elin-den geleni ardına komam billahi. Sabahları aç karnıma bir cigara; karşı pencerenin boşluğuna karşı. Susam yağında kızarmış torik.

Şekerli suya Osmanlı çileği ıslayan bir hanımefendi. Üstüne tarçın, öğütölmüş reçine ekmiş. İnsanı ölüme ısındıran bir yatak. Bir müteahhidin yanına giriyorum haftada kesintisiz 100 lira. Karısıyla cümle âlem aşna fişne ya, cup, ben de. Kovulmalar, yemyeşil bir surat, Mary ile nişan. İçkiye böyle böyle başladım. Önceleri bira fena geldi; şimdi ispiroto iyi geliyor. Ölüp ölüp diriliyorum. Ama, İstanbul'da, sırf İstanbul'da! Herkesin her şeyi orada, fazlası bereketlisi, süslüsü... Bol bol. Kol kola Mahmutpaşa'ya gitsek. Ona bir rugan terlik, bir eşarp, altın alsam. Çukurmuhallebici'de birer dondurma yesek. Tam elini sıkıp, gözlerinin içine bakıp ayrılacağım sırada: "Gene mi o kadına gidiyorsun?" dese, manalı manalı sırtsam, deli olsa. Gitgide karım olsa. Sevsem, inansam, umsam, harcasam. Geçenlerde gebe kaldı. Ben, doğursun istiyordum. Topuz gibi bir oğlan. İbrahim'im canım evladım. Ona bir matmazel tutacaktık. Türkçe'den önce İngilizceler, Fransızcalar, Latinceler öğrenecekti. Gülüşü, konuşuşu, buluşa erişi, ama her şeyi İstanbulluca... Benden habersiz gidip aldırılmış oğlanı. Soğumanın tam kertesı. Bir müddet ayrı yattık. Kahve pişirse, fincanı suratına çaldım. Halılara, kapuskalara sümkürdüm. En sevdiğim şarkı Avaramu. Koltuğumda bir albüm, içi yitik mutluluklarla geçmiş olan çehrelerle, gayrı yıkık evler, darmadağın, baldıranlı bahçelerle, gemi uğramaz kıyılarla, kimi ölmüş, kimi evlenmiş hanımlarla, düşman olmuş dostlarla tıklım tıklım. İyi ya, razıyım. Koyverseler ya fakiri İstanbul'a. Katiyen.

İstanbul'da yazıyorum bunları. Bu salı geldim. Annem sağ. Sevdiğim eskisinden güzel, diri, can. Evimize eskiden ikindileri güneş vurmazdı, şimdi vuruyor. Dünyanın en tatlı, en elverişli işlerini peşkeş çekiyorlar. Beyoğlu yeniden icat edilmiş. Saatte bir Adalar'a vapur kalkıyor. Kimin kapısını çalsam, evdeler. Bir karanfil tomarı yakıştırmışlar vazoya. Vazoyu Eskişehir'den hatıra getirdim. Her şeyi var İstanbul'un, her şeyi. Ama gene de bir şeyi noksan. Hey gidi...

Pazar Postası, y. 4, S. 25, Şubat 1956, s. 7, 12

Et

Ah, benim cahil enişteciğim! şoförlüğü de öğretmedin sen bana... Baksana kamyonlar vızır vızır, al Kadriye'yi, git Urfa'ya... Kavun karpuz taşı, yağ taşı. Tasfiyeye uğramış işçi taşı; Çukurova'dan al al getir, dök ulu çınarın altına! Diyeceksin ki: Sen sarhoşsun, vesikanı elinden alırlar. Bu memlekette iş mi yok be eniște; alırlarsa alsınlar! Karaborsacılık yaparım, adam vururum paraylan, evimde barbut oynatırım... Hava yaparım, hava vururum, hava oynatırım... Tuttuğum dallar kuruyuverince, karnımı doyurmak, bizim oraları deli gibi özlemek, Kadriye'ye kitaplar, tiyatro biletleri, İtalyancılar, klasik klasik plaklar belki alabilmek için, kalktım, tâ buralara geldim işte... Bir handa kâtibim. Terslenmişlere, mahkemeliklere istida falan da yazdığım oluyor. Bahar yolcusuyuz. Mahmut'u tanıdım, çok iyi oğlan. Umarım İstanbul'a beraber geliriz; o terlikçilerde iş tutar, ben doğru sana koşarım. Evde misin? Kepenek'i tanıdım, pezevenğin biri! Yani Türkçesi, geçen çarşambadan bu yana bir düzen, bir ilintiler silsilesi, bir geçim dünyası kendiliğinden kuruluverdi. Ötesine de bol bol umutluyum. Tek bir zorum var, ayıp değil ya, bu odada uzun boylu kalamıyorum. Yatıp uyuyamıyorum, yüreğim kazanıyor, hesap kitaptaki toplam yanlış çıkıyor çoğu; bu sabah erken treniyle Maden'e giden iki bacanak vardı, 100 lira bozdurdular, paranın üstünü noksan verdim. Pantolonum ütü tutmuyor, mektuplarım kayboluyor postada. Döndüğümde seni bulamayacağım mı ne! Evlensek de geçinemeyecektik. Yeğenim Ertuğrul katiyen adam olmayacak; o içine çekili ablam yapayalnızdır hayatta. İstanbul

yedi kat yerin dibinde, kalabalığımda in cin yok. Hadi gene buralara, Malatya'lara, Bitlis'lere, Çorlu'lara, Yozgat'lara koşuşacaktım. Görevim tâ kıyamete kadar han kâtipliği, badanacılık, lakerdacılık, kahve meyhane kumkumalığı... Doktorlar reçete-me, ateşe gösterilmiş dalaklar, deliksiz uykular, Yakacık havaları yazacak. Dur, dün bu vakitler başımdan geçen bir hikâyeyi anlatayım da dinle: Bir saat alıyorum, sanki haftasına varmadan bozulacakmış gibi bir duyu içimde. Geri kalacak, taşı düşecek, yelkovanı kopacak; sabaha karşı çanların radyoların meydanların olmadığı bir vakti kollayıp, duruverecek. Kulağıma götüreceğim; tık tık işliyor. Fosforu yitik akrep 12'nin üstünde. Delirivereceğim! Sırf bu yüzden Ahmet'le buluşamıyoruz; o evladiyelik iş güme gidiyor. Daha kapama vaktine yıl var; etrafımda ne dönüyor? diye çıkışacağım Abdüssamet'teki büyücü garsona. Cevaben radyoyu işaret edecek: İstiklal Marşı çalıyor. Bileğime bakacağım: Elifi elifine dokuz buçuk! Hoppala... Şu yüzük aldığım da 18 ayar yeşil altındı; suyu batmış oldu deminden beri. Kalaydan yeni gelmiş tencerelerin ilk pişirimde bakırları sırtıyor. Sabahleyin elceğizimle buzluktan aldığım koçan gibi kolyozlar vakti kerahatte niye zehirledi beni? Gerçek, elle tutulur bir durum bu. Yüznumaradaki nalının tasma bu sabah kopmadı mı? Koptu. Körpecik dallardan kopardığım kış armutları kurtlu değil miydi? Viyıl viyıl. Elektrikler kesilmedi mi dün akşam? İkindide kesildi, bir daha da yanmadı. Ha şöyle, fakire hak ver! Bu yağmurlar yağmurlar, bu odalar, sarmısak hevenkleri, piyango biletimiz, acı biber kokusu... Yakışık aldı mı söyle? Aca-ba, dedim, ilkten; sen düzen meraklısıydın; iskemle, soba, pencere, takvim, kapacak yerli yerinde değil mi? Tuttum, ikinci vakti hepsini kurcaladım; siniyi sarıya boyadım, hasır koltuğu fes rengine. Pencerenin birine duvar çaktım. Şişeleri sattım bir şişeciye. Sürahiye iki tane kasımpatı sokuşturdum; uzandım kilime, cigara tütürüyorum. Bir yerlerimin ayağı suya erdi. Ama, istediğim bu değil ki! Bambaşka, tadılmadık çeşniden bir gidişat, akla sığmaz olağanlık, tam benceğizle varolması bir gelenek, sence döşenip dayanmışlık... Gece gene uyuyamadım, ilaç aldım, ellerimi ayaklarımı sabunladım, duruladım, mis gibi buharı odayı sardı. Bitişimizden trenler geçiyor, kulaklarımı tıkadım pa-

mukla... Anlaşıldı, kadınsızım! Kapının yanı başındaki odada, her derde derman Recep Özbek var. İtin biri. Sözde İzmir'liyimş de, buraya alışverişe gelmiş de, tüccarlar uyuşamamışlar da, çoluk çocuk sahibiyimş de; hepsi numara... Bir buçuk aydır buralarda sürtüyor, ayyaş, iyi gün dostu. Cancığer arkadaşız. Hele Küçükyamanlar'dan, Göztepe'deki kıyı gazinosunun yaz gecelerinden, İkiçeşmelik'in girdi çıktısından açtı mıydı, kalkıp, yüzünü gözünü öpesim geliyor. Hırant diye İstanbullu biri var; o matah da yeni türedi. Hık demiş, Recep'in burnundan düşmüş. Gece gündüz beraberler zaten; el ele kaybolup, kol kola ortaya çıkıyorlar. Geçenlerde bir sivil memur gelip durumlarını soruşturdu. Ben ne bileyim, yahu! İndim aşağı kapıyı tıkladım. İkisi lermiş, buyur ettiler. Bir galon Kostariga, mangalda sucuk, zımbırtı bir saz, Recep ne türküler bilirmiş meğer... Daracık, mayhoş bir gece! Eh, nasibimizde böylesi de varmış, deyip çöküyorum. Hısımız, akranız, birimizin tasası, gocuntusu hepimizin, abazanız! O namert gecenin hınzır özelliklerini sayayım mı? Sayma da, katlan efendi! Daha güzel, daha özlü, daha gencecik gecelere böyle böyle hak kazanılır. Kelleyi tut, bunlarla yağrul, İsmetpaşa semtine yollan, Kadriye'yi unutma... Sakın ha hayıflanma, efendi!

Sözleşip, piyazcı Hurşit'te buluştuk. İki okka kuşbaşı et pişirttik, soğursa soğusun, yoksulca, delikanlıca, serserice sofraba; portakal aldık, dört paket cigara, bol rakı, pide, salata-soğan, zamkin... Hepsini yağlı kâğıda sardı Hurşit, bir de ödünç zembil uydurdu. Hırant masrafa mırın kırın ediyor; biz cömerdiz, güngörmüşüz sözde, bu gibi işlerin piriyiz ya... Böyle telaşlı, yüklü, şen şatır yola koyulurken, dükkânın müşterileri de fiskos ediyorlar. Kimin umuru! Kışmış, dünyanın yoluymuş, baştan çıkmışa vız geliyor. Bir taksi çevireceksin ilkten. Sulu sepken altında sittin sene bekleşe bekleşe. Kaç para isterse istesin şoför; burası Malatya, kırk yılda bir hovardalığımız tuttu. –Hangi kırk yılda bir?– Zaten içimiz piçleşmeye teşne: Ya cayarlırsa, ya Kepenek, yani İdris Ağa, bu çakal havayı göze alamayıp, ya da kahvedeki iskambile tutulup, bizlerden apartacağı çil çil panganolara omuz silkiverirse? Kanımız büsbütün kaynıyor, gıcıklanıyoruz. Kapıyı, bacaya yükleniriz, diyor Recep. Belki kadın,

yorgundur, hastadır; çok ayıp olur diyorum; seni hatırlıyorum. Basıyorlar kahrkabayı. Recep'çiğim bir türküye yelteniyor; arkasını elbette getiremez! Külhan Hırant, Beyoğlu'ndaki herzelerini övmek istiyor, dinleyen kim? Şoför de ağzı bozuğun biri; yoldaki çukurlara küfür, doğuranına küfür, arabanın markasına küfür; hani sövüp saymadığı bir biz kaldık... Nevale zembili Recep'in kucagında mı? Öyleyse, şakacıktana vurup, üç beş yudum yuvarlar ille! Yol kısaldıkça Hırant bir çelebilik takınıyor; Recep'i hiştliyor, tırnaklarını yiyor, şoföre, bey kardeşim, siz, falan diyor. Efendi olmayan bir ben! Uzanıp, Recep'in elinden şişeyi kapıyorum, bir yudumda kökü kuruyor. Kendimi, beynimi, gönlümü bir tuhaflaştırıyorum: Mesela Kurban Bayramı... Sevaba müstehak bütün mahallenin emrinde ben! Bileklerime kıl yürümüş, ellerim ayaklarım diğren gibi. İnce kısık dudaklarım, kan çanağı gözlerim. Üzerimde ağır bir koku; köpekbalığı, zift, kiler, lağım, kuyrukyacağı karışığı... Cebimde rokoko tespihler, yasemin ağızlıklar, karınca duaları, nargile marpuçları; sen men yoksun! Öyleyse niye mi gidiyorum? Dangalaklık işte... Hayvanlık, işgüzarlık. Yokluğumda ne halt karıştırsan hakkın var. Ben senin yerinde olsam; o mühendisle evlenirim, iki de çocuk doğururum. Sıkboğaz eder, kürk aldırırım kocama; böbürlene böbürlene onu giyerim kışları. Adalar'da köşk kiralatırım tâ şubattan. Başkalarıyla da kırıştırırım. Yerli film artisti olurum, pek perişan oldum Allah'ım yeter! şarkısını avaz avaz söylerim içkili gazinolarda. Fal bakarım, eşi dostu dolandırırım; unutturum beni! Müstahakım... Seni düşlemek varken, seni saymak, seni iplemek varken, uydum Recep'le Hırant'a, tırnağın olamaz bir kariya seğirtiyorum. Öyle de bir sis bastı ki. Kepenek şu saatte kavaklıkta olmalı; öyle haber salındı, pekâlâ'sı öyle... Şoförü durduruyoruz, yayan 15 dakkalık yolumuz var, bata çıka. Recep'le Hırant'ı hiç sorma; uçuyorlar. Kepenek, oracıkta, bir kuytulukta, kafasına bembeyaz bir şey dolamış, uzaktan seçilsin diye... Suratına tüküresim geliyor. Haydin, diyor, hiç ses etmeyin ha; konu komşu ayakta henüz! Seni falan unuttum, heyecandan tıkanacağım... Yokuşumsu, takış tukuş bir sokağa dalıyoruz; dönemeçte bir kulübe. Kepenek'in ardı sıra bahçemsi bir aralığa doluşuyoruz. Avucumun içi kadar bir pencereden singöröz bir ışık sızıyor. Haççe

lambayı kısmış, kombinezonla bizi buyur ediyor; ufacık, helak bir oda, tezeksi, kundaksı, güzüsü, ağıl ağıl bir koku. Yan yana serili iki döşek; biri kocasıyla, öbür erkekleriyle Haççe'nin, diğeri, incecik küçümenciği çocukların. Sapsarı, mışıl mışıl bir oğlanla, az daha büyücek, uyanık bir kız. Alışık, ağılamaklı, öylece bakınıyor. Hırant acelesinden oğlanın bir yerine bastı o sıra, o da uyandı, tebdili şaştı, ama ımızlanmak kimin haddine! Babası herif bir vuruşta öldürür adamı... Yatakların ayakucuna çöktük. Haççe yer sofrası kuruyor; oda loş, dilber mi değil mi? Çiçekbozuğu mu? Saçına kır düşmüş mü? Yapış yapış mı? Ela mı gözleri? Kestiremiyorum. Ama, hamarat, sıcacık, dişi... Ağaca, zamparaca sofraya çöküyoruz. Yoğurt, saç ekmeği, üstüne limon sıkılı helva, pırzolar ısınıyor, kâğıda sarılı salatayı bir toprak çanağa aktarıyoruz, çay bardaklarına bölüşülüyor rakı; peşrevdeyiz! Kepenek işadamı, parayı peşin istiyor, denkleştirip tokalaşıyoruz. Hepimizde bir hinoğluluk. Kadınıımız paldır küldür, azgın; rakıyı yudumladıkça usuldan usuldan yükleniyor gazele: Ey siyah gözlü kadın'a, her yer karanlık'a... Recep'in ayrıntı kabarık; insan öyle uzaktan kurcalanmaz; deyip, Haççe'nin dizi dibine bağdaş kuruyor, bir kolunu doluyor boynuna, söküyor hırkasını... Ben böyle işlere alışmamışım, elim ayağım buz kesti! İdris Ağa, diyorum, şu sobaya birkaç odun at, yahu! Şıpınışi halvete dönüyor kümes; sübyanlar kan ter içinde; Haççe uzanıp uzanıp Kadri'yi öpüyor, –ne de güzel, adı Kadri'ymiş oğlanın– sonra, hadi hadi kıskanma gibilerden Recep'i öpüyor, Hırant'ı öpüyor; bulanıyorum, cehennem olup gidesim geliyor. Yuh be! Bu derecesi de olur mu be! Kepenek ikram faslından boyuna cıgara sarıyor, belki de esrar mesrar sokuşturuyor içine; temelli mest olalım, dünyamızı unutalım, körpeleşsin, civanlaşsın Haççe! İliğini kemiğini sömürsün bu eşek sıpalarının, bu hiç şenlik görmemişlerin; dadanıp günaşırı damlasınlar... Bulut oldum. Haççe'yi özbeöz erkeğinin önünde birbirimize peşkeş çekiyoruz! İlkten Recep davrandı, demek ki en utanmazımız, en açık gözümüz o! Sonra Hırant, Hırant misafir sözde! Sıra bana geldiğinde hatun kan ter içindeydi... Gene de dişice, erkeği koltuklayan şeyler fısıldadı kulağıma. Evi öğrendin ya, artık yalnız gelirsın, sık sık gelirsın inşallah! dedi. Sen o ara ne âlemdesin? Baldızımla si-

nemaya gitmişsindir. Dönüşte gözlerinden uyku akıyor. Ama, iyi, rahat, kendince bir günün yorgunusun; bana olanı biteni, sevgini, özlemine anlatman gerek. Yatacığına çekilip, alacaksın eline kâğıdı kalem... İşte o mektuptan bir parça; üstüne tarih bile atmışsın: 16 Şubat Salı. Canım benim! diye başlıyor. Gön-derdiklerimi aldın mı? Bu sabah teyzemi hastaneye kaldırdık; önümüzdeki pazartesiye ameliyat olacak. İlkbaharda geleceğim, diyordun, sahi mi? İstanbul'umuzu sana hazırlıyorum. Sonu da şöyle bitiyor: Öperim, öperim... İmza: Kadriyen. Pideler közde ısındı, Kepenek'in lüküs tarıfeye tabi kaçak rakısı çıktı ortaya. Haççe yağa yumurta kırdı; muhabbeti tazeledik. Bende katiyen derman yok, hısm! Ortalık ağarsa da şu kenef yerden palamarı bir çözsek... Kepenek kışkırtıyor: Zamane delikanlıları böyledir işte... diyor; bunlar soğan cücüğü! Hırant kabadayılığa bok sürmemek için sırtlıyor Haççe'yi. Ha, söylemeyi unuttum, açık oturumdayız, ne başka oda, ne başka yatak! Kepenek ara sıra sırtını dönüyor, su dökmeye gidiyor bir boy... Recep şakacı: Ulan, diye sesleniyor ardından, seni geberten doğru cennete gider be! Sırtıyor herif.

Hava karlamış. Otobüslü bir yere kadar yürüdük. Ayakta yer bulabildik anca. Keyifsizlikten kafam sarkıyor. Uyumuşum. Bir patırtıyla dapduru geldim. Cenabetleri doldurursak arabaya, böyle olur! dedi muavin. Yüreğime ineyazdı. Makinenin bilmem ne çarkı kırılmış... Yokmuş da piyasada... İndik, şehrin eşiğindeyiz, gayri tabana kuvvet. Çorbacının önünde arkadaşlarımdan koptum, bir İstanbul gazetesi aldım, doğru odacığırna. Bir daha da tövbeler tövbesi!

Perşembe Yağmurları, Dost Yayınevi, Ankara, 1957, s. 42-48

Senli Benli

Gel de sağlıcakla kal bakalım, gel de kalbe kan ileten damarların tıkanmasın, ipil ipil duyuların körlenmesin! Gel de, koltuğunda köpek memeleri çıkmasın, kurdeşenlere, uyuzlara karma! Kapının çatlağına gözünü uydurmuş, varımı yoğumu tepeden tırnağına iskandilliyor. Ellerimin, dudaklarımın ayıbını kullanamıyorum... Sanki evlere şenlik anılarım var, sanki senden başkalarına da tutkunum, delikanlılığım boşuna geçti, askere gideceğim bu yakınlarda, düşmanla vuruşacağız, baldırlarımda kurşun, böğrümde süngü yaraları; gözlerim öylesine dalgın... Beni artık böyle bilsin istiyorum. Anlasın fazlalıklarını. Bende eksilttiklerini. Benimle bütünlenecek noksanları mı varmış? Hep numara! Kırpiklerini bile bile dökmüştür; kamburumsuluğu, siyatikliliği hep bile bile lades! Ayaklarını mahsustan leş gibi kokutuyor. Tasallığı da yapmacık; kir pas içindeliği, yoksulluğu da. Elinden gelse, enselerinden kör testereyle keser o dilberim nisanları, kuzukulaklarını, denize ilk düşen karpuz kabuklarını, mesela 5.VII.1957'yi... Çelebiliğe, dobra dobralığa, her sabah sakal tıraşına, sana, İstanbul'a sevenleri çok diye küskün. Ağzına katre içki komaz besbelli; sırf ona şaşıp, içerleyip, ya da inatlaşıp, rakıdan, şaraptan, hiç değilse biradan, likörden bir keramet umasınız diye... Tütüne alışasınız diye cigara içmiyor. Bana sevgisi, sizleri benden soğutmak için! Beğenisinde, atasözleri, erkencecik uymalar, Çamlıca'da yazlamalar var, niye? Şöyle bir sürtünüp geçmesi, merdivenleri yılandasına inerekten, taşlıktaki tenekeyi alıp, tavukları yemlemesi, hemen oracıktaki ilk meyva üç çakaleriği-

ni yolup koynuna saklaması, bitişikteki yeni evlilere insanı hayvan, çifti tek kılan öğütler vermesi kimin mi umurundaymış? Benim umurumda! Böyle giderse, senden de soğurum, daha daha nicelerinden de! İlle çehre züğürdüyümdür. Çağdaşlığım mı eskidi? Tabii eskidi. Mintanımın yakasında iki parmak kir. İşte, gözünle gör de inan: Şu masayı, dişi kopuk çatalları, azıcığı yenmiş böbreği, acımsı hıyarları bırakıp gidiyom şincik. (Şivem ne bok yedi, görüyorsun ya!) Şu lodoslu lokantayı, yarıladığım aşk mektubunu, iskelenin bozuk saatini, hepsini... Dönmemecesine gidiyorum. Uma uma kendimden medet umar oldum; en kolayı, en sapığı bu: Dışındakileri değerlendiremeyince, kendini gözünde büyütürsün, olur biter! Zaten dün gecelerden canım sıkkın; sabahın altıları mıydı neydi, uyanmış, kahvaltı falan etmeden uğramışım sokağa... Temmuzmuş! Nah Temmuz! Denizde iş yokmuş! Nah iş yokmuş! Hanidir niyetim de o ya; Ada'ya gidesim geldi. Tutaragım hep böyle ayrılıklarda tutar; sonunda da dizlerimi döve döve gelir, süt dökmüş kedi gibi bir köşeye pıсарım. Üç ay mı geçer kendiliğinden, beş ay mı? Bir koşuşma, bir boşunalık, peltelik, düncülük, sen de yoksan o sabah, tutarım elimden, hadi Ligor'a! Çalçene Ligor... Ben delik deşik bir duvarım diyor; felek dilediği taşı işine elveren gediğime kor. Marifetim, gık dememek... Şakacıktan kolunu kırdılar, karısının Edvart'la düşüp kalktığını herkes biliyor; tam iki yıl balık çıkmadı denizden; n'olursun birader, yüzünü azıcık ekşit! Hayır. Bu çeşit güler yüzlülük de insanı sinirlendiriyor. Yeni yeni ülser türemiş karnında, kızı bundan öğreniyormuş, bir gaz tenekesi pavyasını çalmışlar, gülüyor. Ulan, sen puşt musun nesin? dedim; kakhahadan kırılıyor be! Neandros'u kıvrılalım, demirleyeceğiz; o nişanda sinağrit kum gibi. Dördünü yok pahasına alırlar Ligor'un elinden, arta kalan en ufağını da sabahla sana postalarım. İster ye, ister sat, ister köpeklere doğra; seni sevdiğimi, sık sık andığımı unutma emi? Ben hep o bildiğin Şükrü, Ligor hep o! Bence senin aşkına, onca kim bilir niye, yosunları kurcaladık, ıcığı cıcığı eşelenmez akıntıları bombaladık, güneş balıklarını pıspışladık, bir serin bir serin ki'leri, isli midyelere tünemiş ağılu iskorpitleri; çürük çarık bir sepete takılı kokmuş keçi derisinin hergeleliğine kanıp, kıcın kıcın ahrete süzülen bir bekâr ista-

kozun sinsi, bön türküsüne daldı gitti saz benizli bir körmihal... Rengi kopyalanmaz hanoslar, kendine bile hayrı olmayan çırcırlar, adını unuttuğum dert suratlı, tüylüce balıklar, minicikler... Onların kanı yok gibidir. Gözlerine parmak dürttüler, tüylerini yoldular, ütülediler, çiğ çiğ yediler; bir damlacık kanı akmadı! Nereye mi itti, gizledi o kanı minicikler? Kim ne bilsin? İlgilenmiyorum o yönleriyle, huyları, tiryakilikleriyle, gözlerimi yu muveriyorum. Zaten avcılığı tutturmaya da pek gönlüm yok. Gönlüm sende. Gözbebekleri, dişi, kuyruğu, iç çekişi olan bir nesneyi kaskatılaştırmaya ısınmıyorum. Koçu kurban ediyorlar, bakamıyorum. Hanımefendisiz köpekleri zehirliyorlar, gönlüm bulanıyor. Seni bile göresim yok o kez... En canımın çektiği karanfil tatlısıdır. Kayık tabaklan sürseniz önüme, dirhemini tadamam! Tadamam işte, niyesi bana var, size yok! Çocukluğumda bir garip ölüsü gördümdü kamyon tepesinde; boğulmuş, sırtüstü, kumral saçları hiçyere uçuşuyor. Belki de o günden beri alınganım, içine kapanığım, gözlerim iri. Evden ilk kaçışım da, babamın, öfkesine kapılıp, bir kümes dolusu tavuğumuzu boğazlamasıyla ilgili olsa gerek. Sonra Salih de öldü kankırandan; tabutunu dört hamala taşıttılar. Başiboş günlerimde, onun gittiği, öteberisiyle bir kuytusuna tünediği kahveye uğruyorum, Osman da sık sık gelse, yalnız ondan dinlenesi eski günleri, yitirdiklerimizi ansak; ben hep yarınlarımı konuşsam, seninle evleneceğimi söylesem; kuş beslemeli bir ıtırın dalında, sık sık sokağa çıkmalı, bir türlü sevmeli, bir kıyı, bir tezgâh, bir çağan, bir kapı; yaşım otuz mu oldu nedir hep o'yum. Ligor da o... Babası parlak adammış, dişicilmiş; pıçaklamışlar, ölüden beter yaşamış dört yıl. Anlatırken gülüyor, çekiyor oltasını: Tandır kafasında gözleri evinden uğramış bir yavru kırlangıç. Balığı cansız gördük, cansızına alıştırdılar, ölmüşlüğüne pek hayıflanmıyoruz, içimizi burkutmuyor. Kanı dışa, elime, sandal döşemesine sızmayan, solungaçları uzun boylu titremeyen balıkları oltaalamayı, kepçelemeyi gayrı kımıldayamazlıklarını beklemeyi insanlığıma, duygululuğuma hoşgörürdüm; ötekilere taş çatlasa hayır'dı. Şimdileri göreceksiniz evet olacak! Sırf harmanlamış bir lodos yüzünden vapur iskeleye beş dakika geç yanaşacak Ligor dönüşü. İşe yetişme telaşıyla unutulmuş bir paket yüzünden Emel'le

tanışacağız, doğru Mecidiyeköyü taraflarına. Dutlukta küt, Huriye'ler! Yemeyip içmeyip sana yetiştirecekler; sitem edecek-sin, buluştuğumuz o serin, mayhoş, candarma rengi ikindide bir hoşluğum var zaten, kalbini kırıvereceğim. Bir koşu gidip Ertuğrul'a mı varacaksın? Var hadi! Hadi var! Biz de Emel'le Bursa'nın Alacahırka'sına taşınırız; borç harç içinde, iki gözlü bir viranede, ömrümün baharında, mektupsuz, denizsiz, kenefliğin beni usul usul gebertsin be Emel! Ta o, şuralardan, benden, bizlerden palamarı çözene dek... Dayatıyor. Zor da kullanamazsın, sakıncalı sebepleri var. Bacak bacak üstüne attı. Kocayemiş kütüğü gibi bir şey, ayakları mı o? Burnu mu ensesi? Sesinde mi nezleler, yalan yanlış şarkılar, Everest'te donan sekiz kişi? Kinler mi sevisinde? Ah, benim ımızık yağmurum, kuşsuz pencerelerim... Hadisenize! Ne biçim kaypak gözleri, baksanıza! Cigara içmemi kolluyor, yanaşıp benimkinden yakacak. Oysa, kibriti tümen tümen; defter aralarında, folluklarda saklı, leylak fidanlarının dibine gömülü, kuyulara sepetle sallandırılı... Yağma yok! Birini ötekinin ateşinden tazeliyorum, yüz bulamıyor. Bakıyor işte. Şöyle bir kıpırdanıyorum heyheyli, apansız kapıya seğırtsem, kırarcasına açsam kanadı, burun buruna geleceğiz. Yapmıyorum. Kesğim. Sobaya birkaç odun daha atıyorum, tırnaklarımı yontuyorum çakıyla, burnumu siliyorum. Tepeden tırnağa yapmacığım, sinirim. Anlasa ya! İstenmediğini, günün birinde temelli yüz göz olacağımızı, daha ne berbatlıklara teşneliğimizi... Bunun ruhu vardır mutlaka! Küflü çıkıdır, hatıra defteri tutar, deprem-leri iteler, erkencecik karakış getirir fakir fukaraya, peşinden de dükkân dükkân dolaşır, gaz, tuz, ekmek, kömür komaz. Boşluk-taki taş o! Dört ay kadar yoktum, Tunceli'ndeydim. Öbür yakın-larım da sözünü pek etmedi mektuplarında, "Gelmeyecek misin?"li telgraflarında. Oysa neler olmuştur, neler... Hasan'cığın kaşar peynirini çalmıştır tel dolaptan. İki dilim fırancalasını da. Pabuçlarını sidiğe banıp, yattığımız odanın keçelerinde, çarşaf-larında kurulumıştır. Sıçanları, güveleri, kulağakaçanları semirt-miştir. Yoksa beni ne diye hırpalasınlar Çarşıardı mahallesinde? Sarı üstüne nefti baklavalı ceketimi niye ciletlesinler? Tunceli'nde işim ne? Dönüşümde pişmaniyeler, lahmacunlar, yaldızlı testi-ler, peşkirler, bir torba ayva-armut kurusu getirdim. Sevinmiş

gibi yaptı; elleri böğründe, delicesine özlemiş bir surat takındı, boynumdan, kulağımdan öptü, kanayazdım! Sofraya oturduk, baktım, imambayıldıyı gene eliyle yiyor. Heladan çıkınca ellerini sabunlamıyor. Akşam olunca hüzünlenmiyor. Dedesi de belli değilmiş zaten, iyi kalbli bir eniştesi de yokmuş. Kişi, bu kadar yakınına ister istemez bir saygı, bir hamhalatlık, bir aman duyan gören olmasınlık takınıyor. Dehliyemiyorum. Toplum, din, aile kurallarına, ilkelerine sanki pek bayılırmışım gibi... Ceketini omuzlayıp, su dökmeye çıktım. Bu arada bir şeyler oldu; sucu mu geldi, kediler mi hırлаştı, raftan bardak çanak mı düştü, nedir? Hela kapısını şöyle bir araladım, bu sofada! Hoppala! Bir de tutmuş, kupkuru ellerini kuruluyor. İşte o kez, saçma sapan niyetimi yemin billahladım: Çok eski bir dostuma, Kenan'a rastlamıştım ya dün gece? Bir şarapçıya buyur etmişti ya? Teşekkürleyip, hoşgör, içim almıyor demiştim ya? Üsteledi, güzel hatırı için bir bardak bira. İkincide çözüldüm, hepsini anlattım: Bunu, içim içime sığmazlığı, bir hayli seni, en çok bunu: Avutmaya yeltendi, azıcık kendime gelebilmem, toparlanabilmem için, sere serpe konaklanacak bir yer peşkeş çekti dağarcığından. Bu efendiliğini hiç unutmayacağım. Reddettim tabii. Helal kapılarında pusu kuracağı en uzak sanıydı. Cumartesi denkti, bu sabahı, telefonlaştık, taşındım. Denize yayan bir saat çekiyor, şehri boylamak gün işi. Sağlı, sollu, önlü, arkalı bir bahçesi var. İncir, dut, kayın ağaçları, aylandızlar, çamlar, mürdüm erikleri... Evde kimsecikler yok; perili mi nedir? Alt odalarda bir ana-kız otururmuş; Saliha'nın kısmeti çıkmış, bir rençper, evermişler; hadi eyvallah Mersin'e! Hadi güle güle! İşte onların boşalttığı odalardan birine, en küflüsüne, az pencerelisine, üstelik elektriğı de yanmazına, tavanı akıntılısına, tespih böceklisine yerleştim. -Şinasi bir gece geldi, bilir.- Zaten benimkisi bir çeşit bekçilik: Mahalle piçkurlarına ham ayvaları, narları, kınalı hünnapları, lop incirleri, zeytinleri yoldurmayacağım; dibine dökülüp çürüsünler. Poyrazda evin saçağı uça, tırmanıp çivileyeceğim. Camlar kırılmayacak, merdivenler gıcırdamayacak, kuyunun suyu dirhemi dirhemi-ne. Çatılara, kömürlüklere yığılı Nuhnebiden kalma kadife koltuklara, sehpalara, leğenlere bomboş şişelere, Arabistanca kitaplara, bir kırık ayna önünde unutulmuş firketelere hırsızlar yasak!

Düpedüz bekçilik yani. Ne vakte kadar mı? Orası hiç belli değil... Belki sabahları inirim İstanbul'a, geri döndürebilenin alnını karışlarım. Belki güze. Belki ömrümce! Tam kertesı ya, elifi elifine bir toplamını yapmalı şunca yılın, bunca davranış kösteğinin... Kişiyi daha ne açmazlara ileten, kah başı yukardalığına takındıran, kâh gönlünü eğen bir toplam o. Hile de katılır o şeye, iki kere iki beş eder dense de olur. İlle toplam, ille yeni yeni deklemeler! Gelir-gider denklemi, sağlık-sayrılık denklemi. Deli doluluk-kerli ferlilik denklemi. Alacakaranlığını yitirdiklerimle, güpegündüzlüğünü seninle eşit kıldığım denklemler... Bu oyalantılar hep ikimizin hizasında. O gidince şıp diye gerçekleşecek. O gidince kendi ülkelerimiz, o gidince esirmek, o gidince barışıklık, nehre dönen denizler, saksıda rüzgâr çiçeği... Onsuz bir acun, onsuz ev! Ağaçların sıklığından ululuğundan mı ne, erkencecik gün batıyor. Tahtaboşa çömelip düşünüyorum. Hanidir karnım acıkamaz oldu; senin yanın sıra onu da düşünüyorum: Guruldamaya başlıyor. Ha şöyle, eşşoğlu eşek! diyorum. Varıp kerevete uzansam, ikicik kitabım var ya, onları hatmetsem: Biri Rumca, öbürü şiirler. Gerek Rumca'mı, gerek şiir sevgimi bu ara ilerleteceğim, söz. Sevda kişiye ezberindekilerden önemli, değerli ilgiler, utangaçlıklar peşkeş çekiyor. Sevdiklerimin, dilediklerimin bekleşmesine gönlüm elvermez; ben ayaklarına gideceğim; bite bite, tökezlene tökezlene, uça uça; var mısın? Hani örtüsüz, sissiz gibi bir halin vardı da, bana sokulurdun; o halinsiz edemem yeryüzünde! Saçların, aynalı böğrün, filoşlu kısınığın hep aynı kopardı; ben öyle koksunlar isterdim de... Kitaplar, sinemalar hoşundu dedi, amcalar, teyzeler, eltiler söyledi yanlışlığını; güz erdi, kepeği üredi saçlarımın, güller tükendi, salt benim sorumluluğuma sığınıp öyle koktular. Yaşasınlar! Mısırlar, tütünler, kavunlar mı? Ben mi? Tâ karşılarda o ışık yanıyor işte. Mosmor denizciğim, avurtları çökük ispinoz, tepeden tırnağa sen karanlıkta! Ortalık temelli sönse de aydınlığa çıksanız! İlle omzuna bir karınca tünemiştir. Koynunda yadigârım Üsküdar kokusu. Avucunda çitlembikler. Bir baldıranın yeşiline engel ağustosböcekleri, arıdaki laternalar, denizminareleri, yoncadaki üçleşmeler peşinde... Hep öyle işte; seni severcesine, yaşar gibi; seni sever gibi, yaşarcasına! Yalan söyledimse de seni sevdiğimden söyledim,

içimden öyle geldi. İçten gelmeleriyle yetinen kişilerden etme beni. Burası denize uzak muzak değil, sakın ha! Nah işte, elini uzat, tuzuna, balıklarına, akça pakça ululuğuna dokunu dokunur. Vallahi pencerem şu iri kıyım odada, billahi tahtakurumuz yok. Daracak bir yokuştan çıkılıyor, çepeçevre konu komşu. Su düşkününü bir havuzum, sundurmam, çiğdemlerim var. Eşikte iki kişi, kim onlar? Ne işleri var şu benim suçsuz, sonrasız yalanlarımda? Hadi bir koşu git, ben şu böğürtlenin dibine siner seni beklerim; sepetleyiver. De ki: Şükrü sizi sevmiyor, de; ulanlar, sizi sevmiyorum! de. Alsınlar öte berilerini, takıntılarını, savuşsunlar artık. Gramofonum var, seninle ilgili kâh günübirlik, kâh gece yatısına düşlerim var, kafam var, yüreğim var; kıt kanaat nasıl olsa geçiniriz. Az mı denedik, az mı yüzümüz güldü? Kız kardeşim her çarşamba gelip çamaşırlarımı yıkıyor. Önlüğünün cebine iki buçuk lira sokuşturuyorum. Anneciğime bir zembil çiğdem. Yavuz'a bir kesekâğıdı sultanselim inciri. Antalya'ya gidersem Yavuz'u da götürceğim; görsün oraları, dayısının geçmişinden bir hisse kapsın. Madem huyu bana çekermiş, çeksin de görelim bakalım. Erkenci yeğenim benim, canım kardeşim! Sakın ona uyma! O sana, köftecilerin, mısırcıların, kestaneçilerin, börekçilerin yelledikleri mangalın birişliğini yeğleyecek; mavi sakallı bir yaz akşamını, akli dışarıda kalmışın kapıda karısına öpüp koklamalı kavuşuşunu, yağmurda ödünç şemsiyeliğinde, akrabalığında kimsesizliği... Uyma! Ko kahveye dadan, ko kadına, ko okuryazarlığa... Ko! Sevdığının bitişiğinde uyan, zırvala, bir yastıkta kocamak iste, pazartesilere, cumalara kelkin, onu doğrula, dürt, ayılt... Onu cilala, seni cilala... Hep kendi hesabına mı yaşamışsın? Oh olsun sana! İç kırmaşmasından kendine iki paya ona bir mi? Sevinçlerin, muştuların hep sana sana! Ben de öyleydin; en sevdiğim kuru fasulyaysa üç öğün onu pişirmeliydi: Sabah sabah pilaki, öğleye çemenlisi, akşama piyaz. İstanbul'da, Ankara'da, Uzunköprü'de yaşamalıydı; şayet ben oralardaysam! Ya şimdi? Koltuğumda kesmece bir karpuz, denize düşüyorum Harem iskelesinden. Ceketimin mendil cebi yanıyor, astarta işliyor ateş, kafa kâadım buram buram tütüyor, bütün bir beş liralık, Salacak kumsalında kol kola çektiirdiğimiz fotoğraf... Kulağımı bükmeyeni kalmadı; en azından gücenik gücenik

bakıyorlar; keşkece, ayıplayarak, nemize gerekti ama... gibilerden diyorlar gözlerini gözlerime. Ela gözlerimi sıkıyorum. Kimi düpedüz: Bırak şu serseri işini... diyor. Kimi: Dayan, ulan! diyor. Kimi de: Başka maksatların, çıkarların, niyetlerin olsa gerek, ah ah! diyor. Ne kıs kıs gülüyorum, ne omuz silkiyorum, ne de meram anlatmaya, kendimi tarife, haklı çıkarmaya yelteniyorum. Onların cahiliyim, sus pus bakakalıyorum. Oysa işim efendi işi; kimsenin kedisine pist dediğim yok; Ali'nin külahını Veli'ye, Veli'ninkini Ali'ye giydirmiyorum. Az kazancım var gerçi, semt semt dolaşmaktan ayaklarıma kara sular iniyor; ama, işimi seviyorum. Bir kavanoz dolusu kırmızı balığım var, onları satıyorum meraklısına. Onları besliyorum, okşuyorum, üretiyorum, hediyeleştiriyorum. Âşığım yahu! Düpedüz sana âşıksam, hani şu salkım saçak kuyruklu da turuncu gözleri çapaklısına, pulları maviye bakarken pembemsi oluverenine tutuluyor. Şen şatırsam, piyasadalar bir akşam vakti; Vefa'ya kadar uzanıp, bir ekşi boza içiyorlar. Kanat kanada, yüzgeç yüzgece. Çiklet, balon, tramvay, Kızkulesi satın alıyorlar. Tasalıysam; saçlarındaki bembeyaz sardunyalı yolup; kavanozun bir izbesine çekiliyorlar öksüz, uslu, sorumlu... Gül gibi geçinip gidiyoruz işte; kimsenin malında, mülkünde, mutluluğunda gözümüz yok. Kime anlatırsın? Kikirikleştin, diye tutturdular önceleri. Şu rengime bakmalıymışım: Parmaklarım kurbağa yutmuş yılanı dönmüş... Lacivert elbisesizmişim de, yakasız mintanlıymışım. O sapa ceryan pek tutmadı. Evermeye kalkıştılar, seninle değil. Refikamın adı Nazlı. Sirkeci'de bir meyhane açıyorduk az daha; neler satacaktık! Yamalı boncuklar, ananas rakısı, sümbülteber tohumları, yontma odun masalarda, çamur kadehlerde; tavanda çarıklar, yarımmsıralıkşiirler, insanlarasılı... Avrupa'larda, Amerika'larda bile yoktu böylesi! Yağ kandili ışığında özel rakslar, bir dudağı yerde, bir dudağı gökte nalınlı, peştemallı garsonlar... Yani dükkânı nasıl olsa batıracaktık; haftasına varmazdı. Hani ben yılına varmazdı, metresli, otomobilliydim. Hani Nazlı? Allah belamızı versin! Bankada iş buldular, genel müdürlüklerde. İşletmelerde, Hüdayi Bey'in yanında... Razi oldum, sarhoşluğuma yordular. İçinde topu topu iki balık kalmış kavanozumu bir gece taşa çaldılar. Enayiliklerine, terbiyesizliklerine doymasınlar! Er-

tesi sabah, daha heyheyli, daha civeleklerini edindim; daha yakamozlu bir kavanoz aldım. İkindiye kadar sattım savdım hepsini; geldim şuracığa çöktüm. Akşamım akşam olacak nerdeyse... Lakerda var, diş diş sarmısak, ıspanak kökü... Onu göresi gözüm yok, sana pırnakıl bir sevgim. Daha ne mi olsun? Şey olsun, bir salı... O salıda sen olsun, ayrılmazsınız. İstanbul olsun, Karagüm-rük olsun, Avustralya, Paris, kısacık saçların, Madagaskar, Lizbon, yan yanalığımızda gözlerinin gülüşü, Uludağ, Asmalımes-cit'te bir lokanta, bir kızımız, bir oğlumuz olsun. Düş insanı mıyım? Yoo. Yatağıma pire tozu ekerim, ıhlamur kaynatırım cezvede, ispiroyla boynumu kulağımlı silirim, demli ekmek, ısıtmalı üzüm; kırmızı balıkçıyım; çocuklar ardından öyle sesleniyor; Üsküdarlıyım, babam Boyabatlı, seni seviyorum, iddiasına var mısın?

Yeditepe, y. 8, S. 149, 15 Şubat 1958, s. 8-6

Zavazingo

Selamsız'da oturuyorsunuz. Bu iki göz virane seninkinin teyzesininmiş; ölümünden önceki çişli yatalaklık süresini yanınızda geçirdi diye, darmadağın mirasçıları hoşgörüyorlar buracıkta çöreklenmenizi; siz de yüzüzlüğe vurdunuz, ne çıkıyor, ne de kira veriyorsunuz. Ama, ipsiz mi ipsiz oğluyla başınız dertte. Bayram seyran kollamadan çat kapı damlar; günlerce, haftalarca yoksulluğunuza yük olur, konu komşudan eder sizi, güçbela edindiğiniz iki kırık döküğünüzü aşırıp kirişi kırar... Polis mahkeme kapısı sevmediğinden midir nedir, tersleyemiyorsun kopuğu! Yalnız onu mu, kimsecikleri tersleyemiyorsun. Anlaşılan sende kimi erdemlerin, ussal güçlerin zırnığı noksan: Karşındakini kestirmeden eğitebilmek, gerek sana, gerek başkalarına yararlı olabilmesini sağlamak için hep çekişecek, pazarlık edecek, güldüre ağlata yoracak, sonra da yokuşa saracaksın... Oysa? Beytullah'lardan, Zafiri'lerden, Jak'lardan biri misin nesin! (Öfke işte, bu sabah canım bir şeye pek sıkıldı da...) Herif senden iki buçuk lira istavrite üç lira istiyor; şıp diye tokatlıyorsun, bir de gülümsüyorsun üstelik. Diyelim bir kandil gecesi, bakkal Nurretinler sizde konuk. Radyoyu açıyorsun; gürül gürül bir mevlut, kapasana ya, kendinceyken öyle yapardın. Hayır! Başsağlığı dilemek için Sadi Beylere uğruyorsun bir ikindi; efkâr sofrasındalar, buyur ediyorlar. Hani gün batmadan ağzına katresini komazdın bu zıkkımın? Öldürseler lakerda, beyin, kırmızı soğan yemezdin? Allah belanı versin! Selami –hani şu teyzenoğlu– bile az mı ayarttı seni, az mı kamberleştin o çift düğünlerinde... Di-

yeceksin ki: Kişioğlu pot kırmaz mı? Afallamaz mı hiç? Yitirdiklerim safradır; beni ben eden öz değerler nah şuracığında, ta içimde küflenmez bir gömü gibi! O gömünün de, senin de... (Kanılarımı, duygularımı katmayayım araya diyorum, olmuyor. Bu gün birine, bir olaya çok canım sıkıldı da...) Antalya'dan bir yılbaşı tebriği; imza, Selami. Haftasına varmaz, Biga'dan bir düğün çağrısı: Kızımız Suna'yla oğlumuz Selami'nin... Sonra güz eşğinde pıyım pıyım gene damlar, gene haraca keser ortalığı, gene katlanırsınız. Çocukluğun pek olaysız, pek yaymayasıl geçti; büyüklerinin bir huysuzluğunu, bir çıkıntısını, bir kaçamağını görmedin; belki de ondandır, o yavan, deneytsiz görenekler yüzündendir bu sünepelğin, hoşlamalı...

Eşin Üsküdar'daki tütün bakımevinde çalışıyor. Ufacık tefecik, uçuk benizli ama güleç, suspus, acıyeşil şarpasında pespembe Şanghay'lar, mosmor Arizona'lar... Adı Safiye. Rengi lacivertten akçıl maviye kaçmış düdük gibi mantosunun içinde temelli hiçleşiyor. Çarığımı pabuçlarında nasır delikleri. Geçen ikramiyede 28 liraya aldınız onları, haftasına delindi. Çakıl mı diken mi türedi nedir bu kızın ayağında? Gene pençelettiniz, gene delindi! Kuran okumasını falan bilir eşin; sapişi, kanaviçe, susam işler; hırka, atkı, eldiven örер paralı eşe dosta. Eşin meşin diyorum ama, öyle kayıtlı kuyutlulardan, düğünlü dernekli-lerden değilsiniz! Yani evliliğinizin yazılı, imzalı yönü noksan. Olsun. Suç sizde değil ki... Üç ay uğraştınız, beş ay bekleştiniz; Safiye'nin Lüleburgaz'daki nüfus kaydı hâlâ bulunamadı. Caydınız siz de bu tekinsiz kurcalamalardan. Hadi boş ver a canım! dediniz, çocuk mocuk sökün ederse o kez üsteleriz... Tanrı da bir piçkurusu bağışlamadı nedense. Senin pek umurunda değil ya, Safiye gönüllü, o tasalanıyor. İşin gücün ne mi? Şey; sence, kimi kişilerce pek önemli, pek gerekli; ama çoğunlukça da cidiye alınmaz türden, güven uyandırmaz, çekıştırilmeye elverişli bir hoş uğraş: Tanıtıcı, duyurucu, uyartıcı, şaşırtıcı fotoğraflar çekiyorsun... Nerde mi? Şeyde, Köprü'de, Pendik'te, Çine'de, Yavansu'da — ne bileyim ben, önüne gelen yerde. Diyelim anacade üstünde bir kuyumcu güpegündüz soyuldu, hırsız kaçıyor; sen oradasın ya; çit! Diyelim, Yıldız Parkı'nda gezinen ya da sevişen bir çift... Bayanın kocası önemli, adı sanı bilinik bir tacir;

bay bilmemne yönetmeliğinde denetleme kurulu başkanı... Uzanıyorlar erguvan ağacının dibine, sağ sol, ön arka çalılık; sen de o seyrelişmiş böğürtlenlerin ardındasın ya; çıt! Bir gemi batıyor, silme asker dolu bir kamyon uçuyor dereye, bir balkon çöküyor, ağaçta henüz çiçek erikler, bir balık sürüsü tırmanıyor sahile, biri gelmemecesine gidiyor belki; sen şıpınışı oradasın, çıt!

Sana içerleyenler, ayıplayanlar var elbette; ama onlara, “Yahu, ben bu işte yaradılışıma, becerikliliğime uygun bir mis koku sezdim, didinmelerimin sonucuyla yetiniyorum işte, size ne?” diyessin bile gelmiyor. “Siz, şu hamhalat pazartesi sabahına dededen kalma tutkularla saldırıp, kof, ölek ürünler edindiniz... Oysa bu gün bir çıkmaz sokak ulu, aydınlık bir caddeye paldır küldür açıldı mı acaba? Kurtlarından silkindi mi kiraz? O boşuna heyheyinden arınınca minibalık semirdi mi?” demeye bile üşengeçsin... Herifçioğlu ağzına geleni çemkirirken, basıyorsun makinenin zavazingosuna; çıt! Belki de evcil, babacan, bir hırlı kişi olarak belirmene, çoğunluğun gözünde, saygısında büyü-mene engel bir işçilik bu. Ama, küçümsenmekten, ayıplanmak-tan bir ürkün yok ki! Üstelik bile bile, seve seve, özene bezene, dahasına da yönelerekten... Safiye’den de bir tepki, bir ama’cılık gelmedi. Umarım, kendini şöyle bir tartardın o kez. Vay canına, bu usluluklar sultanı kızın elbette bir bildiği vardır... der miydin bilmem? Gerçi ona edilmiş yeminlerin, kelepçe sözlerin, adak-ların yoksa da, şunca yıllık anı, düş ortağsınız. Bir sofrada kar-şılıklı, bir döşekte bitişik... O senin nasıl çamaşır değiştirdiğini gördü, yıllar gecesi horladın yanı başında; sofranıza bir tuzluk, pencerenize bir karanfil saksısı getiremediğin oldu; en kirlileri-ni yudu, arıttı o, en gizli açıklıklarının, doyunmuşluğunun tanı-ğı... Eşin kurnaz mı, bön mü? Dişe dokunur özellikleri, düzelti-lesi yamuklukları nelerdir? Hiç mi hiç düşünmedin. Zaten o da bu pek özel yönlerini, niteliklerini açıklamaya yeltenmedi ki... Mutlu musunuz? Bu soylu ilintideki kişisel özenleriniz, bıkın-tılarınız ne durumda? İkiizleşebilir mi? İnan olsun bilmiyorsun. O da mı bilmiyor? Sezer ki sende yalan dolan, yapmacık yok; o tür kişilere de yabanın birisin, şıpşak kesersin tüm ilişkilerini... “Babamla da mı?” Evet, babanla da! İş güç dolayısıyla diyelim, sık sık başını alıp gidiyorsun; haftalarca, aylarca savsakladığın

oluyor. Eşine mektup bile yazmazsın bu süre içinde. Bir temmuz perşembesi çıkageldiğinde; bak, Safiye, dersin; şöyle yaptım, böyle ettim, sonuç şu! İyi ya, der o da; özetleyiverir sensizlikte olan bitenini... Olağan bir yan yanalıktaki özel yaşantılarınıza yeniden koyuluverirsiniz. Yani sen değerbilmez, sorumsuz bir kişi değilsin aslında. (O deyyusa hıncım geçiyor mu, nedir?) Bu temel, bu düzen böylesini gerektiriyor; başka varoluş çeşnilerine imrenip de terslememeli... Safiye sana bir de şu gidişatı peşkeş çekse, sen de uyuyersen n'olacak? Diyelim koptun şimdiki uğraşından da, bir bakkal dükkânı açtın... Piyasada bulunmadı mıydı nohudun, kişniş şekerinin, sucuğun, gazın, salçanın en şaşırtıcısı, en tadılmamışı, en olanaksız gibisi; vuracaksın işi balıkçılığa! Dikensiz iskorpitler, akçıl palamutlar, gözleri güzel tırançalar var mı denizde? Ne gezer! Cayacaksın, çaresi yok. Oradan ver elini nalburluk, piyango biletçiliği, belki de ciğercilik! Olur olur, belki de ciğercilik...

Üç ayı geçti, hep buralardaydın. Doğru, İstanbul'un bu yılki pastırma yazı bırakılmaz gibiydi. Hani şu ilkyazlarda delikanlılığın içine tüneyen nice bin umudun, özentinin ceremesi bu güz bir bambaşkaydı. Geçen cumartesi İhsan'a uğradın, paydosta kolkola çıktınız; meyhanemsi bir yer paklardı sizi elbette. Seversin İhsan'ı, yılda üç beş uğramadan edemezsin; onun o pireli hali, bir konuda duramazlığı, bekârlık öyküleri yüreğinin pasını siler. Zaten içkiyi de onunla oldukça, o sundukça içiyorsun; şu zıkkımla barışamadın bir türlü, dokunuyor; günlerce ne midende hayır var, ne yüreğinde... Ama, o cumartesi bitiminde öyle olmadı; hele dönüş vapurunda iyice ayıktın, hani şu bekârlık armağanı, sözce ayıklık! Yolcuların kimi kestiriyor, kimi cavul cuvul, kimi ipe sapa gelmez tartışmalarda, kimi kusuyor, kimi koptuğu evrenle yanaştığı evren arasındaki ayrıntıları düşünüyor; yani koskoca kalabalıkta ayık olan bir sen, bir de karşıdaki sıranın pencere pervazına abanmış o iri kıyım, pek boyalı, gündeş giyimli, yani Safiye'yi andırmayan bir bayan... Gözlerin kim bilir nasıllaştı? Yakışıklı mısındır? "Eh, oldukça... Ama bu doğa vergisi özelliğimle övünmem." Vapurun camı açık, üşür gibiydi, kalkıp örttün. Hoşnut kaldı bu inceliğinden; önce kısa seyrek, giderek daha uygar kişilere özgü, daha bir uzlaştırmacı sohbete

koyuldunuz: Havaalar tıkırında gidiyordu ya, Üsküdar yenilenmişti ya, kirli sarı üstüne de mor yakışır mıydı ya; yani güzelim konular mı yok ayrıntı kabarıklara! Kıyı kıyı evine kadar götürdün, evi ta Şemsipaşa'da. Ertesi güne sözleştiniz; Acıbadem'de kırılık, içkili bir bağ var ya, orda işte... Bir hız eve koyuldun, yüreğin küt küt atıyor; yaşlanıyoruz, sönüyoruz zaar... Şimdi bu olayı, bu aşna fişneliği Safiye'ye anlatsan mı? Gücenir, yerinirse; kestiremiyorsun. Yok aranızda öylesine bir senlik, dedim ya.

— Şekerim, bugün günlerden ne?

— Pazar galiba.

Şimdi bak yüreğini nasıl hoplatacağım gibilerden bir fıkırdamayla eteklerini sıvıyor yukarı; donun sol paçasından yürek biçimi kızıl bir kadife; üstüne altınımı iplikle SUNDAY işlenmiş! İçim dönüyor birden, erkekliğim tavsıyor. Oysa ne hızlıydım, bir biçimine gelmişim az önce... Ha zinciri eğlenmiş bir deli, ha ben! Serince akşam ışığında ne güzel duldu. İyi etmişti o dangul dungulu başından savdığına, anlasındı evde bu tür bir dişi beklerken, tırnaklarını kemirirken milyon peşinde taban tepmek neymiş! Böylesine doğa övücü bir yaratıkla bir arada olmanın mutluluğu, kıvancı bir daha ele geçer miymiş, anlasındı! Bağın ardındaki pırnallı, kuzukulaklı sırtı aşarken kaç yaşlarındaydın, ha? Anı manı ne arasındı sen gibilerde; dileğince eşikler yarınlarında sıran sırandı...

— Ben yarın gidiyorum.

— Nereye? Beni bırakıp da mı?

— Nasıl seni bırakıp da mı?

Bu bayanla işin ne mi? Şu: Canın sıkılıyor, çok sıkılıyor. İhsan'la devirdiğiniz o rakılar da temelli dikenleştirdi yanını yöreni. Bir yerlere, bir nenlere abanmak istiyordun, abanamadın. Canın kadife bir pantolon mu çekiyordu, ne? Kış gelecekti, gelmedi. Yaşamındaki zifirlerin yanı başına en uyusmaz, en sıvasmaz aklar kondurmaya teşneydin, beceremedin...

— Bugün ne ha! Allah senin belanı versin, e mi?

Gitti ihlamurun ardına, saçlarını taradı matah, dudaklarını boyadı, yanaklarını gerdanını podraladı; cehennem olup gitti. Bir koşu Selamsız'a döndün. Sidik kokulu bir duvardan atladın; dağ başında deniz deniz kokan bir aralıktan geçtin, sizin sokağa

saparken bir kumru kümesi havalandı önünde, kan ter içinde eve geldin.

— Bir şey alınacak mı, Safiye?

— Bilmem... Kalıntı lahana yapraklarından bir kapuska kaynattım, bol biberli, sen seversin diye...

Sen seversin diye mi? Allah belanı versin! Çarşıya vurdun; uskumru, zeytinyağı, yeşil soğan, maydanoz aldın. "Helva da alsam mı?" Al ya... Yedibuçuk liran varmış zaten, kuruşuna dek harcadın; yarına gene meteliğiniz yok; olsun...

Yemek üstüne bir yorgunluk, bir utanç, bir bıkkınlık çöktü gene, patladın:

— Hu, yarın İskenderun'a gidiyorum ben...

— Git ya, dedi.

— Git ya mı? Yani, defol başımdan, ha?

Çinko leğeni odaya getirmiş, bulaşık yıkıyordu. Hep öyle güleç baktı yüzüne:

— Sen eskiden eşin dostun zorlamazsa içmezdin; bugünlerde akşamcılığa mı vurdun, nedir!

Daha bir erkekçe kaykıldın mindere:

— Akşamcılığa vurdum, dedin. İkindiden beri içiyorum bugün. Hem de kiminle, biliyor musun?

— Ya İhsan'ladır, dedi; ya da Hüsnü'ylen...

— Allah senin de belanı versin! dedin.

— Dur, sana su ısıtayım da ılık ılık bir dökünüver, dedi. Madem yarın gideceksin.

— Hayır, diye avazın çıktığı kadar bağırdın; ne gitmesi? Hem bundan böyle gece gündüz peşindeyim, sıkıysa bir erkekle selamlaş! Paralarım seni! Artık burama geldi...

Safiye'de irkilme diye bir huy yoktur; ama bu kez gözleri belerdi, bir bulandı rengi. Gitti, içerki odaya; tıkırtısından anladın, bavulu çekti konsolun altından, gerekli gurbet öteberisini yerleştiriyor. Az sonra, elinde ikinci örgüsü atkınla geldi:

— Bunu da koysam mı acaba? dedi; hoş, oralar yaz gibidir ya...

Ana Ölüsü

Sanki benim gözyaşı bezlerim yok. Kaskatılığımı öyle mi yargılamışlar? Sanki ben ağlayamam kimselerin yitikliğine... Sanki çok gecikmiş bir ilkyaza, o en sevilesilerin mendil sallayırlarına, o bir yufka kâattaki incecik ya da kaba saba sözlere... Benim kaskatılığım: "Hadi, yürü!" dediler miydi... "Hadi kop!" dediler miydi... "Hadi, sen sen değilsin!" demeye getirdiler miydi. Tümü buyum sanki... Tüh!

Çaktırmadan girdim o kuytu odaya; ilkten gözüme ilişen o göbek hizasına konmuş paslı, kör bıçak... Çok içerledim, kim içerlemez ki! Bahçıvan babamdan arta kalan doğaseverliğiyle dikip suladığı sardunyalar, ceylangözüler ala pencereden bakınıyor. Çiçeksiz çiçeksiz. Hemen açtım –niye boz?– örtüyü. Evet, çenesini de bağlamışlar, sarkmasın diye mi? Sarksa n'olacak... Çırılçıplak mıydı? Hiç görmemiştim... Takma dişlerini de çıkarıp bir ellenmez kutuya komuşlardır; geçen güz yenilediydi... Bir cigara yaktım. Hemen dokunmasam deli olacağım. Önce boynuna, sonra alnına; buz gibi ve kan ter içindeydi. Nur'a seslendim, geldi. O elleyemedi buz gibiliğini, uyurcalığını, kan ter içindeliğini... Kaçtı ağlak; niye? Sırtında onun elcağızı örgüsü bir hırka mı vardı yoksa?

Sofayı geçtim, o küs odaya sanki ilk girercesine döndüm. Isıtılmış iyice, niye? Ablam, eniştem, yeğenim, konuk madam, daha da birileri... Hiç kırıksız alnıma göz bile atmıyorlar; oysa içi şahrem şahrem. Bin bir çatlak. "Kaçta öldü?" Kimi, sabaha karşı, dedi; kimi beş buçukta. Yaa. "Ben yarın gelirim, öğle namazından önce; hadi, Nur."

Kupkuru; evet, demek bende gözyaşı bezi yok.

Hiç adım atılır mı o yöreye, Allah belamı versin, gittim. En yakınlarım upuzak, hiç ummadıklarım yanı başımda... Gelenekler de var, üç adım taşımak gerekirmiş o kütüksüyü; yoo... deyip yürüdüm. Zaten “musalla taşı”ndalığa da sokulmamış, inmeli dayımla şöyle uzakçalıkta bakakalmıştım. Dayımın büyük oğlu itin biri, –kim gıdıklamışsa– kırılıyordu kahkahadan. Şoför. Onun taşıtına binip koyulduk tabutun peşine. Bir candaşım la yan yanayız. Öbürlerine rica ettim, katılmadılar; iş güç sahibi tümü de.

Çakaldağı. Şimdi güpgüzeltik; oysa çocukluğumda ürkerdim o yamaçtan gelen ulumalardan. Selvi fışkınları da gövdenmiş, uzamış.

Anneannemin kemiklerini bir naylon torbaya istifleyip aneme yer açtılar. –Aile mezarlığımız yok, onun için böyle üst üsteyiz o çirkin tümsekte...– Dayımla yine kol kolayız, yürüymiyoruz. Durduk bir dönemeçte. Dua faslı. Ele güne karşı ellerimi göğşe çevirmek gerektiğini biliyor, beceremiyorum. Bizde ölü yakacak fırınlar yokmuş; bari ayağıma irice bir taş bağlayıp savursalar Sarayburnu’ndan. Balıklar yiye...

Gömüldü. Anlamsız, avaz avaz biyiğin ses köpüğü.

Ablam bir otomobilin içinde hüngürdüyor. Kapıyı açıp payladım erkek ağlamazlığıyla. Sustu. “Ben eve dönüyorum, Nur kalsın, sonra uğrarım.” Dayımın o it oğlunun arabasıyla Üsküdar’a indik; güle güle Metin, dedi. Sinemaya ilk ben götürdüm, “veli”siydim okulda; metinağbi’ydim hep, hey gidi it!

Eve geldim, açtım radyoyu; belki de yıllardır boşuna sevdiğim bişeyler çalıyor, kapadım.

Dengi dengine geldi iki üç gün sonra doyasıya ağladım, evet doya doya.

Ana baba ölünce; öksüz-yetim derler çocuğa; peki çocukları ölünce ana babaya ne denir?

Güney, S. 33, Haziran 1970, s. 7

Kaçak

“Kaçacağım” diyor. İşte, yaz bitimi. Yağmur ürküntüsünde bir perşembenin terletici sabah kuytusundayız; Kabataş’a bakan o loş girintinin önceğizindeki şimşirler bile buğulu... Bu saatte, burada ne işim mi var? Hiç, Ya onun? Hiiiç! –Öyle dedi de...–

Çıkageldiğinizde ikibuçukuncu çaydaydım. Aç karnına iyi gidiyor. Saçlarını sanki “itinayla” taramamıştı. Yakasız, pamuk-suluğu dışa vurmuş, akçıl üstüne boz benekli gömleğinin sol eteği özentilice sarkaraktan... Bir de kara gözlük var burnunun üstünde, benimkini çıkarasım geldi; kim bilir, iğreti mi?

“Kaçacağım” dediğinde bir simitçi geçiyordu, yalnayak.

“Niye?”

“Kendimi bulmaya...”

“Nereye?”

“Batı’ya... Yoo, Doğu’ya belki de. Çin’e, Rusya’ya, Endonez-ya’ya...”

“İğdir, Hozat, Çapakçur ne güne duruyor?”

Bezi yok ki kimi taraklarda... Üç yıl önce tanımıştım; baba parasıyla bi boy Fransa’ya gidip, azıcık sürtüp, döngeri etmek zorunda kalmıştı. Yeşilimsi kadife ceketinin ceplerinde “öykü”ler tıklım tıklım. “Alain Robbe-Grillet de kimmiş?” diyordu. Eh, doğru bir bakıma. Sonra evcek, sülalecek boşladılar bunu. Fransızca bildiğinden iş bulundu; tüydü ertesinde oracıktan. N’etti, n’eyledi bilmem; bigün Çiçek Pasajı’nda rastlaştık; zıpır bir kızcağız vardı yanında; zorladı, bir biralarını içtim; nece konuştuk-

larını anısayamam şimdi; kızın ela çentikli gözleri vardı ve de
cigarasının dumanını yüzüme yüzüme üfleyişi...

“Ne varsa burda var” diyordu; “canım Türkiye, ciğerim İstanbul.”
Kukureçten bir çatal ucu almıştı galiba. “Bu halk, bu...”

O sarışıncalığı esmerimsiliğe mi dönmüş, ne? Ya da kir.

“Kaçacağım!” diyor.

Arabalı vapurun iskeleye bağlı halatlarına yavru martıların
beşi konup biri kalkıyor...

(Etem Olgunil)

Güney, S. 48, Eylül 1971, s. 4

Diyecektim ki...

Sağduyum olmasa çıldıracaktım. Yazdayız mazdayız derken kör kuyu bir şubatçık yaslanıverdi. Işıl ışıllığın göbeğinde dağ başı gece yarısı. Eti ekmeğe böldüm: Açlık. Niye, diyemeden, hey gidi zıbınlar, hırkalar içi, bir üşüyüverdim ki sensiz. Don-
dum sanki. Oysa ortalık tâ ışıırken içivermiştim. Neyse neyi. Usanmıştım daha ilk yudumda; ille de bambaşka bir tat; kimse-
lerin tadamadığı, belki bulanıkça, pencerelerden görülmez sapa göğü andıran, kokusuz çiçeklerce yapmacıklı yavan, ayaza çek-
miş gecelerin kupkuru asma dallarına konan binbir sığırcıkça, aşağıdaki bakkala günaşırı gelen bilmemne kutularının bence renksiz, horozlu sesiyle, baykuşlaşmış bir yoz horozun geç ve solgun ibiği de olabilir... 30 yıldır kar yağmamış Adana'ya; ama, o salı yağdı. Tutmadı, arşınlanamadı; sapa ve alışılmamış. Ana-
nın Çakaldağ'ındaki mezarına tipi bir inip bin kalkıyordu. Ha, günün zorluğu salt adından ötürü. Üşene üşene kalkıp baktım bir tozlu "ansiklopedi"ye. Salı? Yok. E, Çarşamba? Şöyleymiş: Cihar-ı şembe; yani -Acemce- dördüncü gün. İşgüzar mı arar-
sın; biri de tutup SITAMBUL deyivermiş şu canım İstanbul'a. Niye? Aruz veznine uyası gerekiyormuş da! Uydu ve de o oza-
nın başı göğ e erdi; nerde, niye öldüğü bilinmese de... Esmerimsi bir konuktu gelen dün. Ben yaşlarda. Bir türkü vardı plakta gibi-
me geliyor. Ruhi Su'ya hep merhaba! Acunsal, ülkesel sorunlara saldıriverince iş değişti. Fransa'lar da okumuş, amenna. Az bu-
çuk yeğen sayılırız, eh, ona da amenna. İçi kazınıyormuş; yufka çorbamız, pırasamız, tahin-pekmezimiz var. Azıcık bayat erişte-

miz de. Ama kıymalı. Sofra bitimi yan odaya geçtik; orta şekerli bir kahve içimi şuradan buradan söyleşecek, yatıp zıbaracağız. Ne yatması? İlkten Rousseau'nun, Montaigne'in dalına biniverdi, ardından da Camus-Sartre çatışmasının yargıçlığı! André Gide? Küfretti. Sol ayağındaki çorap sağındakiyle aynı renklerde, nakışlanmaları, dokuları ayrı. Anılamak değil mi bu hiç yoktan; tâ yıllar önceye dönüyorum: İlk Acun Savaşı'nda babam askerken, çarığını közde pişirip kemirişini, Bingöl'den Elazığ'a bir kamyonla giderken –o keçi dolu iri sandıkta– adam boyu kara saplanışımızı; üstelik yanı başımızda sancılı bir de bacı... Geç. Gayri topraklaşmış bir dostum anlattıydı da kakhahadan kırılmıştık: "Beethoven'ın 5. Senfoni'sini dinlediniz; şimdi zurnacı Emin'den 'Peşrev'ler dinleyeceksiniz." Nur içinde yatsın iki "müsisyen" de ya; adamcağız cibiliyetsiz bir duvarın gün-görmezliğinde yüzükoyun yataduruyordu. Yoksulca bir yatış; yatışlardaki yoksulluğu çoğumuz bilmeyiz ya. Seni beklerken –sen kim?– içimin sızlamasını da canım çekmiyor. Salt bencilliğimden. Yine gözettim o duvar dibine; tıraş olmamış, orta boy-lu, ceketi boz, pantolonu buruşuk, pabuçları lastikçiden. Ola ki canı o tür dinlenmeyi çekmiştir gibisine bir duyu var içimde. Sen gelivereceksin ya. Giderek; sarhoş mudur nedir... dediğim de oldu mu ki? Dedimse çok ayıp. Söze başlarken: "Bir ışıltıda içivermiştim" gibisine boşboğazlık etmiştim ya, neyse... Yahu, gelen geçen bakıyor, hiçbir de dürtmüyor; şaşmamak, hayıflanmamak elde değil. Diyeceksin ki, a gözüm, sen niye fırlayıp da ilgilenmiyorsun? Niye yoklamıyorsun nabzını? Ölüyse ölü. Dıriyse, baygıncaysa niye ayaklandırmıyorsun? Cumbadan şöyle bir kaçamak göz atıp da gelip geçenlerin umursamazlığını kınamak da n'ola? Evet, dosdoğrusu bu. Ama, seni bekliyorum ya... Ya gelmeyiverirsen? Hani, şu karşı ve şaşkın saatin çınçın'lamaz dönemecinden eteklerin uça uça –karanfil de mi aldın?– ya gelmeyiverirsen... Kahve taşı, köreltti yumruk kadar elektrik ocağını. Hani neredeyse şu yıprak perdeler de indi inecek. Kurt yeniği masa çöküverecek apansız. Konsolumsu o şeyin üstündeki lekeli ayna bile bölünecek. Birileri ille de kıracak kitlenemez kapımı. İki iskemleden birini alıp gidiverecekler ve de şu yırtık, pırtık kilimi dürerekten. Kiracısıyım üç aydır, Hürriyet Hanım ne der

buna? Hoş, görmüş geçirmiş bir hatuncağız ya... Bana bıraksalar, mertçe kırarım dört bacağını somyanın, "Bitlisçe" bir yer yatağı kıliveririm. Kaşla göz arası kırarım o tozlu camcağızı da. Sabaha değin dolanırım delik deşik terliklerimi sürüyerekten. Özellikle musluğu açık bırakırım, sır sır ediversin. E, ne der Hürriyet Hanım? Der ki... Yooo, onun adına konuşmayayım. Kapıcığım hâlâ tıklanmıyor ve insanoğluluk bu ya, cumbaya gidip yeniden göz attım: Yüzükoyun. Üstüne daha bir serin güneş vurmuş. Yanı başından geçenler mi? Ohooo. İki nedenden ötürü kopamıyorum cumbadan: Öncelikle senin yelpazelenişin akcıl köşebaşında, öbürü de o. Uydurmaca gaz sobasının fitilini iteledim azıcık, üşüdüğümde değil valla, bu poyrazlı odada ısı ne arasın. Ne güneşi; ay ışığı bile vurmuyor. Ama –olur a– oncağızın sırtına böğrüne düşüverir şu çağansız güneş! Ve Hürriyet Hanım'ın o yırtmaçlı sesi; anladım ki ortalığı silke silke sen geldin; uç sokaktan, denize baka baka ve saatına hiç bakmadan. Üşümüştündür, örtün. Niye gülüyorsun? Ha, bidaha bakayım şuna. Yok.

Güney, S. 57, 15 Haziran 1972, s. 4

Erkek

Bozkırın göbeği. Kış kıyamet. Sürgün gibiyim. Nasıl da özlüyorum netameli İstanbul'umuzu. Daha doğrusu, o ıpsız bıraktığım seni. Her şeyi ısıtan aydınlığını, her şeyi çiçeksi kılan... Sıcaklığın, gözlerinden taşan "oh, dünya varmış"... Kadeh tokuşturmasına bir delikanlı çınlama...

Külüstür bir otel odasındayım; çevredeki yamrı yumru evciklere üstten bakıyor daracık penceresi. Bir elektrik ocağında hem ısınıyor, hem de pastırmalı yumurta falan yapıyorum. Çinko leğende su kaynatıp, don, mendil, çorap da yıkadığım oluyor. Haftalardır mektup yok, ne senden, ne de bizimkilerden. Cıgaranın birini söndür, öbürünü yak. İnip, aşağıdaki bakkalın girintisinde leblebiyle şarap mı içsem?

Tık tık kapı, İsmail çıkageldi. İsmail Söke bıçkınlarından; buralarda ne arıyor bilmiyor, merak edip sormuyorum da; Bafa Gölü'nde kimileriyle başı dertte miymiş ne. Kalın ama dosdoğru bir aşnalığımız var; şu gurbette canıma minnet. Üstelik o da benim gelmiş geçmişimi hiç kurcalamıyor.

— Hayrola?

— Hadi giyin, gidiyoruz.

— Nereye?

— Üzümünü ye de bağını sorma.

Heyheyliyim, can havliyle toparlanıp uydum.

Üst mahallelerden birinde bir yer varmış; temiz, ucuz, kafadar. Yani "kadın"a gidiyoruz! İsmail'in ayartıcı coşkusu, tıraş bile olamadım; yalnız, ütülü duran ikinci elbisemi –hani şu kah-

verengi üstüne boz çizgili- giyesim geldi; senin armağanın damalı gömleği de. Hadi!

— Ne alsak?

— Kepenek Ağa sofrayı donatmıştır.

— Kim o?

— Pezevingin biri.

— Olsun, eli boş gidecek değiliz ya...

Tulum peyniri, sucuk, turşu, mandalina, rakı aldık. İsmail:

— Esrar da bulalım, dedi.

— Niye?

— Kepenek tersleşir, bozum olmayalım. Herif zaten cehen-nemlik; dumansızken beladır. Ancak böyle yuvalanıyorlar işte...

— Peki, kadın kim?

— Karısı.

Birden bulandım. Döngeri etmek kestirmesi ya, erkekliğe toz kondurmak ne haddime! Biyerlere uğrayıp geldi İsmail. Yayan yapıldak, tökezlenen yokuşlardan epey tırmanıp, garibin garibi bir semte varıyoruz. Hanidir buradayım, böyle bir yerin varlığını sezmemişim bile. Döküntü barınaklar, pencerelerde mum mu, çıra mı, gaz lambası mı pek belli olmayan loş ışıklar, her köşeden köpek havlamaları, boğucu sis ve kuytu dönemeçte kafası örtülere sarılı eciş bücüş bir adam! Kimsede çıt yok, sanki olağanüstü bir iş beceriyoruz; gizli, böbürlenmeye değer... Merhabasız:

— Peşime düşün, diyor.

Cıvıklığa bata çıka izliyoruz.

Sözde bahçeli, ağılı andıran bir barınak. Ama tavandan sarkan mısır koçanları, kuru biberler ne güzel. Tarhana, erişte torbaları. Kumral koyusu, etli butlu, benimle akran Hatçe. Tuttuğunu koparırca bir kıpırtısı var. Ama hep güleç, hep terli, hep dişi dişi. Daha çok davranışlarıyla konuşuyor. Gecenin tek tadı o ve erkeklik...

Karanlık ayaz gitgide ortalığı sarıyor dışarıda. Burası ılık, kilimli, çiçek perdeli, Hatçe bizim... Aşk meşk sofrası da kurulu... Ev ekmeği, bol soğanlı bilmemne salatası, plastik sürahide rakı, yaldızlı dört bardak, tuz-biber kâsesi kerpiçleşmiş... Yine içim kabarıyor. Sofra düzeninden değil, köşedeki yamyassı, kip-

kir döşekte –araları az– iki oğlancık uyuyor da... Ya da uyur gibiler. Kirpikleri upuzun.

Çöküşüyoruz. Sözü nereden açalım? Kıştan. Evet bu yıl apansız bastırdı. Öte ilçe yolları kapalı şimdiden. –Ya İstanbul?– Küpteki sular donuk. Geçim daha da pahalı. Falan fıstık... Yayvan sac sobadan mangala kor küreliyor Hatçe.

— Külüne patates gömsek, diyor İsmail; sefer dönüşü tuza banıp ziftlenirdik.

Kepenek suskun, kararık, cigara sarıyor boyna, esrarlı. Çiçekli bardaktaki rakıyı bir yudumda dikip:

— Hadi bana eyvallah, diyor; rahatınıza, keyfinize bakın siz.

Daha o defolup gitmeden, Hatçe'yi kucaklıyor İsmail; yan odaya. Yan oda dediğim de, ancak bir döşek sığan uydurma aralık; bitişğinde de ibrikli hela.

Gözlerimi kaçırarak yer arıyorum.

* * *

Kapını kimler çalıyor? Aman ha, sakın ha? Nohutla pirinci ısla, birimiz nasıl olsa pişiriverir. Mutfaktaki böcekleri de ilaçlamalı. Hani Gülümser'e bir geçmiş olsun telgrafı çekecektin? Üşenmek huyun. O pabucun ayağını sıkacağı besbelliydi; hele o daracık etek... Erkek sözü dinlemezsin ki! Palamut kızart en iyisi, yanına da roka, bir de portakal soydun muydu... Baş başa fotoğrafımızı asıver karşı çiviye; yaa, o kurumuş karanfili de ilıştırıver. Radyoda ne var; benim pilli bozuldu da. Saat işte gecenin çeyreği, çay yapmış, şöyle bir uzanmışsındır. Kutudaki püsküvütler bayatlamıştır, yeme. Gazetede okudun mu ikimizin de falını? Her şey tıklarında; sağlığımız, para durumumuz, mutlu rastlantılar, doya doya yaşanması bir gelecek... Başucundaki camın çatlağına yapıştırdığım o kâadı yenileseydin, poyrazlar iğne deliğinden sızar. Erol'la Zeynep hiç aramadılar mı? Aşkolsun!

* * *

Sahanda sucuk yapıp getirdi Hatçe, rakılar tazelendi. Hadi, cümleten merhaba! Pencereyi andıran bir alacada sanki dallar kıpraşıyor, kuşlar üşüşmüş.

Anlaşıldı, sıra bende.

Düşe kalka peşinden seğırtirken, çocuklardan birine bastım galiba; hiç duyulmadık suskun bir çığlık! Hatçe:

— Baban herif işitirse bivuruşta gebertir, diyor.

Saçaklı, karanlık, ölü bir ana. Bana ne! Ama sendeliyorum. Çakallar uluyor, gece hışırıyor; ah o sersem Haliç, rezil Galata...

* * *

Sızmışız, Kepenek dürttü, ortalık ayaklanmadan palamarı çözmemiz gerekiyormuş. Davran İsmail! Ağzım şap gibi; oda buz kesmiş, titriyorum. Bir çay! Yok. Hadi İsmail! İsmail'in uykusu alınmamış gözlerinin bebeği gülüyor. Daha bir delikanlı. Alaca ayaza neredeyse bağrını açacak. Dağ sisini yarıyoruz. Elden, ayaktan düşmüşüm, dişlerimi gıcırtıyorum, niye? Dudaklarımdaki sönük cıgara da titriyor. Uzaktan uzağa bir kadın sesi... Ağıt mı ne! Şimdi bir çorba yapıversen sıcacık... Ayıp değil mi?

İsmail'e değil, Kepenek'e değil, hele Hatçe'ye hiç değil. Kendime küfrediyorum. Süngüm düşmüş, ezile büzüle. Ama beni böyle için için kınarsan, daha da fena olurum. Haklıysan haklısın, ama benim de bir erkekliğim var.

* * *

Kentin otobüsleri yokuşun altına uzanıyormuş; bu saatte bizden gayrı yolcu yok. Yarı yolda doluştular. Gözlerim kapanıyor; İsmail'in gevezeliği kulaklarımda diken diken.

Otobüs birden ırgalandı, biyerlere tosladı galiba... Ağaca mı, önünde çıkan birine mi, kuşa mı, bir düşe mi? Kestiremedim. Şoför kıranta, posbıyık bir aile erkeği. Şöyle bir geri dönüp, gözlerimin içine baka baka:

— Cenabetleri doldurursak arabaya, elbet böyle olur! demez mi? Yüreğime ineyazdı.

— Gel İsmail.

Pastanenin orda indik.

* * *

Erkence mi yatmıştın? Hadi bu sabah benim yerime sen sula saksıları; sonra yazarsın. Şu kapıyı kimselere açma dedim! Önümüz nisan, taş çatlasa geleceğim. İsmail mi, Kepenek mi, Hatçe mi? Onlar da kim?

Hürriyet Gösteri, S. 58, Eylül 1985, s. 12-13

Şey*

Gel de sol gözün seğirmesin bakalım, gel de yüreğini yürek kılan bamtelerin gevşemesin! Gel de, koltukaltında köpekmemeleri palazlanmasın; kurdeşenlere, uyuzlara karma! Kağşamış kapının örümcekli çatlağına şaşılığını uydurmuş, varımı yoğunu iskandilliyor... Ellerimin, gözlerimin, sesimin ayıbını kullanamıyorum... Sanki doruğu çiğnek anılarım var, sanki senden öteleri de zırdelice seviyorum... Oysa delikanlılığım nasıl da çobancasına geçti; İstanbul kuytuluklarını, okulumuları, zilzur-na özgürlükleri, ana baba çimdiksizliğini, ince hastalığı, sık sık horozlanan düşleri güttüm, kavalladım yıllarca... Şimdileyin askere gideceğim; kıllarımın ağarmaya yüz tuttuğu şu günlerde; düşmanla da mı vuruşacağız? Baldırılarımda kurşun, böğrümde süngü yaraları; çipilliğim öylesine dalgın! Beni gayrı ezberinden sıptıp, afallamalar tatsın istiyorum; bende boşuna çoğalttıklarını, bile bile noksanlaştırdıklarını usu kessin gayrı; caysın o kam-burumsuluğundan, saç sakal dazlaklığından, kof nasırlarından, siyatiğinden; bahçeye çıksam, kekre kokusu pencere pervazlarından sızıyor. Dünya yıkılmış, altında kalmışlığı da yapmacık, yoksulluğu da, hiç evlenmemişliği de... Eli elverse, enselerinden kör testereyle keser o güzelim nisanları, tez yeşeren kuzukulaklarını, denize ilk düşen karpuz kabuklarını, diyelim 2/VI/1960'ı, yani seni! Ağzına damla içki komaz, besbelli; salt onu içerletmek, heyheylendirmek için rakıya, şaraba çullanalım diye...

* Metin Eloğlu'nun terekesinden çıkan bu öykünün ilk ismi "İkimizlik"tir (Haz.N.)

Tütüne alışasınız diye cıgara içmiyor. Bana düşkünlüğü, sizleri benden soğutmak için. Merdivenleri kertenkelecesine inerekten bahçeyi boylaması, taşlıktaki çöp tenekesine hiç ilişmeyişi, yetişkin üç çakaleriğini yolup kış cebine saklaması, bitişikteki yeni evlilere insanı hayvan, çifti tek kılan atasözleri fısıldaması kimin mi umuru? Benim umurum! Böyle giderse, senden de silkinirim, tüm tutkularımdan da... İlle de çehre züğürdüyümdür, kara kancalozun biri. Çağdaşlığım mı eskidi? Elbet eskidi. Yıprak mintanımın yakasında iki parmak kir. İşte, ela gözlerinle gör de inan: Şu masayı, eğrilmiş çatalları, azıcığı yenmiş böbreği, acur salatasını yüzüstü bırakıp gidiyom şincik! (Şivem bile ne halt karıştırdı, anladın ya...) Erteleyeceğim askerliği, dönmemesine gidiyorum. Temmuzmuş; nah temmuz! Denizlenmelerde iş yokmuş; nah iş yokmuş! Doğruuu Ada'ya... Tutarım elimden, Ligor'a hadi: Çalçene Ligor, horoz dövüşü Ligor.. Ben delik deşik bir duvarım, diyor; felek, dilediği taşı, canının çektiği deliğine kor. Tüm erdemim de gık dememek! Şakacıktan kolunu kırdılar, karısının Recep'le yatıp kalktığını herkes biliyor, tam bir kış tek balık çıkmadı denizden; n'olursun birader, yüzünü azıcık ekşit; hayır! Bu tür güleçlik de insanı sinirlendiriyor; ülseri debreşmiş, ortanca kızı tüymüş Beyoğullara, bir çavalye pavuryasını çalmışlar; sırtıyor. Ulan, sen puşt musun nesin? dedim; kakhahadan kırılıyor be! Neandros'u kıvrılalım, demirleyecegiz; o nişanda kum gibi kaynar sinağritler, dülgerler... Tümünü yok pahasına alırlar elinden Ligor'un; en öksüzü çekeleyip sana postalarım sabahla. İster ye, ister sat, ister sıpıt, istersen kuduz köpeklere doğra; ama, seni sevdiğimi, her doğa kımıldanışında andığımı unutma, e mi? Ben hep o bildiğin şey; tıfıllığımda bir garip ölüsü gördümdü çakıl yüklü külüstür kamyonun tepesinde; safran saçları hiçyere uçuşuyor. Belki de o günden beri esirikliyim, kapanığım, gözlerim faltaşı... Evden ilk kaçışım da babamın bir kümes dolusu tavuğumuzu -komşuların yakınmasına kızıp- biçirpıda boğazlayışıyla ilgili olsa gerek... Sonra Salih de öldü; yaşitlarımın en siskasıydı, tabutunu bize taşıttılar nedense. Diyeceğim, kuş beslemeli bir ıtırın dalında, bir çıkmaz sokağı bile sevmeli, bir çağanın gökyüzü tüneleri, kendine bile hayrı olmayan çırçır balıklarını, bir tezgâh, aralanmış bir çiçekli perde

ve önce sen; yaşıım kırkı aştı mı nedir, hep o'yum. Ligor da o... Babası parlak Ermeniymiş, dişicilmiş; bıçak dürtmüşler kasığına, dört yıl ölümlerden ölüm beğenmiş. Gülüyor anlatırken; çekiyor oltasını, tandır kafasındaki beyinsizliğiyle bir yavru kırlangıç. Balığı hep cansız gördük, kılçıklarına diş bileyişimiz de ondan... Kanı dışa, bileğime, sandal döşemesine sızmayan, solungaçları pörsümeyen balıkları zokalayıp kepçelemeyi aşırı duygusallığıma bile hoşgörürdüm; öbürlerine taş çatlasa hayır'dı; gayrı göreceksiniz, evet'çi kesileceğim!